

Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti (zadávateľ)

Súbor expertných materiálov „Samospráva pre ľudí – Ľudia pre samosprávu“

Za združenie Utopia zostavili: Peter Nedorščík, Martina Belanová, Jozef Veselovský, Peter Hanečák

Názov národného projektu: *Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík*

Predložené: august 2019

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti (zadávateľ)

Súbor expertných materiálov „Samospráva pre ľudí – Ľudia pre samosprávu“

Za združenie Utopia zostavili: Peter Nedoroščík, Martina Belanová, Jozef Veselovský, Peter Hanečák

Názov národného projektu: *Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík*

ITMS: 314011M298

Operačný program: OP Efektívna verejná správa

Zdroj financovania: Tento materiál je podporený z Európskeho sociálneho fondu

Autor súhlasí so zaradením obsahu výstupu do znalostnej elektronickej databázy ÚSV ROS

Vyhotovené: august 2019

Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

MINISTERSTVO
VNÚTRA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

www.utopia.sk

Súbor expertných materiálov „Transparentná samospráva“
(v témach participatívny rozpočet, participatívne plánovanie
verejných priestorov a otvorené dáta),

Utopia,

Lipského 2, 841 01 Bratislava

Mesto Hlohovec,

M. R. Štefánika 1, 920 01 Hlohovec,

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej
spoločnosti, Cukrová 14, 811 08 Bratislava,

2019

Zadanie:

OZ Utopia podpísalo memorandum o spolupráci s mestom Hlohovec a Úradom splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, v ktorom sa partneri zaviazali spolupracovať na realizácii pilotného projektu s názvom Transparentnosť výkonu samosprávy a otvorené dáta, ktorý je zaradený do pilotnej schémy participatívnej tvorby verejných politík. Pilotný projekt sa orientuje na tri témy - participatívny rozpočet, participatívne plánovanie verejných priestorov a otvorené dáta.

Participatívny rozpočet umožňuje občanom bezprostredne vstupovať do tvorby rozpočtu mesta, pričom pre všetkých aktérov otvára možnosť priamo spolupracovať pri definovaní položiek rozpočtu a ich následnej realizácii v praxi. Verejnosť v participatívnom procese určuje svoje potreby a otvára problémy; mestský úrad v spolupráci s občanmi hľadá spôsoby ako ich riešiť. Participatívne plánovanie verejných priestorov umožňuje obyvateľom určovať funkciu a podobu verejných priestranstiev a jeho transformáciu pre všestrannejšie využitie. Zverejňovaním otvorených dát poskytuje samospráva širokej verejnosti prehľadne štruktúrované informácie s cieľom podpory informovaných rozhodnutí pri príprave a tvorbe verejných politík.

Cieľom pilotného projektu je nastaviť a zaviesť participatívny rozpočet, ktorý bude súčasťou celkového rozpočtu mesta Hlohovec, schválený vo forme všeobecne záväzného nariadenia mestského zastupiteľstva. Zároveň bude definovaný postup participatívneho plánovania verejných priestorov v meste Hlohovec, ktorý definuje konkrétnu podobu participatívneho plánovania a jeho záväznosť pri revitalizáciách verejných priestorov, schválený vo forme všeobecne záväzného nariadenia mestského zastupiteľstva.

Hlavný prínos realizácie pilotného projektu pre mesto bude spočívať v skvalitnení participatívnych procesov vo vnútri samosprávy a rozšírení možností pre zapájanie verejnosti. Samospráva získa cenné skúsenosti pri participatívnom plánovaní verejných priestorov, ktoré využije pri budúcich revitalizáciách verejných priestranstiev. Obyvatelia získajú možnosť aktívne sa zapájať do vylepšenia ich bezprostredného okolia, či už prostredníctvom participatívneho plánovania alebo cez nápady predložené do participatívneho rozpočtu. Posledným prínosom bude publikovanie otvorených dát, vďaka ktorým získajú obyvatelia širší a slobodnejší prístup k informáciám.

Opis Národného projektu Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík:

Pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík

Pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík predstavuje praktickú časť projektu. Zastrešuje dvanásť pilotných projektov, ktoré testujú rôzne participačné scenáre a nástroje zapojenia verejnosti do tvorby verejných politík na 4 úrovniach (národná, regionálna, mikroregionálna, lokálna). Zameranie verejných politík predstavuje témy ako sociálna inklúzia, otvorené dáta, udržateľná mobilita, deti a mládež, medziobecná spolupráca, využívanie verejných priestorov, odpadové hospodárstvo, environmentálna výchova a vzdelávanie. Projekty boli do pilotnej schémy vybrané na základe samostatnej výzvy k predkladaniu projektov ÚSV ROS, realizovanej v Novembri 2015. Na základe dvanástich memoránd o spolupráci medzi ÚSV ROS, konkrétnym subjektom verejnej správy (VS) a vybranou mimovládnu organizáciou, ktorá vznik projektu iniciovala, vznikne dvanásť verejných politík, pripravených na zavedenie do praxe.

Pilotná schéma je súčasne cenným zdrojom dát pre analytickú činnosť, ktorá predstavuje druhú časť projektu.

Analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe

Analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe predstavuje teoretickú časť projektu, ktorá je zameraná na analytickú, metodickú, legislatívnu činnosť. Na základe analytickej, metodickej a legislatívnej činnosti bude priebežne budovaná verejne elektronicky dostupná znalostná databáza. Výsledkom bude *Analýza stavu a možností participácie v SR*, ako aj návrhy na legislatívne zmeny, zvyšujúce účasť verejnosti v procese prípravy, tvorby, implementácie, monitoringu a revízie verejných politík.

Budovanie kapacít v prostredí VS predstavuje samostatný blok činností. Jeho cieľom je identifikovať príčiny nedostatočnej aplikácie inovatívnych a participatívnych metód v praxi verejnej správy. Bude navrhnutý profil absolventa, architektúra a sylaby špecializovaného vzdelávacieho programu, ako aj metodiky pre nový vzdelávací program s názvom "Participatívna tvorba politík v prostredí verejnej správy". Súčasťou je pilotné testovanie programu vzdelávania na 3 skupinách účastníkov z prostredia VS (štátna správa, regionálna územná samospráva, regionálne združenia miest a obcí, miestna územná samospráva).

Abstrakt:

Každá zo samostatných kapitol expertného materiálu Samospráva pre ľudí – ľudia pre samosprávu, je akýmsi návodom, ktorý má pomôcť samosprávam, ktoré dospeli k presvedčeniu, že občania by mali byť kvalitne informovaní a mali by mať možnosť spolurozhodovať o spoločných peniazoch a/alebo priestoroch. Nosnú časť expertného materiálu tvorí Príručka participatívneho rozpočtovania. V úvode oboznamuje s teóriou, východiskami a princípmi nielen participatívneho rozpočtu, ale aj participácie ako takej. Poznanie teórie umožňuje vytvárať špecifické mechanizmy a postupy participatívneho rozpočtu v danej komunite podľa potrieb a možností. Príručka ďalej ponúka odpovede na tri základné otázky o participatívnom rozpočte. Prvou otázkou je kto. Participatívny rozpočet vytvára nové interakcie medzi verejnosťou, úradom a zastupiteľstvom. Každý z nich má svoje úlohy, zodpovednosť a kompetencie. Príručka ukazuje možnosti, ako sa dá zodpovednosť za úspešný priebeh procesu rozdeliť. Druhou otázkou je čo. Nájdete tu informácie o výstupoch participatívnych procesov, ktoré môže participatívny rozpočet ponúkať. Treťou otázkou je ako (nato). Dozviete sa o procesoch a etapách participatívneho rozpočtu - ako ho možno pripraviť, ako o pripravených návrhoch rozhodovať, ako ich realizovať a ako to celé vyhodnotiť, aby bol ďalší ročník ešte lepší. Posledná časť publikácie ponúka konkrétne príklady procesov a výstupov, ktoré poskytujú plastické obrazy interakcie zúčastnených strán a inšpiráciu v prípadoch, keď pri realizácii procesu narádzate na problémy, ktoré dosiaľ nemajú jednoznačné a jasné riešenia. V rovnakej obsahovej štruktúre, teda v hľadaní odpovedí na otázky kto, čo, kedy, ako a prečo pokračujú ďalšie dve kapitoly venované participatívne plánovaniu verejných priestorov a zverejňovaniu otvorených údajov v samospráve.

Kľúčové slová: participácia, participatívny rozpočet, participatívne plánovanie verejných priestorov, otvorené dáta

Úvod

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti začal dňa 15. apríla 2017 realizovať národný projekt s názvom Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík, ktorý pracovne voláme NP PARTI.

Národný projekt je fascinujúcou trojročnou odbornou expedíciou, ktorej cieľom je rozšírenie poznatkov o funkčnosti a nefunkčnosti participatívnych mechanizmov v reálnom, každodennom živote na úrovni štátu, samosprávnych krajov, mikroregiónov, ako aj miest a obcí. Na našej ceste k zefektívneniu mechanizmov participácie občianskej spoločnosti na správe vecí verejných nás sprevádza vyše 250 expertov z prostredia mimovládnych organizácií, akademického sektora a subjektov štátnej, regionálnej a miestnej územnej samosprávy.

Ocitli sme sa na dlhej a vzrušujúcej ceste odborných výskumných interakcií, testovania inovatívnych postupov zapájania verejnosti do tvorby verejných politík, kreatívnych zásahov a poctivej práce v teréne, expertných intervencií, ako aj nečakaných výziev a rafinovaných nástrah z čerpania finančných prostriedkov z operačného programu.

Projekt NP PARTI, financovaný z prostriedkov operačného programu Efektívna verejná správa, cielene buduje predpoklady, navrhuje kroky, zavádza riešenia, zamerané na podporu participatívnej tvorby verejných politík na národnej, regionálnej, mikroregionálnej a lokálnej úrovni. Projekt realizujeme ako jednu komplexnú aktivitu, ktorá je vnútorne členená na dve podaktivity:

- pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík
- analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe

Pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík predstavuje praktickú časť projektu. Zastrešuje dvanásť pilotných projektov. Pilotné projekty testujú rôzne participačné scenáre a nástroje zapojenia verejnosti do tvorby verejných politík na 4 úrovniach (národná, regionálna, mikroregionálna, lokálna). Zameranie verejných politík predstavuje širokú škálu tém: sociálna inklúzia, otvorené dáta, udržateľná mobilita, deti a mládež, medziobecná spolupráca, využívanie verejných priestorov, odpadové hospodárstvo, environmentálna výchova a vzdelávanie. Projekty boli do pilotnej schémy vybrané na základe samostatnej výzvy k predkladaniu projektov ÚSV ROS, realizovanej v Novembri 2015. Na základe dvanástich memoránd o spolupráci medzi ÚSV ROS, konkrétnym subjektom verejnej správy (VS) a vybranou mimovládnu organizáciou, ktorá vznik projektu iniciovala, vznikne dvanásť verejných politík, pripravených na zavedenie do praxe.

Pilotná schéma je súčasne cenným zdrojom dát pre analytickú činnosť, ktorá predstavuje druhú časť projektu. Súčasne vytvára priestor pre uplatnenie, overenie a zhodnotenie

navrhovaných metodík a metodických postupov. Predstavuje naše „živé laboratórium participatívnych procesov v prostredí verejnej správy“.

Analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe predstavuje teoretickú časť projektu, ktorá je zameraná na analytickú, metodickú, legislatívnu činnosť. Na základe analytickej, metodickej a legislatívnej činnosti bude priebežne budovaná verejne dostupná poznatková báza, ktorá bude sprístupnená na samostatnej webovej stránke k projektu. V súčasnosti na analytickom bloku pracuje päť samostatných výskumných tímov, pričom ich počet bude postupne ďalej rásť. Výsledkom bude Analýza stavu a možností participácie v SR, ako aj návrhy na legislatívne zmeny, zvyšujúce účasť verejnosti v procese prípravy, tvorby, implementácie, monitoringu a revízie verejných politík.

Budovanie kapacít v prostredí VS predstavuje samostatný blok činností. Jeho cieľom je identifikovať príčiny nedostatočnej aplikácie inovatívnych a participatívnych metód v praxi verejnej správy. Aké vedomosti, zručnosti, postoje je potrebné posilniť v rámci budovania kapacít VS? Bude navrhnutý profil absolventa, architektúra a sylaby špecializovaného vzdelávacieho programu, ako aj metodiky pre nový vzdelávací program s názvom "Participatívna tvorba politík v prostredí verejnej správy". Súčasťou je pilotné testovanie programu vzdelávania na 3 skupinách účastníkov z prostredia VS (štátna správa, regionálna územná samospráva, regionálne združenia miest a obcí, miestna územná samospráva).

Obsah:

Abstrakt.....	6
Úvod.....	7
1. Príručka participatívneho rozpočtovania.....	10
1.1 Nekonečný príbeh, alebo trochu teórie.....	11
1.2 Ako začať, alebo pilotný ročník PR.....	13
1.3 PR v skratke.....	14
1.4 Kto - zodpovednosť a kompetencie.....	17
1.5 Čo - výstupy PR.....	20
1.6 Ako – etapy a procesy.....	23
2. Participatívne plánovanie – kto, kedy, ako?	44
2.1 Kto?.....	45
2.2 Kedy?.....	47
2.3 Ako?.....	48
2.4 Príklady.....	52
2.5 Zdroje.....	53
3. Samospráva, ľudia a otvorené dáta.....	54
3.1 Prečo by samosprávy mali zverejňovať dáta?	55
3.2 Čo zverejňovať?	58
3.3 Ako zverejňovať?	59
3.4 Publikačné minimum vo vzťahu k samospráve	60
3.5 Príklady z praxe.....	62
3.5.1 Mesto Prešov a otvorené dáta.....	62
3.5.2 Mesto Hlohovec a otvorené dáta.....	66
Prílohy k príručke participatívneho rozpočtovania	70

1. Príručka participatívneho rozpočtovania

Peter Nedoroščík, Martina Belanová

Držíte v rukách príručku participatívneho rozpočtovania (PR). Je to návod, ktorý vám môže pomôcť, ak ste dospeli k presvedčeniu, že ľudia by mali mať možnosť spolurozhodovať o spoločných peniazoch. Nie je dôležité, či ste primátorkou, starostom, poslancom, úradníčkou, alebo „len“ občanom, ktorý má čo ponúknuť pri vytváraní spoločného dobra. Táto príručka má ambíciu zachytiť PR zo všetkých uvedených pozícií. Avšak predsa len má prioritný pohľad. Jeho stredobodom sú obyčajní ľudia. Pretože sa môžeme aj na hlavu postaviť, ale bez ľudí sa participácia robiť nedá – a ak predsa len áno, tak maximálne na papieri.

Možno ste už počuli, alebo dokonca sami zastávate názor, že ľudia sú apatickí, pasívni a podobne. Musíme vám však v tomto oponovať. Za takmer desať rokov našej práce s ľuďmi toto nikdy nebol najväčší problém. Áno aj my sme zažili, že na verejnom stretnutí sme „hrali presilovku“, pretože nás bolo viac než prítomných občanov. Ale vždy sa nakoniec ukázalo, že problém bol v našom prístupe, a keď sme ho zmenili, ľudia sa predsa len zapojili – často v hojnom počte a najmä so skvelými nápadi.

V tejto príručke nájdete mnoho odpovedí na tri základné otázky o PR. Prvou otázkou je kto. PR vytvára nové interakcie medzi verejnosťou, úradom a zastupiteľstvom. Každý z nich má svoje úlohy, zodpovednosť a kompetencie. Preto je dôležité ukázať možnosti, ako sa dá zodpovednosť za úspešný priebeh PR rozdeliť. Budeme tu hľadať odpovede na otázky ako napríklad:

- ako vyzerá spolupráca úradu a ľudí
- ako rozhodovať o kvalite predkladaných návrhov
- do akých procesov sa môžu zmysluplne zapájať ľudia

Druhou otázkou je čo. Nájdete tu informácie o výstupoch participatívnych procesov, ktoré môže PR ponúkať. Budeme tu hľadať odpovede napríklad na nasledujúce otázky:

- ako sa dostať od nápadov k projektom, resp. zadaniam
- ako posudzovať ich realizovateľnosť
- čo sú to priority
- ako postupovať pri obnove verejných priestorov

Tretou otázkou je ako (nato). Dozviete sa o procesoch a etapách PR. Ako ho možno pripraviť, ako o pripravených návrhoch rozhodovať, ako ich realizovať a ako to celé vyhodnotiť, aby ste v ďalšom roku mohli pokračovať ešte lepšie. Budeme tu hľadať odpovede napríklad na nasledujúce otázky:

- ako začať

- koho chceme osloviť a koho hľadáme
- ako iniciovať ročník PR
- prečo sú dôležité verejné stretnutia a ako ich organizovať

V poslednej časti tejto publikácie nájdete konkrétne príklady procesov a výstupov z jednotlivých lokalít, ktoré by mali poskytnúť plastické obrazy interakcie zúčastnených strán a možno aj poskytnúť inšpiráciu v prípadoch, keď pri realizácii PR narádzate na problémy, ktoré dosiaľ ešte nemajú jednoznačné a jasné riešenia.

Avšak ešte predtým, resp. úplne na začiatok, vám predkladáme teoretickú časť. Možno sa vám teória zdá nudná, namáhavá, alebo dokonca otravná, ale nepreskakujte ju prosím. Sme totiž presvedčení, že je veľmi dôležité uvedomovať si východiská a princípy nielen PR, ale aj participácie ako takej. Práve teória vám umožní vytvárať špecifické mechanizmy a postupy PR vo vašej komunite podľa jej potrieb a možností. V opačnom prípade, teda ak preskočíte túto časť príručky, sa vám, najmä ak ste „len“ občanom môže stať, že dostanete príučku – boľavú a zbytočnú.

1.1 Nekonečný príbeh, alebo trochu teórie

Participatívny rozpočet (ďalej PR) vznikol v roku 1989 v brazílskom meste Porto Alegre. Svojim spôsobom išlo o akt hnevu a zúfalstva. Zúfalstva spôsobeného presne tými istými javmi, ktoré nás hnevajú dodnes: korupcia, arogancia moci, nedostupnosť a nekvalita služieb poskytovanými samosprávou a štátom. A to celé v Brazílii znásobené obrovskou chudobou podstatnej časti obyvateľstva. PR sa tiež zrodilo z presvedčenia, že problémom nie sú len ľudia pri moci a že ich výmena neprinesie želané zmeny, pretože problémom sú aj samotné inštitúcie. Úrady, ktoré majú byť efektívnym nástrojom služieb a zastupiteľstvá, ktoré majú reprezentovať vôľu ľudí, sa evidentne uzatvorili a prestali fungovať podľa pôvodných predstáv, ale najmä podľa súčasných potrieb. V tomto zmysle PR má revolučný náboj, ktorý nechce boriť staré, ale premieňať ho - síce postupne, ale zato radikálnym spôsobom. Dovoľuje ľuďom to, čo patrilo výlučne zastupiteľstvám, prinášať návrhy ako minúť spoločný rozpočet a spolurozhodovať o týchto návrhoch. Umožňuje ľuďom to, čo bolo takmer výhradne v kompetencii úradov, a síce podieľať sa na riešeníach, akým spôsobom tieto návrhy realizovať. Striktne stanovené hranice medzi úradom, zastupiteľstvom a verejnosťou tak PR postupne uvoľňoval, aby na ich mieste vznikali partnerstvá a spojenectvá, ktoré prinášali netušené možnosti.

Viac transparentnosti a teda menej korupcie, adresnejšie uspokojovanie potrieb, kreatívnejšie riešenia problémov, viac informácií pre úrady a zastupiteľstvá, lepšia spätná väzba pre obyvateľov, to všetko samozrejme vzbudilo pozornosť nielen v Brazílii, ale aj v iných krajinách.

Počas tridsiatich rokov sa tak PR rozšíril na všetky kontinenty a prihlásili sa k nemu rôznorodé skupiny ľudí aj inštitúcií. Stal sa nástrojom pestrosti a mnohorakosti ako sa podieľať na správe vecí verejných podľa možností a potrieb jednotlivých lokalít a krajín. Podarili sa úžasné realizácie, ktoré by sa zrejme nikdy nestali a zmenili tvár jednotlivých miest: vybudovala sa infraštruktúra v podobe ciest, kanalizácií, škôl, či zdravotníckych zariadení na miestach, kde zúfalo chýbali, revitalizovali sa verejné priestranstvá, kde bujnala kriminalita a stali sa živým miestom pre všetkých, vznikli nové služby a tak ďalej a tak ďalej. Predovšetkým sa však menili vzťahy – medzi ľuďmi navzájom a medzi inštitúciami. A tým pádom aj mocenské pomery. V prospech slabších, v prospech tých, ktorí maximálne tak každé štyri roky hádžu svoje hlasy do urny – s pietou či bez nej, zväčša so zaťatými zubami za menšie zlo.

Stal sa však aj nástrojom moci a teda nevyhnutne zneužívania. Pre mnohých zainteresovaných je asi vrcholom rozhodnutie čínskej komunistickej strany zavádzať v tamojších samosprávach PR. Netreba však chodiť ďaleko, pretože znehodnotenie PR sa deje všade, kde sa proces začína zhora a najväčšou motiváciou „verchušky“ je byť „chrumkavý“ a v ideálnom prípade aj dostať nejaké peniaze z EÚ k tomu. Jedným zo skvelých príkladov je počin petržalskej samosprávy pred pár rokov, kde za PR vyhlásili internetovú anketu, v ktorej si ľudia mohli vybrať spomedzi piatich návrhov pripravených samosprávou.

Spomínaná mnohorakosť a pestrosť na rôznych miestach sveta tak kladie zásadnú otázku, čo vlastne PR je. Variabilita bola odjakživa nepriateľom akýchkoľvek pokusov o definovanie a dnes už existujú aj akademické práce, ktorých záverom je, že PR môže byť naozaj všeličo a že sa vlastne nedá presne určiť, čo to je. Skôr než sa teda pokúsime o deskripciu, teda opis, ktoré znaky charakterizujú PR a odlišujú ho od iných nástrojov participácie, uvedieme normatívnu stránku, čiže to, aký prínos môže a má PR mať. Tento hodnotový rámec bol medzinárodnou vedeckou komunitou sformulovaný v podobe tzv. Odkazu Porto Alegre, ktorý zahŕňa tri princípy:

1. demokracia zdola – v Porto Alegre sa tento princíp naplňa prostredníctvom občianskych zhromaždení v jednotlivých štvrtiach mesta. Tieto určujú priority, do ktorých sa má investovať zo spoločných peňazí a volia delegátov, ktorí sa podieľajú na rozpracovaní priorít do konkrétnych návrhov. Pri stanovovaní priorít platí, že hlas každého zúčastneného má rovnakú váhu.
2. Sociálna spravodlivosť – uskutočňuje sa prostredníctvom tzv. sociálneho kľúča, ktorý zohľadňuje napr. počet obyvateľov jednotlivých štvrtí, či kvalitu infraštruktúry. Mestské časti, v ktorých je kvalita života nižšia, tak disponujú vyšším obnosom peňazí.
3. Občianska kontrola – sa realizuje skrz občiansku radu PR, ktorá sa stretáva v pravidelných intervaloch a úzko spolupracuje s úradom a zastupiteľstvom pri príprave aj realizácii návrhov. Jej členovia sú priebežne vzdelávaní nezávislými občianskymi združeniami.

Uvedené princípy môžu byť vodidlom, ktoré nás prevedie rozmanitosťou PR v rôznych kútoch sveta a pomôže stanoviť znaky, ktoré PR charakterizujú. Ako teda zabezpečiť, aby o samospráve rozhodovala kultivovaným spôsobom doslova a do písmena ulica, aby v nej mali hlas aj tí, ktorí ho doteraz nemali, a aby sa to dialo transparentne? Odpoveď na túto otázku podľa medzinárodného vedeckého tímu vedeného profesorom Sintomerom definujú nasledujúce znaky, ktorými sa má PR vyznačovať:

1. financie: v centre pozornosti sú finančné záležitosti a ide teda o obmedzené zdroje.
2. miera participácie: zapájanie verejnosti a jej podieľanie sa prebieha na úrovni samosprávy s vlastnými kompetenciami. Vyčlenený mestský fond bez akejkoľvek možnosti ovplyvňovať celkový rozpočet nie je PR.
3. proces: ide o proces ktorý sa opakuje a trvá isté časové obdobie. Jednorázová anketa o otázkach financií samosprávy nie je PR.
4. rozhodovanie: spočíva v samostatnom diskusnom procese, ktorý má podobu verejného zvažovania, resp. deliberácie.
5. Zapájanie verejnosti: výsledkom je vznik občianskej rady, teda od úradu a zastupiteľstva nezávislého grémiu, ktoré stanovuje vlastné rozhodnutia;
6. Zodpovednosť: organizátori musia predložiť účet o tom, do akej miery a ako sa návrhy zrealizovali a tiež otvoriť diskusiu o kvalite celkového procesu;

Ak si tieto body zhrnieme, vychádza nám veľmi komplexný obraz náročného procesu, ktorý vytvára úplne nové prostredie a možnosti predovšetkým pre ľudí, pričom by mal zabezpečovať ciele, pre ktoré sa tento proces vytvoril.

1.2 Ako začať, alebo pilotný ročník PR

Možno ste po prečítaní teoretickej časti zneisteli, pretože ide náročný proces, ktorý vyžaduje know – how, kapacity a zdroje všetkých zúčastnených. Začať však možno omnoho skromnejšie a postupne jednoducho pridávať. Takže ako nato? Ako sme už spomenuli, PR vyžaduje spoluprácu ľudí, zastupiteľstva a úradu. V žiadnom prípade však nie je pravdou, že na začiatku musia stáť reprezentanti samosprávy. Dokonca je zrejme lepšie, ak na úplnom začiatku stoja ľudia. V každom prípade prvý krok môže prísť z každej z troch strán procesu.

Ľudia

Okrem hľadania informácií na internete je dobré, ak si môžete ísť pozrieť živý proces PR niekde v okolí, ak samozrejme existuje. To najdôležitejšie je však nábrať odvahu a osloviť ľudí a mimovládne organizácie vo vašom okolí, či by mali záujem o vznik PR. Môžete si pozvať niekoho, kto má skúsenosti a informácie, aby vám pripravil úvodnú prezentáciu, alebo sa o ňu pokúsiť sami. Ak sa podarí sformovať neformálnu platformu ľudí a organizácií, ktoré

by chceli začať PR vo vašej komunite, oslovte poslancov a úradníkov, ku ktorým máte dôveru, ak už nie sú súčasťou platformy.

Zastupiteľstvo, resp. úrad

Už niekoľkokrát sa na Slovensku PR inicioval volenými predstaviteľmi samospráv, často v čase po voľbách, keďže sa PR objavil v ich volebnom programe. Výhodou takýchto prípadov je, že nie je potrebné hľadať podporu v zastupiteľstve a motivovať vedenie úradu. Majú však často aj tienistú stránku v tom, že sa hľadajú čo najjednoduchšie riešenia a postupy, ktoré idú na úkor kvality a hĺbky participácie a teda na úkor ľudí. Ďalšou nevýhodou je, že keďže sa v tomto prípade jedná o politickú objednávku, stáva sa PR predmetom politického obchodu s opozíciou a prestáva byť záležitosťou pre všetkých, ktorí majú záujem.

1.3 PR v skratke

PR možno vnímať ako sériu piatich krokov, ktoré sa kontinuálne opakujú v dvojročnom cykle:

1. mapovanie potrieb a problémov – v pilotnom ročníku sa môže uskutočniť prostredníctvom verejných stretnutí zameraných na zbieranie návrhov občianskych projektov;

2. reakcia na potreby a problémy - môže mať, ako si neskôr ukážeme, nasledujúcu podobu: priority, zadania a projekty. Priority predstavujú základné tematické okruhy, ktoré obyvatelia pokladajú za dôležité, napr. cyklopraha. Zadania sú reakciou samosprávy a zväčša majú charakter rozsiahlejšej investície. V uvedenom príklade by to bolo budovanie konkrétnych cyklotrás. Projekty sú investície menšieho rozsahu, ktoré spolurealizujú občania v spolupráci so samosprávou. Projekty zahŕňajú dobrovoľnícky aspekt a prinášajú, resp. skvalitňujú už existujúce služby. Ak je teda jednou z priorit obyvateľov cyklopraha, projekty na to môžu reagovať rôznym kreatívnym spôsobom, napr. vybudovaním Cyklopointu, alebo eventom "Spoznaj naše mesto na bicykli". Ak sa vrátíme k optike pilotného ročníka, ide najmä o to, zozbierať a spolu s ľuďmi vytvoriť zoznam občianskych projektov.

3. rozhodovanie - v procese PR sa vytvárajú variabilné možnosti ako kombinovať rôzne formy tzv. deliberácie, resp. verejného zvažovania a hlasovania, pričom platí, že prioritu má mať verejné zvažovanie. Pre začiatok by to malo znamenať vytvorenie možností pre širokú verejnosť hlasovať a zorganizovať deliberáciu.

4. realizácia - v prípade projektov samospráva poskytuje čo možno najkomplexnejší servis realizátorom projektov. V prípade zadania je dôležitý aspekt občianskej kontroly - od možnosti spolunavrhovať konkrétne riešenie v podobe zadania až po členstvo v komisii pri verejnom obstarávaní. V rámci pilotného ročníka je tu potrebná dohoda s úradom, ako bude prebiehať financovanie a realizácie občianskych projektov, ktoré si ľudia vyberú.

5. hodnotenie, resp. evaluácia - zahŕňa hodnotenie celého procesu, napr. koľko z navrhnutých riešení sa zrealizovalo, ako pozmeniť, či doplniť jednotlivé kroky procesu, aj hodnotenie jednotlivých projektov, resp. zadaní. Po pilotnom ročníku je nevyhnutné vydiskutovať si, čo bolo dobré a ako sa bude fungovať ďalej.

Štartovací balíček

Úvodné pravidlá, ktoré zahŕňajú: opis celého procesu, spôsoby rozhodovania, zodpovednosť a kompetencie predkladateľov návrhov, zodpovednosť a kompetencie úradu, vyčlenenú sumu;

príklad: mestská časť Bratislava Nové mesto ..Ich schválením sa tak nahradili predchádzajúce pravidlá schválené uznesením č. 22/16 zo dňa 03. 06. 2014 Materiál prijatý miestnym zastupiteľstvom má len dve strany a svojmu účelu slúžil v prvých dvoch ročníkoch PR. (príloha)

Úvodná dohoda o úradných procesoch, najlepšie s primátorkou, resp. starostkou, resp. s niekým v riadiacej funkcii.

Úvodné informácie o pilotnom ročníku PR, ktoré sú dostupné širokej verejnosti.

Pilotný proces

Najjednoduchší proces, ktorý aspoň čiastočne splňa požadované znaky PR a zároveň nebráni ďalšiemu rozvoju, a ktorý sme naznačili na predchádzajúcich riadkoch, má nasledovné kroky:

infografika: úvodné verejné stretnutie, stretnutia predkladateľov občianskych projektov, verejná prezentácia projektov, rozhodovanie, realizácia, evaluácia

Úvodné verejné stretnutie

Ako presne postupovať pri zvolávaní verejných stretnutí si povieme neskôr. Teraz sa zameriame na jeho formát. Úvodnú časť by mala tvoriť krátka prezentácia o PR a pilotnom ročníku. Podstatná časť stretnutia by mala byť venovaná práci s nápadmi a návrhmi, ktoré priniesli zúčastnení. Môžete si na začiatku zvoliť témy, do ktorých sa ľudia rozdelia, ak máte informácie, resp. predpokladáte, s čím ľudia prídu. Môžu to byť témy ako napr. zeleň, verejné priestory, sociálne témy, deti, mládež a pod.. Druhým variantom je, že pred miestnosťou, kde sa stretnutie realizuje, umiestnite flipchartové papiere a prichádzajúcich ľudí vyzvete, aby na ne zapísali tému, kvôli ktorej prišli. Pred stretnutím tak dostanete obrázok, aké témy ľudia zaujímajú. Nechajte ľudí pracovať v tematických skupinách. Ak máte kapacity, sprevádzajte každú skupinu, aby ste z nej dostali výstupy, ktoré si môžete spoločne odprezentovať a aby ste zabezpečili, že sa každý dostane k slovu. Čo sa pravdepodobne bude diať, si môžeme zdokumentovať na konkrétnom príklade:

Verejné stretnutie v Leviciach

Po vyhodnotení záznamov ľudí na flipcharte nám vyšlo rozdelenie do nasledujúcich skupín s takýmito výstupmi:

- kultúra

úvodné témy z flipchartu: kultúra v mestských častiach, hudobný súbor, podpora akcií, mestské divadlo;

výstupy z práce v skupinách: zvýšiť počet akcií pre verejnosť a podpora umelcov; propagácia – moderné média, tv, internet; zaviesť zľavnené vstupné pre mládež – dobrovoľné vstupné, zaoberať sa témami ako: mestské divadlo – budova Slovanu – kultúrne priestory, budova Družba;

- mestské časti a okrajové časti mesta:

úvodné témy z flipchartu: zveladenie mestských častí, aktivizácia mládeže, chodníky, spolužitie s rómskou komunitou;

výstupy z práce v skupinách: cyklotrasa – prepojenie mestských častí, náučné chodníky, turizmus; oddychové zóny v m, častiach – ihriská, altánky, ohniská, lavičky; koordinácia mestských častí – spoločné presadzovanie záujmov; seniory – spolupráca, kluby, monitoring, strava

- verejný priestor

úvodné témy z flipchartu: nedostatok odpadkových košov a celkovo čistota a kvalita verejných priestranstiev, vandalizmus a kriminalita, architektúra a urbanizmus – komplexnosť mesta,

výstupy z práce v skupinách: amfiteáter, psy – venčoviská a koše, športoviská a kúpaliská, zeleň a oddychové zóny, revitalizácia starého mestského parku;

- rodiny a deti, mládež a seniory

úvodné témy z flipchartu: deti na námestia a do centra mesta; ihriská pre deti a mládež, športoviská, strážené detské kútiky, ihriská, aktivizácia mládeže, problémové správanie detí a mládeže.

výstupy z práce v skupinách: revitalizácia a čistota detských ihrísk; využitie a podpora ozítek pri zapájaní mládeže; prevencia vandalizmu a kriminality – kamerový systém a mestská polícia – ochrana a bezpečnosť, dopravné ihrisko a bezpečnosť cyklotrás, prepojenie aktivít mládeže a seniorov;

Pri väčšine tém je možné pozorovať prechod od pomenovania problému k hľadaniu jeho riešenia. Počas celého stretnutia je dôležité dať ľuďom najavo, že v pilotnom ročníku hľadáme riešenia menšieho rozsahu, ktoré sú realizovateľné samotnými ľuďmi za pomoci a súčinnosti úradu. Ako sa z tohto bodu dopracovať k projektovým dokumentáciám a hotovým návrhom sa dočítate ďalej v kapitole Ako nato. Zatiaľ ešte uvedieme, že sa tu otvárajú dve možnosti:

- pracovať ďalej v jednej komunite s rôznorodými témami;
- pracovať vo viacerých tematických komunitách, čo je lepší variant, avšak predpokladá dve podmienky: (1) existujúce kapacity zo strany organizátorov PR a (2) dostatok ľudí

s rôznorodými témami, pričom pe jednu tému na začiatok bohate postačujú traja – štyria ľudia;

Občianske projekty

Na otázku prečo začať realizáciou malých nápadov, existuje niekoľko kladných odpovedí. Podotknime ešte, že slovom malých máme na mysli potrebnú sumu na realizáciu, pretože častokrát sú to veľké nápady a predstavujú veľkú pomoc pre ich cieľovú skupinu. Ak začíname s niečím novým, je dobré, ak sa dostavia výsledky čo najskôr, a ak je to niečo čo je rýchle vidieť, čo zapojí ľudí a tým vytvorí dôveru v participatívne procesy. Nevýhodou je, že najmä zo strany zastupiteľstva je tendencia nerozširovať PR ďalej.

1.4 Kto - zodpovednosť a kompetencie

Ako vyplýva z definície PR, jeho spustenie a opakovaná realizácia prináša zásadné zmeny v interakciách zúčastnených ľudí, úradu a zastupiteľstva. Nemení však len interakcie a vzťahy, ale čiastočne aj fungovanie týchto troch zložiek. Na začiatku sa často objavuje napätie, pretože zatiaľ čo pre ľudí prináša PR v prvom rade nové možnosti, pre úrad sú to najmä nové úlohy a pre zastupiteľstvo vzdanie sa časti moci. Aj preto je dôležité, aby sa čo najskôr mohli objaviť pozitívne efekty procesov participácie. Kľúčovú rolu zohráva osoba, resp. kolektív, ktorí sú nositeľmi zmien a plnia úlohu facilitátorov hľadajúcich konsenzuálne riešenie úloh.

Úrad

Proces PR samozrejme vyžaduje prípravu úradu, ktorý by sa mal postupne zhostiť nasledujúcich funkcií:

- informovanie – zahŕňajúce informačnú kampaň o jednotlivých krokoch PR prostredníctvom rôznych komunikačných kanálov;
- administrácia – distribúcia pracovných úloh v rámci spolupráce jednotlivých príslušných oddelení úradu pri príprave a realizácii občianskych návrhov;
- koordinácia – organizovanie verejných stretnutí a podujatí potrebných pre PR a informovanie o ich priebehu a dohodnutých výstupoch;
- facilitácia – takúto službu zväčša samosprávy neposkytujú, preto je potrebné zabezpečiť si ju od externých subjektov a postupne vyškoliť aspoň jednu pracovníčku;
- komunitná práca – aj táto služba je u nás skôr raritou, avšak mala by sa stať súčasťou práce úradu;

Pre efektívne plnenie uvedených úloh sme vytvorili koncept Kancelárie pre participáciu, ktorého sa rôzne samosprávy zhostili rôznym spôsobom. Jej presná podoba sa odvíja od veľkosti samosprávy, množstva vyčlenených financií a konkrétnej podoby PR. Najčastejšie

však jej fungovanie prebieha nasledujúcim spôsobom. Úrad stanoví minimálne jednu pracovníčku, ktorá sa buď plne alebo v prevažnej miere venuje procesom participácie a na začiatku príprav ročníka PR vytvorí projektový tím z pracovníkov príslušných oddelení, resp. odborov, ktorí tejto agende venujú časť svojho pracovného času. Najdôležitejšie úlohy plní Kancelária pre participáciu vo fáze prípravy a realizácie PR. Podrobnejšie informácie nájdete v kapitole Ako – procesy a etapy, kde jednotlivé úlohy a kroky rozoberieme do detailov.

Bariéry a prekážky

PR prináša úradníkom z ich uhlu pohľadu prácu navyše, čo je fakt, ktorý v zamestnaní nadchne málokoho. Stretávajú sa pri nej tiež s problémami, pre ktoré nie sú „vybehané“ štandardizované postupy, resp. tabuľky a vystavujú sa tak riziku, že pochybia a budú sankcionovaní. Ohrozujúco často pôsobí aj predstava a očakávanie, čo prinesie kontakt a užšia spolupráca s obyvateľmi. Toto nastavenie však nie je nijako prekvapujúce, ak si uvedomíme, kedy a v akom rozpoložení sa človek vyberie na miestny, resp. mestský úrad. Ak nejde o vybavovanie bežnej agendy, akou je napríklad matrika, prichádza človek na úrad, pretože sa deje niečo, čo ho frustruje, resp. priamo ohrozuje. V takomto rozpoložení zväčša nejde o príjemnú komunikáciu.

Ludia

S istými obmedzeniami sa dá povedať, že platí priama úmera medzi kvalitou a hĺbkou procesu a možnosťami ako participovať. Zjednodušene: čím kvalitnejší PR, tým viac možností ako sa zapájať. A naopak, úplne minimum, ak chceme hovoriť o participatívnom rozpočtovaní, znamená, že sa ako občan môžem zapojiť do navrhovania, rozhodovania a hodnotenia celkového procesu. Dôležitým aspektom participácie je, že s otvaraním sa nových možností ako ovplyvňovať veci verejné a teda nadobúdaním nových kompetencií, narastá aj miera zodpovednosti za to, ako s nimi naložíme. Patrí sem tiež uvedomenie, že vždy ide o spoločné dielo, teda že participovať primárne znamená podieľať sa a že väčšinu aktivít realizujeme spolu s ďalšími účastníkmi.

Možnosti participácie:

- informovanosť – je základným predpokladom akejkoľvek zmysluplnej participácie a mal by v sebe zahŕňať aj vzdelávací aspekt týkajúci sa nielen PR, ale aj celkového chodu samosprávy, jej kompetenciách, prijatých rozhodnutiach a plánovaných akciách;
- navrhovanie riešení – môže sa realizovať rôznymi spôsobmi, počnúc vyplnením rôznych ankiet, ako sú napr. Burza nápadov, Odkaz pre starostu, či dotazníkov zameraných na konkrétne témy, ako napr. Komunitný plán sociálnych služieb, až po účasť na verejných stretnutiach PR;
- príprava intervencií – môže sa jednať o vlastný projekt, alebo podieľanie sa na

špecifikácii zadania pre samosprávu, ktorá bude neskôr objednaná prostredníctvom verejného obstarávania a pod.;

- (spolu)rozhodovanie – najjednoduchšou a najprimitívnejšou formou je možnosť hlasovať o vybraných intervenciách, komplexnejšiu a hlbšiu formu predstavuje možnosť zapojiť sa do kvalitatívnych foriem rozhodovania prostredníctvom členstva v tzv. deliberatívnych fórach;
- podieľanie sa na realizácii – je možné prostredníctvom realizácie občianskeho projektu, alebo napr. pri účasti v komisii, ktorá obstaráva zadanú intervenciu;
- hodnotenie – je účasťou vo fáze evaluácie, keď sa diskutuje o plusoch a mínusoch uskutočneného ročníka a o pravidlách PR;

Z uvedeného je asi zrejmé, že ľudia zohrávajú kľúčovú úlohu v celom procese PR, vo všetkých jeho etapách. Konkrétne formy a možnosti participácie nájdete aj na ďalších stranách. Okrem individuálnych foriem participácie a spoločného podieľania sa na jednotlivých aktivitách a krokoch procesu PR je dôležité, aby samospráva vytvorila priestor a možnosti pre vznik tzv. Koordinačnej rady (Koor), ktorá sa vytvára z ľudí zapojených do PR. Jej presná podoba a funkcie by mala byť prispôsobená možnostiam a potrebám konkrétnej samosprávy, avšak rozhodne by mala disponovať nasledujúcimi kompetenciami:

- spoluorganizácia verejných stretnutí;
- komunikácia s úradom a zastupiteľstvom v prípade problémov a konfliktov;

Podieľanie sa na fungovaní Koor vyžaduje čas a energiu ľudí, a preto je dôležité, aby za túto prácu pre samosprávu a skvalitňovanie PR dostali aj niečo naspäť. Môžeme sa tu opäť vrátiť k prípadu Porto Alegre, kde účasť v Koor automaticky znamená možnosť školiť sa a vzdelávať, pričom tieto príležitosti zabezpečuje samospráva.

Bariéry a prekážky

Prvotnou bariérou participácie je všeobecná nedôvera v inštitúcie a procesy vo verejnom priestore. Spolupracovali sme s ľuďmi a s verejnými inštitúciami na desiatkach miest, ale zrejme nikdy sa nám nestalo, aby za nami počas procesov niekto neprišiel a neopýtal sa nás – s väčšou či menšou mierou diplomacie, s viac alebo menej vyjadrenými emóciami, či tu nejde o nejaký postranný záujem, ktorý zúčastneným viac poškodí, než prospěje. Jednoducho povedané: či nejde opäť o nejaký „odrb“, ktorý sa má minimálne maskovať a odvádzať pozornosť od iných prešlapov a nekalostí. Ak si však uvedomíme mieru korupcie a beztrebnosti „našich ľudí“, koľko skutkov sa nestalo, musíme z psychologického hľadiska pripustiť, že paranoidné a podozrievavé nastavenie je primeranou a vlastne aj zdravou reakciou na to, čo sa deje vo verejnom živote. Druhou dôležitou prekážkou sú vysoké očakávania a netrpezlivosť ľudí, ktorí sa zapoja. Mnohokrát nepoznajú kompetencie samosprávy a teda ani ich možnosti a najmä ich hranice. Úradné postupy sú tiež zatážené a

spomaľované byrokraciou, ktorá často vyplýva zo zákonov a to vedie k sklamaniu a nespokojnosti aktívnych obyvateľov.

Zastupiteľstvo

Tu si môžeme rozdeliť kompetencie a zodpovednosť jednotlivých poslankýň a poslancov a zastupiteľstva ako celku. Tam, kde panuje prax, že z celkového rozpočtu samosprávy majú jednotliví poslanci vlastný osobný rozpočet, ktorý využívajú pre vlastné návrhy a vyplnenie predvolebných sľubov, ako napr. v Spojených štátoch amerických, sa niektoré PR začali realizovať tak, že svoje rozpočty spojilo niekoľko poslancov dokopy a odštartovali pilotný ročník. Aj na Slovensku vďaka za svoj vznik niektoré PR aktívnym poslankyniam a poslancom. Všeobecne platí, že aktivita jednotlivcov je prínosom, ale vždy v sebe nesie ohrozujúci prvok zviditeľnenia a politickej súťaže. Zastupiteľstvo ako celok má najdôležitejšiu úlohu pri legalizácii a legitimizácii PR tým, že:

- schvaľuje jeho pravidlá;
- schvaľuje jeho výsledky, berie na vedomie;
- vyhodnocuje jeho priebeh a vytvára podmienky pre jeho ďalší rozvoj;
- zabezpečuje jeho autonómiu;

Bariéry a prekážky

Že moc korumpuje je všeobecne známou pravdou. Niet však nad bezprostredný zážitok, čo dokáže urobiť s človekom pár stoviek hlasov získaných vo voľbách. Určite nie všade narazíte na to, že na vás budú v zastupiteľstve kričať, že tu je „poslanecká demokracia“ a v kuloároch pridajú, že „ak sa vám tu nepáči, nájdite si inú krajinu“, ako sa to stalo nám v roku 2012 v Bratislave. Všeobecne však žiaľ platí, že volení zastupitelia sa len neradi a veľmi opatrne vzdávajú nadobudnutej moci. Prejavuje sa to nielen pri stanovovaní výšky sumy určenej pre PR, ale aj pri schvaľovaní výsledkov, kde sa nie zriedka objavuje tendencia a snaha tieto výsledky meniť a spochybňovať.

Zhrnutie: Obsahom, resp. náplňou PR sú ľudia a ich aktivita. Úrad zabezpečuje, aby sa táto aktivita realizovala čo najefektívnejšie a zastupiteľstvo, aby formálne rámce slúžili rozvoju a podpore týchto aktivít.

1.5 Čo - výstupy PR

Výstupy procesov PR majú rôznu podobu, čo sa týka ich jednoznačnosti – od konkrétnej intervencie až po odporúčanie viac investovať do nejakej oblasti v kompetencii samosprávy, alebo ich rozsahu – od malých intervencií až po masívne investície. Rozdeliť ich možno do troch kategórií.

Občianske projekty

Sú to nízkonákladové intervencie zväčša do výšky 5 tisíc euro. Sú však aj samosprávy, ktoré túto sumu zvýšili na 10 tisíc. Občianske projekty sa realizujú ich navrhovateľmi, resp. predkladateľmi v širšej či užšej spolupráci s úradom. Mali by spĺňať jednu alebo viacero z nasledujúcich funkcií:

- vytvorenie novej, alebo inovácie už existujúcej služby;
- stimulovanie a rozvoj komunitných a susedských vzťahov;
- revitalizácia verejného priestoru;

Občianske projekty možno z pohľadu samosprávy chápať ako istú formu tzv. start up-u vo verejnom priestore. S relatívne nízkymi nákladmi môže testovať nové služby, resp. skvalitnenie už existujúcich. Ak vyjdeme z faktu, že akýkoľvek úrad má obmedzené množstvo pracovníkov, ktorí majú obmedzené množstvo kapacít, otvárajú sa pred nami možnosti nových návrhov aj s ich spolurealizáciou obyvateľmi, ktoré by pravdepodobne z úradu nikdy nevyšli. Za predpokladu, že sú dobre nastavené procesy prípravy a rozhodovania PR, občianske projekty dokážu reagovať na potreby obyvateľov veľmi adresne a zároveň sa postupne aj skvalitňovať. Z pohľadu obyvateľov poskytujú občianske projekty aj výbornú možnosť vlastnej sebarealizácie vo verejnom priestore. Ak navrhované aktivity občianskeho projektu stimulujú a rozvíjajú komunitné a susedské vzťahy, samospráva a úrad tu podporuje nové a silnejšie väzby nielen medzi ľuďmi ale aj smerom k nej. Vytvárajú sa tak základné aktivity komunitnej práce, ktorá je pre funkčnú samosprávu a spokojných občanov nevyhnutná. A keďže komunitná práca je u nás zatiaľ stále viac raritou než čímkkoľvek iným, občianske projekty sú aj v tomto smere inováciou. Revitalizácii verejných priestorov či presnejšie participatívne plánovaniu verejných priestorov sa budeme venovať osobitne.

Príklad: Prevencia sociálnej izolácie

Tento projekt sa nerodil ľahko a kým sa podarilo uskutočniť jeho prvé aktivity, ubehlo niekoľko rokov. Na jeho začiatku stáli aktívne seniorky z Bratislavy. Jednou z nich bola Marta Hrebíčková, ktorá sa stala kľúčovou postavou tohto projektu a dnes už žiaľ nie je medzi nami. Podnetom pre vznik tohto projektu bola anonymita mesta, ktorá dokáže mať v prípade osamelých senioriek veľmi drsné dôsledky. Už nie raz sa zopakovala nasledujúca situácia. V dome sa začal šíriť neznesiteľný zápach a po chvíli pátrania sa ukázalo, že je niekto už niekoľko dní mŕtvy. Predísť takýmto situáciám a im predchádzajúcej osamelosti a z nej vyplývajúcom utrpení bolo prvotným východiskom plánovaného projektu. Narážal však na byrokratické bariéry a obavám zo strany úradov. Naštartovať ho sa tak podarilo až po troch rokoch od prvotných snáh. Dnes je pracovníčka, ktorá vyhľadáva, kontaktuje a snaží sa pomôcť izolovaným seniorkám, súčasťou služieb samosprávy Bratislava Nové mesto.

Zadania pre samosprávu

Zadania sú vysoko nákladové investície realizované, resp. obstarané samosprávou. Ich realizácia má význam a pozitívny dopad pre všetkých alebo aspoň väčšiu časť obyvateľov. Ako pri občianskych projektoch, aj tu ide o intervencie, ktoré buď predstavujú novú službu, ktorá doteraz nebola poskytovaná, alebo inovujú, resp. skvalitňujú služby už poskytované. V zozname zadaní sa predkladajú tie, ktoré:

- sú v súlade s prioritami samosprávy v danom období, teda ide o intervencie, ktoré priamo reflektujú témy s najvyššou prioritou a reagujú na konkrétne problémy v týchto témach;
- majú pozitívny dopad na väčšinu obyvateľov samosprávy;
- majú pozitívny dopad na tie skupiny občanov alebo konkrétne územia (štvrte), ktoré služby v porovnaní s ostatnými skupinami občanov nedostávajú, alebo ich dostávajú len v obmedzenej miere; Ide o tzv. zraniteľné alebo vylúčené skupiny. Príkladom takejto skupiny môže byť mládež, ktorej potreby sú samosprávami často ignorované, pretože v zastupiteľskej demokracii ešte kvôli veku nedisponujú vlastným hlasom vo voľbách a rodičia ich už nezastupujú do tej miery ako malé deti. Výsledkom tak medzi iným je, že zatiaľčo detské ihriská sa postupne obnovujú alebo sa budujú nové, avšak mládež často nemá vo verejnom priestore nič, čo by bolo určené prioritne jej.
- Majú inovatívny potenciál, čiže prinášajú služby, ktoré nie sú štandardné, či už svojim obsahom, alebo spôsobom realizácie;

Zadania nemusia mať v prípade väčších samospráv dosah len pre jej celok, ale môžu byť lokalizované do jej konkrétnych častí, ako sú napríklad štvrte, resp. mestské časti. Mali by však spĺňať uvedené charakteristiky v tejto lokalite. Ak je samospráva v stave vytvoriť podmienky pre prípravu a realizáciu takýchto zadaní, získavajú občania veľkorysé možnosti vyberať spomedzi troch typov intervencií:

- (1) zadaní, ktoré sa týkajú celej samosprávy
- (2) zadaní, ktoré sa týkajú lokality, v ktorej žijú
- (3) občianskych projektov

Ako obyvateľ sa tak môžem zapojiť do spolurozhodovania o viac než desiatich intervenciách, ktoré sa budú realizovať v nasledujúcom kalendárnom roku. Aj keď sa teda zapojím len do záverečného hlasovania, môj rukopis v tom, čo sa bude realizovať má zreteľnú podobu.

Priority

Priority samosprávy sú tematické oblasti, ktoré občania pokladajú za najdôležitejšie. Vytvárať sa môžu dvoma spôsobmi:

- dotazníkovým prieskumom, ktorý ponúka respondentom možnosti (1) vybrať najdôležitejšie témy, ktoré spadajú do kompetencií danej samosprávy, ako napríklad:

doprava, či už statická alebo dynamická, starostlivosť o zeleň a pod., (2) uviesť konkrétne prípady, resp. príklady, ktoré je podľa nich potrebné riešiť, a (3) navrhnúť možné riešenia.

- ako výstupy z verejného zhromaždenia, ktoré môžu mať teritoriálny alebo tematický charakter.

Dôležité je ukotvenie priorít, resp. spôsob, akým nachádzajú reálne uplatnenie. Aj tu sú možné alternatívy. Čím viac ich samospráva dokáže uplatniť, tým väčšiu samozrejme vytvára motiváciu pre ľudí, aby pri vytváraní priorít vkladali ich energiu, čas a invenciu. Pre najvyššie stanovené priority sa ponúkajú nasledujúce možnosti:

- (1) Zadania pre samosprávu – v podobe konkrétnych intervencií reagujúcich na problémy v najdôležitejších tematických oblastiach;
- (2) Celkový rozpočet - a záväzok zastupiteľstva, .. prepis z prvých pravidiel BANM
- (3) Strategické dokumenty – výstupy z procesu tvorby priorít sa môžu priamo využiť pri vytváraní stratégií a konkrétnych politík, alebo byť priamo súčasťou ich tvorby, či už sa jedná o PHSR alebo Komunitný plán sociálnych služieb a podobne;

1.6 Ako – etapy a procesy

Štandardná dĺžka procesu PR má dva roky, pričom v prvom roku prebieha príprava a rozhodovanie, v druhom roku realizácie vybraných intervencií a hodnotenie procesu. Štart nového ročníka PR začína v zastupiteľstve vyčlenením sumy, ktorá pripadne pre PR a mala by byť výsledkom diskusie, ktorá prebehne na druhom evaluačnom fóre. Túto sumu je dôležité zohľadniť pri tvorbe intervencií, presnejšie pri ich počte. Zoznam intervencií, ktorý sa predkladá do rozhodovania samozrejme bude vyžadovať viac financií, než je k dispozícii. Množstvo nepodoporených intervencií by však malo zohľadňovať náročnosť ich prípravy.

Príprava

Výzva

Zahŕňa dva typy aktivít. Prvou je plošná, resp. masová komunikácia, druhou komunitná práca. Prvý typ aktivít si ešte môžeme rozčleniť na:

A/ informovanie dlhodobého charakteru. Sem patrí vytvorenie webovej stránky, či už ako súčasť mestskej stránky v podobe samostatnej podstránky, alebo ako samostatného webu. V oboch prípadoch je však dôležité, aby sa na administrácii stránky mohli podieľať aj ľudia, teda aby nevznikol monopol na informovanie o PR. Web by mal obsahovať základné informácie o tom, čo je PR, aké možnosti ponúka samospráva ľuďom zapájať sa a informovanie o aktualitách, teda o plánovaných akciách, pripravovaných stretnutiach, realizáciách projektov a zadaní, rokovaníach a rozhodnutiach zastupiteľstva ohľadom participácie a podobne. Dôležitou súčasťou informovania sú aj zápisy z verejných stretnutí

v rámci PR. Je dobré ak má PR vlastné grafické spracovanie, tzv. layout a vlastné logo, ktoré vytvára jeho identitu a umožňuje ľuďom identifikovať jednotlivé aktivity ako celok.

B/Informovanie v rámci výzvy, teda kampaň pred začiatkom nového ročníka PR. Veľmi dôležitou súčasťou tohto kroku je pripraviť na webe elektronický formulár, ktorý umožní ľuďom poslať ich vlastný nápad alebo podnet. Mal by byť čo najjednoduchší, aby pred ľuďmi nekládol zbytočné bariéry a zahŕňal kolónku pre nápad, poprípade miesto realizácie a kontaktné údaje.

Komunitná práca predstavuje počas prípravnej fázy PR predovšetkým priame kontaktovanie a interakcie s aktívnymi obyvateľmi a lokálnymi aktivitami. Participatívne mechanizmy, ktoré sa opakujú a majú dlhodobý priebeh sa ponúkajú ako nástroj, ktorý umožňuje mnohým aktivitám ľudí získať väčší rozsah, hĺbku aj efektivitu vzhľadom na priamu spoluprácu s miestnou správou. Z pohľadu ľudí sa ich aktivita začlení do širšieho rámca a nadobudne väčší význam. Takto využiť možno dokonca aj aktivity, ktoré majú protestný alebo konfliktný charakter.

Média

Väčšina samospráv má vlastné periodikum – zväčša mesačník, ktorý sa distribuuje do schránok obyvateľov. Informuje sa tu o živote a dani v lokalite a je tak ideálnou príležitosťou pre informovanie o dani v PR. Inou kapitolou sú sociálne médiá a predovšetkým facebook. Jeho využitie je vzhľadom na jeho popularitu samozrejmosťou, ale je veľmi užitočné, ak si zvážite, akým spôsobom ho budete využívať. Podľa našej skúsenosti je výborný na šírenie informácií a čiastočne aj na priamu komunikáciu s participantmi, avšak ukazuje sa ako veľmi zlý nástroj pre diskusie a dlhodobejšiu komunikáciu. Ak sa aj nejakým zázrakom podarí v diskusiách vyhnúť osobným útokom a invetívam, je veľkým problémom ich archivácia a opätovné využitie pri riešení ďalších problémov.

Formáty verejných stretnutí

Interakcie, stretávanie sa a spolupráca s ľuďmi sú najdôležitejšími aktivitami PR. Ich absencia, alebo nedostatok nemusia priamo ohroziť výstupy procesov, avšak neprinesú žiadne zmeny ani vo verejnom živote ani v chode samosprávy. PR sa tak stane len nič podstatné neovplyvňujúcim dodatkom, kde ľudia môžu spolurozhodovať o „omrvinkách“, pričom to podstatné sa naďalej odohráva rovnakým spôsobom – za zatvorenými dverami. Okrem osobných konzultácií, ktoré sú bežnou súčasťou prípravy PR, je dôležité organizovať verejné stretnutia, ktoré majú rôzny formát a poslanie. Je dôležité zdôrazniť slovo verejné, pretože aj keď sa stretnutia organizujú pre pozvaných alebo vopred vytipovaných ľudí, musia vždy ostať prístupné každému, kto má záujem sa zúčastniť.

1. Verejné stretnutia, ktoré majú pracovný charakter a ide o spoločnú prácu na vopred stanovených úlohách. Dnes je populárne označovať ich slovom workshop.

2. Verejné zhromaždenia, ktoré majú informatívny charakter, teda ich zámerom je v prvom rade informovať, resp. zbierať informácie,
3. Verejné, resp. deliberatívne fóra, sú stretnutia ktoré v sebe zahŕňajú aspekt rozhodovania a majú deliberatívny charakter. O druhom a treťom formáte verejných stretnutí sa viac dočítate nižšie, kde sa venujeme procesom rozhodovania.

Všetky typy verejných stretnutí zvoláva a organizuje buď úrad, napr. Kancelária pre participáciu, alebo Koordinačná rada. V ideálnom prípade ide o ich spoluprácu. Veľmi dobre sa osvedčila aj spoluorganizácia verejných stretnutí v rámci PR ako súčasť lokálnych občianskych aktivít, napr. výročných stretnutí občianskych združení, brigád, susedských a iných búrz a podobne, a tiež ako súčasť aktivít formálnych organizácií samosprávy ako sú napríklad knižnice, seniorské centrá, materské centrá, školské kluby a podobne.

Ešte pred začiatkom verejných stretnutí je potrebné zvážiť dve dôležité otázky:

- Kde sa stretnutie uskutoční? Najmä pri počiatočných aktivitách alebo pri spúšťaní pilotného ročníka PR treba dbať nato, aby mal priestor čo najmenej bariér, a to nielen fyzických, ale aj mentálnych. Ideálny príklad priestoru s bariérami je zasadacia miestnosť na druhom poschodí miestneho úradu s vrátnicou, kde je potrebné sa legitimovať.
- Ako a koho osloviť? Webová stránka, sociálne siete a lokálne periodikum by mali byť samozrejmosťou. Najdôležitejšia je však priama komunikácia, pričom najefektívnejšie je osobné pozvanie.

Verejné zhromaždenia

Verejné zhromaždenia môžu mať teritoriálny, alebo tematický charakter, teda diskutovať problémy a návrhy konkrétneho územia alebo jednotlivých tém. Primárne majú slúžiť zberu informácií a nápadov, sekundárne spoločnej dohode, ktoré z predložených problémov a návrhov majú najdôležitejší význam. Tými sa bude úrad ďalej zaoberať. Čo sa týka formátu teritoriálneho zhromaždenia odporúčame rozdeliť ho do troch častí:

1. úvodná prezentácia, ktorá by mala zahŕňať: informácie a inštrukcie ohľadom stretnutia, realizované intervencie a aktivity samosprávy v danej lokalite, za posledné obdobie, plány pre najbližšie obdobie a dosiaľ zistené preferencie od obyvateľov;
2. problémy a/alebo návrhy prezentované účastníkmi zhromaždenia, pričom je dôležité umožniť sa vyjadriť každému, kto chce a zaznamenať jeho stanovisko;
3. diskusia o predložených stanoviskách. Na jej začiatku je dôležité zosumarizovať jednotlivé príspevky, ukotviť ich v možnostiach a kompetenciách samosprávy a následne pracovať s tými, ktoré spadajú do tejto množiny. Vznikne tak zoznam návrhov a problémov rozdelených do kategórií zadania, priority a občianske projekty.

Výsledkom zhromaždenia je tak zoznam podnetov, ktoré sa stávajú predmetom diskusie a ďalšieho riešenia v rámci úradu. Zo zhromaždenia sa zhotoví zápis, ktorý sa uverejní a zostáva naďalej predmetom diskusie a možnou inšpiráciou pre ďalších obyvateľov, ktorí sa stretnutia nezúčastnili. Kancelária pre participáciu, resp. určený projektový tím na úrade hľadá riešenia pre problémy, ku ktorým nedokázalo zhromaždenie nájsť návrhy na ich riešenie a posudzuje návrhy zhromaždenia z hľadiska ich zákonnosti, kompetencií a možnosti samosprávy, a tiež stanoví ich prvotný kvalifikovaný cenový odhad.

V prípade verejného zhromaždenia, ktoré sa zameriava na konkrétnu tému sa čiastočne mení ako príprava naň, tak aj spracovanie výstupov. Zatiaľ čo pri zhromaždeniach, ktoré sa venujú konkrétnemu územiu – napríklad štvrti, alebo volebnému okrsku, sa pozvanie týka všetkých obyvateľov, resp. ľudí, ktorí na tomto území napr. pracujú, v prípade témy je omnoho dôležitejšie zasiahnuť a osloviť odbornú verejnosť. Aktívnou súčasťou stretnutia nevyhnutne musí byť aj kompetentné oddelenie úradu. Vítaný je samozrejme každý záujemca. Spracovanie výstupov z tematického zhromaždenia by nemalo byť len v rukách príslušného oddelenia, ale projektový tím by mal pozostávať aj zo zástupcov odbornej verejnosti a zainteresovaných poslancov. Takto môže vzniknúť pracovná skupina, ktorá narúša zaužívané hranice medzi úradom, verejnosťou a zastupiteľstvom už pri príprave budúcich intervencií.

Verejné stretnutia - príprava občianskych projektov

Dobрым príkladom verejných stretnutí, ktoré majú vopred stanovený program a pracovný charakter je proces prípravy občianskych projektov. Ich cieľom je pomôcť záujemcom pripraviť a verejne odprezentovať vlastný projekt a zároveň ohodnotiť projekty ďalších zúčastnených. Celkový zámer tohto procesu je však omnoho hlbší a zapojenie sa doň ponúka možnosť najintenzívnejšej formy participácie. Nielen preto, že ponúka možnosti ako rozhodovať, či realizovať, ale najmä preto, že otvára potenciál vytvoriť spoločenstvo, ktoré má šancu existovať počas celého cyklu PR. Zároveň tento proces ponúka zážitkové učenie občianskej náuky, alebo ako bol tento školský predmet označovaný v predchádzajúcom režime – občianskej výchovy. V duchu toho, o čom bol presvedčený už Aristoteles a mnohí ďalší filozofi po ňom, že totiž ako obyvateľ sa človek narodí, ale občanom sa musí stať. Nahliadnuť do vnútra úradu a kooperovať s ním, spoznať kompetencie samosprávy a pôsobenie zastupiteľstva, a zastávať pritom rolu kompetentného aktéra, to nie sú skúsenosti, ktoré sú bežne dostupné.

Do procesu prípravy občianskych projektov vstupuje človek, ktorý ponúka vlastnú aktivitu ako verejnú službu. Ide teda o sebarealizáciu vo verejnom záujme s jasnou motiváciou: získať financie pre svoje aktivity. Stretáva tu ľudí s rovnakým nastavením. Jedným z cieľov tohto procesu je snaha o vytvorenie interakcií, ktoré majú charakter vzájomného spoznávania sa a spolupráce. Z psychologického hľadiska tak ide o posun z prežívania seba ako „ja“ k „my“, ktoré umožňuje nielen spoluprácu, ale aj vzájomnú pomoc pri formovaní projektov. Takto môže vzniknúť skupina, resp. komunita pripravujúca nové služby pre ostatných. V posledom kroku prípravy občianskych projektov sa toto „my“ rozšíri na celú samosprávu

prostredníctvom práce s dátami týkajúcim sa potrieb a plánov samosprávy. Tento krok je veľmi dôležitý, pretože predkladatelia občianskych projektov sa v etape rozhodovania stávajú aj hodnotiteľmi s dôležitou váhou.

Teraz sa bližšie pozrieme ako možno predložené ciele a zámery dosiahnuť. V procese prípravy sú potrebné minimálne tri stretnutia.

1. workshop

Pred prvým workshopom je potrebné:

- vytvoriť si databázu zámerov občianskych projektov z verejných zhromaždení a elektronických podnetov, ktoré boli zaslané;
- v prípade potreby, resp. nejasností osobne konzultovať s predkladateľmi;
- posúdiť realizovateľnosť zámeru, pričom je veľmi dôležitá komunikácia s predkladateľmi a rozvíjanie, prípadne pozmenenie ich nápadu; netreba sa báť pozvať na workshop aj ľudí, ktorých zámery v tej podobe, ako ich predložili, nie sú realizovateľné, pretože spoločná práca môže viesť k zmenám, ktoré nápady transformujú;
- kontaktovať všetkých zapojených, predbežne informovať o procese, ktorý ich čaká a pozvať ich na stretnutie;
- rozoslať aj mailovú pozvánku a taktiež je zverejniť na webe, v lokálnom periodiku atď;

Ak ste práve pred spustením pilotného ročníka a chystáte verejné stretnutie prvýkrát, nepanikárte a sústreďte sa len na posledný bod z predchádzajúcich odporúčaní, a ak uznáte za vhodné, pripravte si na stretnutie nasledujúci informačný materiál pre účastníkov (viď príloha č.?). Stačí k tomu jeden papier formátu A4, kde sú na jednej strane všeobecné informácie zahŕňajúce: v skratke čo je to PR, občiansky projekt, aký je harmonogram procesu a jeho jednotlivé kroky, dátumy ďalších stretnutí a pod. Na druhej strane je program stretnutia a základné otázky, ktoré pomôžu rozvinutiu návrhu do podoby projektu a budú sa spoločne diskutovať. Prvou otázkou je: Kto? Kto je nositeľom a (spolu)realizátorom projektu, akú má právnu formu. Druhou: Čo? Aký je cieľ a zámer projektu. Treťou: Pre koho? Kto je cieľovou skupinou, koho chceme osloviť a zasiahnuť našimi aktivitami. Štvrtou: Kde? Aké je miesto realizácie, čo všetko je potrebné, aby sa mohli aktivity realizovať. Piatou a poslednou otázkou je: Ako? Hľadáme tu odpovede nato, aké sú potrebné aktivity zo strany nositeľa projektu a zo strany úradu, resp. samosprávy, či iných aktérov.

Samotný program workshopu možno rozdeliť do piatich častí:

(a) úvodná prezentácia, ktorá zhrnie informácie z prvej strany informačného letáku s dôrazom na harmonogram, jednotlivé kroky procesu a možnosti a povinnosti účastníkov;

- (b) krátke predstavenie účastníkov a ich návrhov;
- (c) samostatná práca nad otázkami z infoletáku;
- (d) prezentácia výstupov práce, pričom podľa počtu účastníkov môže byť individuálna, alebo v menších skupinách;
- (e) záverečná diskusia o nejasnostiach a otázkach;

Po prvom workshope je potrebné spracovať výstupy zo stretnutia a uverejniť ich, rozoslať projektový formulár (príloha) a v prípade potreby poskytnúť individuálne konzultácie. Už v tomto štádiu možno zvolať projektový tím na úrade, ktorý sa zaoberá realizovateľnosťou predložených návrhov a budúcou potrebnou súčinnosťou relevantných oddelení. Z úloh po prvom stretnutí nám zostáva už len vytvorenie a zverejnenie pozvánky na druhý workshop.

2. workshop

Má variabilnejšiu štruktúru, pretože závisí od situácie, ktorá nastala. Prvou „komplikáciou“ je účasť ľudí, ktorí neboli na prvom stretnutí. Ak je to čo len trochu možné, absolvujte s nimi individuálne konzultácie, ktorými si doplnia informácie z prvého stretnutia. Workshop by mal slúžiť najmä trom cieľom: (1) odovzdanie spätnej väzby o realizovateľnosti, (2) konzultácie/rozpracovanie projektov pokiaľ možno do finálnej podoby a (3) vytváranie prostredia na spoluprácu medzi predkladateľmi navzájom a zbieranie informácií pre rolu hodnotiteľov. Zatiaľ čo počas prvého stretnutia sa zameriavame na jednotlivcov a ich potreby (pracujeme s identitou „ja“), počas druhého workshopu by sa mal dostávať do popredia zážitok skupiny a vzájomnej spolupráce a pomoci pri práci s jednotlivými návrhmi, čím sa vytvoria základy pre skupinovú identitu.

Program stretnutia možno rozčleniť do nasledujúcich častí:

- (a) úvodná prezentácia, ktorá zahŕňa program stretnutia a stav procesu;
- (b) krátke predstavenie účastníkov a ich návrhov;
- (c) prezentácia jednotlivých projektových zámerov v tej miere rozpracovanosti, v akej sa práve nachádzajú;
- (d) spätné väzby účastníkov k jednotlivým projektom a návrhy na ich zlepšenie;
- (e) záverečná diskusia o nejasnostiach a otázkach;

Po druhom pracovnom stretnutí je opätovne potrebné spracovať výstupy z workshopu a informovať zúčastnených a verejnosť. Ďalej je nutné zozbierať dopracované projektové dokumentácie a v prípade potreby poskytnúť individuálne konzultácie. V rámci úradných

procesov sa projektový tím zameriava na zedefinovanie kapitálových a bežných výdavkov, prípadne mzdových nákladov vyplývajúcich z navrhovaných rozpočtov občianskych projektov a zadaní pre samosprávu. Nakoniec ešte Kancelária pre participáciu vytvorí a zverejní pozvánku na tretí workshop.

3. workshop

Má taktiež variabilnejšiu štruktúru. Ak je potrebné doriešiť nejasnosti a úlohy z druhého stretnutia, je potrebné vyhradiť tomu čas v jeho úvode. Základným cieľom tohto workshopu je umožniť účastníkom informácie a zážitok pohľadu samosprávy – toho, čo je pre ňu dôležité. Ako podklad pre toto stretnutie je ideálny zoznam priorít. Ak nie je k dispozícii, je možné pracovať so strategickými dokumentmi, ako je napr. PHSR, resp. PRM, alebo podobnými materiálmi. Výsledkom by mal byť celkový nadhľad jednotlivých participantov, ktorý sa týka situácie v samospráve. Čo sú najpálčivejšie problémy, aké sú plány samosprávy atď.

Program stretnutia možno rozčleniť do nasledujúcich častí:

- (a) práca v malých skupinách na tému „čo podľa teba patrí medzi najväčšie nedostatky a čo naše mesto potrebuje najviac“. Pracovať možno rôznorodým spôsobom, či už podľa tém, alebo podľa generačného kľúča, dôležité však je, aby sa ľudia zamysleli a zdieľali vlastné pohľady a postoje;
- (b) prezentácia predstavujúca priority, alebo iné strategické dokumenty, ktoré informujú o situácii a problémoch samosprávy;
- (c) práca v malých skupinách, ktorá konfrontuje dáta z prezentácie s individuálnymi pohľadmi účastníkov;
- (d) spoločná prezentácia výstupov z práce jednotlivých skupín a diskusia;
- (e) záverečné zhrnutie a stanovenie ďalších krokov procesu PR

Po ukončení tohto workshopu by mali ľudia odchádzať so základnými informáciami o situácii v samospráve, najmä o najpálčivejších problémoch. Opätovne je potrebné spracovať a zverejniť výstupy.

Rozhodovanie

Rozhodovanie predstavuje na jednej strane samostatnú etapu celkového procesu, ale zároveň je ako mechanizmus kľúčovou súčasťou všetkých ostatných etáp PR.

- v prípravnej fáze sa rozhoduje o tom, čo sa vyberie do zoznamu možných realizácií

pre budúci rok;

- v realizačnej fáze sa rozhoduje o tom, ako sa konkrétne návrhy budú realizovať;
- v evaluačnej fáze sa rozhoduje o tom, ako bude proces PR vyzerat' v nasledujúcom období;

Dôležité je tu zdôrazniť, že drvivá väčšina rozhodnutí sa má prijímať kolektívne, teda že ide o spolurozhodovanie vo formáte diskusie, ktorej cieľom je hľadanie konsenzu zúčastnených. Tomuto formátu diskusie sa hovorí deliberácia, resp. verejné zvažovanie. Tento formát nemá jednotnú podobu, avšak vždy ide o proces, ktorý vytvára podmienky pre hľadanie spoločného rozhodnutia, alebo viacerých rozhodnutí. Má formát dialógu, ktorý umožňuje výmenu (aj) protichodných názorov a zblízuje jednotlivé uhly pohľadov. Kľúčovou v tejto diskusii je služba facilitácie, teda štruktúrovanie a sprevádzanie rozhovoru tak, aby mohol zaznieť a byť zaznamenaný každý hlas a aby proces smeroval k hľadaniu spoločných bodov.

Kde udělali soudruzi z NDR chybu?

V posledných rokoch je v našich samosprávach badateľná snaha o väčšiu mieru participácie aj prostredníctvom verejných stretnutí. Táto snaha je samozrejme výborná, avšak často sa minie účinku a očakávaniam oboch strán – teda samosprávy a zúčastnených obyvateľov. Niektoré dôvody tohto stavu sme už spomenuli v časti o bariérach participácie, ale tým najpodstatnejším je pravdepodobne formát týchto stretnutí. Ak pripravíte verejné stretnutie tak, že sa podobá na „klasickú“ domovú schôdzu, dosiahnete obdobný priebeh i výsledky. V tom lepšom prípade zástupcovia samosprávy môžu skonštatovať, že ľudia si povedali, čo chceli, ťažko si z toho niečo vziať, a tak pokračujeme v naplánovaných veciach. V tom horšom prípade verejné stretnutie opanuje nepokrytý hnev a frustrácia a zákonite prichádza otázka načo to vôbec robiť. Stopercentné riešenia samozrejme neexistujú, ale nasledujúce riadky a odporúčania snád' pomôžu vyvarovať sa zbytočných chýb.

Prípravná fáza

Najdôležitejšou úlohou z hľadiska rozhodovania v tejto etape je vytvoriť zoznam, resp. portfólio intervencií, z ktorých môže vyberať široká verejnosť. Týka sa predovšetkým zadaní pre samosprávu a priorít, ktoré by sa mali vytvárať na verejných zhromaždeniach, ale aj občianskych projektov pripravovaných sériou workshopov.

Deliacou čiarou medzi prípravnou a rozhodovacou fázou je verejná prezentácia občianskych projektov a zadaní pre samosprávu, po ktorej sa začína hlasovať.

Verejná prezentácia

Jej cieľom je ako už samotný názov hovorí prezentovanie portfólia návrhov intervencií, o ktorých sa bude rozhodovať, pred verejnosťou. Pre predkladateľov občianskych projektov to

často býva silný zážitok, keďže predstupujú pred zúčastnených a prezentujú vlastný zámer, avšak nielen ako jednotlivci, ale aj ako pracovná skupina a zároveň spoločenstvo, ktorí spolu pripravili portfólio všetkých projektov. Čas určený na prezentáciu jednotlivých intervencií závisí od ich celkového počtu, no nikdy nepresahuje niekoľkokminútový príspevok – zväčša v rozsahu tri až sedem minút. Súčasťou verejnej prezentácie by samozrejme mala byť aj diskusia, ktorú je potrebné moderovať, pretože Verejnú prezentáciu možno spojiť s fyzickým hlasovaním v prípade, že je súčasťou väčšej akcie organizovanej samosprávou, ako je napríklad záver kultúrneho leta, jarmok, a podobne.

Fáza rozhodovania

PR je už z definície permanentným dialógom. Aby sa nestal nefunkčnou hádkou, alebo v ňom nevíťazili len tí najhlučnejší, či najvplyvnejší, sú veľmi dôležité pravidlá, na základe ktorých tento dialóg prebieha.

PR možno vizualizovať ako na sebe naukladané presýpacie hodiny, ktoré zobrazujú mieru zapájania čo najširšej verejnosti a zužovania účastníkov procesu tak, aby bol dostatok priestoru pre odbornosť. Expertné vedenie je nevyhnutné preto, aby sa prijímali kvalifikované rozhodnutia. Expertíza však musí reflektovať potreby verejnosti a problémy, ktoré verejnosť pokladá za páľčivé. Návrhy riešení týchto problémov by sa mali opätovne stať predmetom verejnej diskusie a na základe jej výsledkov by mali byť upravené. Nakoniec by mal byť zoznam týchto riešení predložený verejnému rozhodovaniu, na základe ktorého sa vyberú tie, ktoré sa zrealizujú. Tento pohľad na PR nastoľuje otázku, kto a kedy má právo spolurozhodovať. Táto otázka je veľmi dôležitá a pokúsime sa na ňu odpovedať pri jednotlivých typoch rozhodovania.

Infografika: presýpacie hodiny

Rozhodovať možno v PR kvalitatívnym a kvantitatívnym spôsobom, pričom oba tieto spôsoby možno kombinovať, či využiť naraz. V prípade ich kombinovania alebo využívania viacerých typov pri jednom rozhodovaní je dôležité nastavenie váh jednotlivých spôsobov. Možnosti ako to urobiť si ukážeme neskôr. Váhovanie, ktoré sa vyjadruje v percentách pre jednotlivý typ rozhodovania môže byť rôzne, platí však, že primárnym nástrojom rozhodovania má byť kvalitatívny spôsob. Kvantitatívne rozhodovanie má svoje miesto v nasledujúcich prípadoch:

1. Ak je pri rozhodovaní potrebné osloviť takú veľkú skupinu, že kvalitatívne rozhodovanie by pri danom počte obyvateľov nebolo možné, alebo by bolo príliš náročné vzhľadom na dôležitosť rozhodovania. (napr. pomer sumy, o ktorej sa rozhoduje a sumy potrebnej na realizáciu deliberatívnych procesov);
2. Ak zlyhá proces deliberácie, keď sa nepodarí dosiahnuť všeobecný konsenzus a/alebo sa nepodarí vytvoriť dostatočne reprezentatívne deliberatívne fórum;

Kvantitatívne rozhodovanie

Ide o hlasovanie, pričom sa ponúka možnosť využiť fyzickú a/alebo elektronickú formu. Obe majú svoje výhody aj nevýhody a ich využitie by malo zohľadňovať najmä dve kritéria: (1) mieru, akou znižujú bariéry a (2) náklady, ktoré sú s nimi spojené.

Skôr než sa však začne hlasovať, je potrebné skompletizovať formuláre pre občianske projekty a zadania pre samosprávu a zverejniť ich na webe PR a samosprávy. Pre potreby hlasovania sa napíšu anotácie jednotlivých intervencií, ktoré je potrebné vytvoriť so súhlasom predkladateľov, ktorí taktiež zašlú ilustračnú fotografiu alebo vizualizáciu, po prípade videovizitku, svojej intervencie. Pre Kanceláriu pre participáciu sa začína druhá fáza informačnej kampane, kde využíva už uvedené dostupné možnosti spomínané pri tvorbe výzvy nového ročníka PR.

Fyzické hlasovanie

Je náročnejšie na celkovú organizáciu, pretože predpokladá nasledujúce kroky:

- zabezpečenie hlasovacích urien a hlasovacích miest, ktoré by mali byť rozmiestnené rovnomerne na celom území samosprávy v priestoroch, ktoré nevytvárajú bariéry, ale zároveň sú zabezpečené. Ideálnymi sa javia priestory v správe samosprávy ako napr. knižnice, denné seniorské centrá, materské školy, základné a stredné školy, úrad a pod. Dôležité je zabezpečiť, aby k urnám aspoň na niektorých miestach bol prístup aj vo večerných hodinách.
- Vytvorenie informačného bulletinu k hlasovaciemu lístku (viď príloha ..), ktorý obsahuje anotácie projektov, informácie o hlasovaní, ako sú zberné miesta, obdobie hlasovania, ale aj základné informácie o PR atď.
- vytvorenie hlasovacieho lístka (viď príloha ...);
- tlač, distribúcia a zber hlasovacích lístkov;

Komplikáciou je aj fyzické spočítavanie hlasov, ktoré je náročné na čas i pozornosť. Napriek všetkým nevýhodám pokladáme fyzické hlasovanie za veľmi dôležité a pokiaľ je to čo len trochu možné odporúčame ho v PR aplikovať. Najdôležitejším argumentom v jeho prospech je to, že ešte stále existuje veľmi početná skupina obyvateľov, ktorá nie je elektronicky gramotná a elektronické hlasovanie pre ňu predstavuje neprekonateľnú bariéru.

Elektronické hlasovanie

Je menej náročné z organizačného hľadiska a okrem úloh, ktoré boli spomínané pri fyzickom hlasovaní, ako je príprava informačného bulletinu a hlasovacieho lístka, si vyžaduje už len jednu dôležitú vec. Zabezpečiť hlasovaciu platformu, čo vyžaduje taktiež dodatočné financie. Pri hlasovacích platformách je dôležité, aby dokázali zabezpečiť hodnovernosť hlasovania.

Či už si zvolíte jednu alebo druhú možnosť, či využijete obe naraz, umožníte ľuďom hlasovať za viacero intervencií. Jednak tým zabránite tomu, aby sa hlasovanie, najmä v prípade občianskych projektov, zbytočne nezvrhlo na súťaž, v ktorej zvíťazí najvplyvnejší, či najhlasnejší, alebo nebodaj niekto, kto bude pri vyplňaní hlasovacích lístkov podvádzať. Taktiež tým vytvárate priestor pre ľudí, aby sa hlbšie zamysleli nad predloženými možnosťami a dali vám širšiu spätnú väzbu, ktoré intervencie pokladajú za dôležité. Preto nám ako najlepší variant vychádza dať ľuďom pri hlasovaní interval od troch do šiestich, siedmich, alebo pokojne aj ôsmich intervencií, podľa ich celkového počtu.

Kvalitatívne rozhodovanie

Ako sme už uviedli, kvalitatívne rozhodovanie má formu deliberácie, resp. verejného zvažovania, ktorého cieľom je nájsť konsenzus. Ak píšeme o konsenze, musíme zdôrazniť, že nemáme na mysli kompromis, ktorý je rovnako tak istou formou uspokojivého riešenia. Avšak zatiaľ čo kompromis je výsledkom ústupkov zúčastnených strán, ktoré nájdu spoločný prienik tým, že sa vzdajú niektorých svojich požiadaviek, konsenzus ide ďalej. To, čo je spoločným prienikom, nepredstavuje len oklieštený súbor požiadaviek alebo návrhov, ktoré boli vznesené na začiatku procesu, ale zahŕňa zároveň nové tvorivé riešenia, na ktoré by ani jedna zo zúčastnených strán neprišla sama. Na konci tak máme mozaiku, v ktorej sa v ideálnom prípade každý vie nájsť a zároveň sa cíti obohatený: Vložila som do nej tento môj vlastný kúsok a vznikol z toho obraz, ktorý by som nikdy nevytvorila sama.

Ako takáto skúsenosť môže vyzeráť, si prečítajte v nasledujúcom rámečku. Autorom je Palo Vančo. Predkladateľ a realizátor jedného z občianskych projektov v Trnave, ktorý reflektuje zážitok z deliberatívneho fóra predkladateľov občianskych projektov:

Participatívna haluz (haluz je časť stromu)

Včera od 18tej hodiny prebiehala v rámci PRpT tzv. Deliberácia, alebo zvažovanie.

O čo išlo?

Išlo o to, že koordinátori projektov, ktorí sa uchádzajú o ich podporu z rozpočtu Mesta Trnava hodnotili tieto projekty.

Ako to prebiehalo?

Na úvod nám Peťo Nedoroščík povedal, ako bude večer prebiehať.

V prvom rade sme si museli určiť kritériá, na základe ktorých budeme posudzovať projekty.

Bolo nás 15 (15 podaných projektov = 15 koordinátorov) a rozdelený sme boli do troch skupín.

Každý člen každej skupiny dostal zoznam 10 projektov. Zoznam bol robený tak, že 5 ľudí v skupine malo na zozname 10 projektov z 15-tich tak, aby v zozname nebol projekt nikoho zo skupiny - čiže tam boli projekty členov ostatných skupín a pôvodné silne kamarátsky prepojené (aspoň naša Kultúra takou isto bola a je) Participatívne komunity boli roztrúsené a premiešané. Ja som nemal v skupine z Kultúry nikoho.

V skupinách sme si najprv určili kritériá, ktoré sme chceli zaradiť do hodnotenia, pretože sme ich pokladali za dôležité. Každý diktoval a tiež sme hodne diskutovali, aby každému v skupine bolo jasné, čo tým kritériom navrhovateľ myslí.

Pri tomto stanovovaní kritérií v skupinách bolo občas cítiť, že my, koordinátori, sa stále nevieme vzdať pozícií autorov presadzujúcich svoj projekt. Osobne to vnímam ako súčasť procesu a vzhľadom na prerozdelenie skupín myslím, že to bolo dokonca pozitívne, pretože tak, ako sme sa možno nebadane snažil nadhodiť kritériá, ktoré by zvýhodnili náš projekt, alebo rovno znevýhodnili iný, tak sa možno aj ostatní snažili o to isté ... takže výsledok bol z môjho pohľadu viac ako objektívny ...

Keď sme mali kritériá spísané, hodili sme ich na tri flipcharty (každá skupina svoj oberpapier viditeľný z diaľky) a spájali sa podobné kritériá naprieč skupinami tak, aby vyšlo maximálne 6 konečných. Nám vyšlo 5.

Toto spájanie bolo veľmi zaujímavé a poučné, pretože niektorí z nás sa niektorým kritériám bránili. Logické - znevýhodňovali ich projekt. Tiež bolo dôležité prijať konsenzuálne rozhodnutie o tom, čo budú znamenať jednotlivé čísla v hodnotení od 1 do 5. Kritériá sa upravovali tak, aby boli naozaj prijaté konsenzom, čiže podľa definície konsenzu z odbornej literatúry - aby ostali šeci vysmáty a súhlasili/nikto neny oduť.

Podarilo sa. Hodne sa okolo toho argumentovalo, kým ten, kto bol proti nezistil, že to kritérium, ktoré sa diskutuje je dôležité pre skupinu ... a aj celkovo v rámci hodnotenia projektu. Nakoniec z toho naozaj všetci boli v pohode, čo bolo niečo ako malý zázrak, ktorý vidíš málokedy málokde.

Po tomto zázraku sme sa znovu rozsadili do skupín, kde sme znovu sedeli nad známym zoznamom projektov - 10 projektov, ktoré sme mali vo veľkom finále hodnotiť. Mali sme v skupine možnosť pripraviť si a neskôr položiť 10 otázok koordinátorom, ak nám niečo nebolo jasné ... a nevedeli by sme to preto hodnotiť na základe dohodnutých rovnakých kritérií. Spísali sme si otázky.

Znovu sme sa usadili do kruhu - všetci - a vyjasňovalo sa na základe pripravovaných otázok. Kládli sa otázky a ten, koho projektu sa otázka týkala odpovedal.

Po vyjasnení sme sa dostali k samotnému hodnoteniu, ktoré vypracoval každý samostatne, podľa dohodnutých kritérií. Hodnotil som 10 výborných projektov a bol som fakt veľmi rád, že sme tie kritériá dohodli tak, ako sme ich dohodli. Bolo to trocha ako písomka, lebo sa neopisovalo ...

Po vyplnení hodnotení ľudia spontánne vychádzali na ulicu. Keď som vyšiel von, bol som veľmi rád, že som mohol uvidieť, ako ľudia, ktorí sa ešte pred dvoma hodinami takmer vôbec nepoznali, spolu živo komunikujú ako priatelia. Žiadne vadenice, nič ... Ešte sme tam nejakú dobu takto stáli a ja pevne verím, že to nebol koniec, ale začiatok. Začiatok niečoho, čo sa dá. Vzájomnej podpornej komunikácie naprieč názorovými spektrami ... lebo toto je sen, ktorí snívame asi všetci. Spojiť sa, nie deliť ... Robiť zmysluplné veci, nie pásovú spotrebu ...

Dalo by sa napísať mnohé ešte, pretože po príchode domov som bol ešte mysl'ou dlho TAM a docíťoval som zažité ...

Na koniec dlhého textu VELKÉ DIKY všetkým za to, čo do toho dali ... a tým, ktorí túto haluz do Trnavy priniesli a presadili ju ... a takto parádne dotiahli ...

Ak ste náhodou hlasovací lístok nehodili do odpadkového koša medzi ostatné letáky a papiere a bude sa vám chcieť, podporte našu snahu vo Verejnom hlasovaní, ktoré fičí do konca týždňa.

Náš sen, ako koordinátorov je, že prídete hlasovať osobne a aspoň takto dáte najavo, že naša snaha a energia, ktorú sme do toho dali popri klasických životných procesoch ako sú práca, rodina, škola ... a všetky tie ostatné nad ktorými sa frfle v šenkoch ..., že táto snaha bude takto ocenená ... ale hlavne, že zistíme, ktorý projekt chcete vy, ľudia z Trnavy ...

Pretože my, koordinátori, chceme všetkých 15!

Ak sa vám nedá prísť osobne, kliknite si sem:

<https://utopia.sk/liferay/web/trnava-participacia/domov>

Ved' ak toto čítate, na webe už ste a čas asi máte tiež.. klikajte, vyberajte, hlasujte, podporte..

Ďakujem.

Palo píše o skúsenosti zo zvažovania, kde sa zišli ľudia z tematických participatívnych komunit, pretože v rámci trnavského PR sa podarilo sformovať niekoľko skupín, ktoré rozvíjali svoje projekty okolo jednej konkrétnej témy. V rámci deliberácie sa tak stretli ľudia, ktorí sa predtým nepoznali, ale mali skúsenosť, o ktorej píšeme pri tvorbe občianskych projektov v prípravnej fáze. Faktor toho, že sa navzájom nepoznali, tak bol ošetrený skúsenosťou z procesu. Pozrime sa teraz bližšie na priebeh verejného zvažovania.

Deliberatívne fórum o občianskych projektoch

Prvým dôležitým krokom je zadefinovanie členstva vo fóre. Vzhľadom na uvedenú prácu s predkladateľmi projektov je asi logickým vyústením to, že toto fórum pozostáva z nich. Nemusi to tak však byť nevyhnutne. Je však dôležité zdôrazniť, že účasť na deliberácii by mal byť podmienená minimálne znalosťou a informovanosťou o tom, čo a bude zvažovať. V rámci PR v Trnavskom samosprávnom kraji sme realizovali deliberáciu, ktorej členmi boli: (a) zástupcovia občianskej spoločnosti, (b) riaditelia jednotlivých kompetentných odborov úradu, (c) členovia zastupiteľstva. Možností ako nominovať do deliberatívneho fóra je teda viacero.

Priebeh zvažovania možno rozdeliť do nasledujúcich častí:

- úvodná prezentácia, ktorá opíše priebeh doterajšieho ročníka a tohto stretnutia
- spoločné stanovovanie kritérií pre posudzovanie kvality predložených návrhov, ktoré pozostáva z (1) práce v menších skupinách, (2) predstaveniu výsledkov práce v skupinách pre celým plénom, (3) práca všetkých zúčastnených na zostavení spoločných kritérií. Výsledkom je zoznam štyroch až šiestich kritérií kvality.
- hodnotenie – ak platí, že každý predložený projekt má jeden hlas, vyplnia zúčastnení za každý projekt formulár, v ktorom na stupnici 1 až 5 obodujú na základe stanovených kritérií každý iný, resp. určenú skupinu projektov, s výnimkou vlastného;
- záver

Deliberatívne fórum o zadaniach pre samosprávu

Môže mať obdobný priebeh ako v prípade deliberácie o projektoch. V čom sa líši je postup pri nomináciách členstva. Je dôležité, aby v ňom mali zastúpenie príslušné kompetentné oddelenia úradu a zástupcovia verejnosti, ktorí v danej téme disponujú expertízou. Keďže v tomto prípade ide o veľmi silný zásah do kompetencií zastupiteľstva, je len dobré, ak sú súčasťou fóra aj poslanci. V prípade, že proces PR zahŕňa aj Koor, táto nominuje aspoň časť zástupcov verejnosti do tohto fóra

Váhovanie

Z deliberatívnych fór dostávame poradie kvality projektov, ktoré by sa malo kombinovať s verejným hlasovaním, či už elektronickým alebo fyzickým, resp. oboma. Toto kombinovanie nastoľuje otázku váh jednotlivých typov rozhodovania. Ako sme sa snažili opakovane ukázať, je veľmi dôležité, aby malo kvalitatívne rozhodovanie signifikantnú váhu. V prípade zapojenia oboch typov hlasovania by mala mať deliberácia najväčšiu váhu, takže by výsledok mohol byť napríklad nasledovný: 40% deliberácia, 30% fyzické hlasovanie, 20% elektronické hlasovanie. V prípade, že sa využíva len jeden typ hlasovania, nemala by byť váha deliberácie nižšia ako 50%. Výsledky jednotlivých typov rozhodovania sa tak nakoniec štatisticky vyhodnotia podľa pridelených váh a dostávame celkové výsledky. Zostáva už len urobiť v poradí intervencií čiaru, ktorú stanovuje výška financií vyčlenených pre PR a môže sa začať fáza realizácie.

Realizácia

Z formálneho hľadiska sa postup pri realizáciách vybraných intervenciách v PR v rámci úradu nič nemení. PR je súčasťou celkového rozpočtu samosprávy a je schvaľovaný zastupiteľstvom. Ako sme už uviedli, má vlastnú autonómiu, takže zastupiteľstvo prijíma rozhodnutie občanov a v schválenej výške rozpočtu pre PR, alebo aj vyššej - podľa rozhodnutia zastupiteľstva, sa stáva súčasťou celkového rozpočtu. Pri samotných realizáciách však už dochádza k zmenám, ktoré sa pri štandardnom úradnom naplňaní rozpočtu, nevyskytujú. Dochádza tu totiž k omnoho intenzívnejšej spolupráci, ako je zvyčajné, či už pri realizácii služieb samosprávou, pri dotačných schémach, alebo pri obstarávaní služieb externými subjektmi. Preto sú pri realizácii dôležité osobné konzultácie o priebehu realizácie predovšetkým občianskych projektov a stretnutia ich predkladateľov, resp. koordinátorov približne raz za tri mesiace, kde sa navzájom informujú o aktuálnom stave, o potrebách pre úspešné dokončenie projektu.

Pri realizáciách občianskych projektov sa môžu vyskytnúť tri scenáre:

- projekt predkladá a realizuje OZ samostatne bez väčšej miery potreby súčinnosti úradu;
- projekt predkladá OZ a realizácia sa odohráva v užšej spolupráci s úradom;
- projekt predkladá fyzická osoba a keďže samospráva nemôže prideliť financie fyzickej osobe, je spolupráca veľmi úzka;

Zostavenie a koordinovanie pracovného tímu vyplýva z týchto troch scenárov, čo sa pokúsime demonštrovať na nasledujúcich príkladoch:

- Projekt podaný fyzickou osobou:

Príklad pochádza z mestskej časti Bratislava Nové mesto a nesie názov: Kvety zblížujú susedov. Cieľom projektu bola revitalizácia zelene v okolí bytového domu, ktorého

majiteľom je Hlavné mesto Bratislava. Predkladateľka projektu si uvedomovala, že zanedbaný a anonymný verejný priestor má priamy vplyv na vzťah obyvateľov k miestu, v ktorom žijú a zároveň chcela vytvoriť prostredie pre znovuoživenie komunity a susedských vzťahov. Aktivity projektu – výsadba kvetov a úprava tohto priestranstva, majú viesť k riešeniu oboch týchto problémov.

Pre potreby realizácie tohto projektu vznikajú zo strany samosprávy nasledujúce úlohy. Kancelária pre participáciu vedie proces participatívneho plánovania s obyvateľmi bytového domu, ktorého cieľom je konsenzus, ako priestor upraviť a v akých krokoch. Zabezpečuje povolenia na realizáciu projektu s majiteľom pozemku, teda Magistrátom hlavného mesta a financovanie projektu v súčinnosti s ekonomickým oddelením úradu. Ďalšou dôležitou súčinnosťou, ktorú koordinuje Kancelária pre participáciu je zapojenie miestneho verejného podniku „Ekopodniku“, ktorý sa podieľa na úpravách terénu a v ideálnom prípade oddelenie zelene miestneho úradu, ktoré má tieto aktivity v kompetenciách.

Úlohy, ktoré vyvstávajú zo strany predkladateľky projektu majú nasledovnú podobu. Kontaktuje a aktivuje susedov, pozýva na verejné stretnutia, organizuje brigády a podieľa sa na aktivitách Kancelárie pre participáciu pri realizácii projektu. Tento občiansky projekt je názornou ukážkou toho, ako PR prekračuje a transformuje zaužívané hranice (1) medzi úradom a verejnosťou, (2) a na samotnom úrade, kde je potrebné sformovať projektový tím zahŕňajúci niekoľko oddelení a to celé v súčinnosti s verejným podnikom. Takéto projektové tímy dnes ešte žiaľ na úradoch nie sú samozrejmosťou a PR tak posúva dopredu aj samotný úrad.

- Projekt podaný občianskym združením so súčinnosťou úradu pri jeho realizácii:

Príklad pochádza taktiež z mestskej časti Bratislava Nové mesto a nesie názov: Výsadba stromoradia na Račianskej ulici. Narastajúcimi teplotami a výstavbou „betónových džunglí“ si čoraz viac obyvateľov miest uvedomuje potrebu výsadby zelene, aby sa aspoň čiastočne znížil dopad klimatickej zmeny na kvalitu života či už nižšou teplotou na ulici, menšou prašnosťou, alebo skvalitnením ovzdušia.

Projekt výsadby stromoradia na Račianskej ulici v Bratislave sa začal ešte v roku 2013 a stojí za ním neúnavná aktivistka za zelenšie mesto pani Ľubica Križanová, ktorej sa do roku 2018 podarilo spoločne s lokálnym občianskym združením, dobrovoľníkmi a miestnym verejným podnikom vysadiť už 66 stromov.

Úlohou samosprávy pre realizáciu tohto projektu je zabezpečenie všetkých formálnych povolení pre výsadbu prícestnej zelene, z dôvodu nadobudnutia právneho vzťahu k stromom, ktoré jej občianske združenie po vysadení odovzdá do starostlivosti.

Úlohou predkladateľky je koordinácia projektu, ktorá zahŕňa vytypovanie miest na výsadbu, zabezpečenie dodávateľa, v tomto prípade miestny verejný podnik „Ekopodnik“, aktivizácia

dobrovoľníkov, organizácia brigády a podieľanie sa na aktivitách samosprávy pri príprave realizácie.

Tento občiansky projekt nám ukazuje ako môže byť samospráva súčinná pri realizácii projektu, kedy preberá zodpovednosť v spleti byrokracie, kde by sa stratil ne jeden ostrieľaný úradník.

Zmluvné dokumenty

Jednou z najjednoduchších foriem realizácie projektu je poskytnutie finančných prostriedkov právnickej osobe, napr. občianskemu združeniu, s ktorým môže samospráva uzatvoriť právny vzťah na základe predloženej žiadosti. Spôsob a forma ako zazmluvnenie prebehne je dôležité upresniť už pri schvaľovaní pravidiel PR, tak aby proces zodpovedal lokálnym potrebám a podmienkam. (1) Je možné použiť, prípadne upraviť existujúce žiadosti a zmluvy, ktoré sa používajú v dotačnom mechanizme, alebo (2) je možné vytvoriť nové dokumenty priamo pre potreby PR.

Žiadosť o poskytnutie finančných prostriedkov by mala obsahovať najmä:

- identifikačné údaje žiadateľa;
- bankové spojenie;
- kontaktnú osobu (štatutár OZ, zodpovednú osobu za realizáciu projektu) ;
- údaje o projekte ako: názov projektu, anotáciu projektu približný termín realizácie, požadovaná výška finančného príspevku;
- rozpočet projektu - predpokladané náklady projektu a podrobný rozpis nákladov;
- cieľ projektu;
- cieľovú skupinu;
- harmonogram projektu;
- podpis štatutárneho zástupcu.

K žiadosti je z dôvodu kontroly uvedených informácií potrebné doložiť nasledujúce doklady:

- kópiu dokladu o registrácii organizácie žiadateľa (stanovy), alebo iného dokladu osvedčujúceho právnu subjektivitu žiadateľa;
- kópiu potvrdenia o pridelení daňového identifikačného čísla organizácie (IČO a DIČ);
- kópiu dokladu o založení účtu žiadateľa;
- čestné vyhlásenie žiadateľa, že žiadateľ:
 - nie je dlžníkom (dlžníčkou) mestu, mestskej časti, ani štátu SR;
 - nemá evidované nedoplatky poisťného na zdravotné poistenie, sociálne poistenie a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie, a voči Daňovému úradu;
 - nie je (organizácia) v konkurze ani nebolo začaté konkurzné ani vyrovnávacie konanie, nebol voči nemu (organizácii) podaný návrh na vyhlásenie konkurzu, ani

- nebol zamietnutý návrh pre nedostatok majetku a nie je (organizácia) v likvidácii;
- neporušil zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania;
 - pravdivo uviedol všetky údaje v žiadosti i v prílohách vrátane jednotlivých položiek v rozpočte.

Vzor žiadosti, vid' príloha č. 6

Ak sa rozhodnete, prípadne je potrebné vytvoriť novú zmluvu pre potreby PR, odporúčame vytvárať a konzultovať jej znenie s právnym oddelením inštitúcie, v ktorej je PR zavádzaný.

Vyúčtovanie projektu

Keďže PR vytvára priestor na zapájanie sa širokej verejnosti a nielen „ostrieľaným“ občianskym združeniam, stáva sa že do procesu vstupujú ľudia, ktorí majú minimálne alebo žiadne skúsenosti s vyúčtovaním získaných finančných prostriedkov. Úlohou Kancelárie je preto zorganizovanie stretnutia všetkých koodridátorov projektov na začiatku, prípadne aj na konci realizačného obdobia a spoločne s finančným oddelením pripraviť školenie o tom, ako využívať finančné prostriedky a ako projekt vyúčtovať. Opätovne môžeme vidieť ako PR prekračuje zaužívané hranice a anonymitu medzi úradom a verejnosťou, kedy za realizovaným projektom nie je len zmluva, ale aktívni občania.

Vzor vyúčtovania z MČ Bratislava Nové mesto vid' príloha.

Zadania pre samosprávu

Participácia obyvateľov, ktorí navrhovali veľké investičné zadania nekončí pri rozhodovaní. Počas prípravy realizácie, verejnom obstarávaní, či realizácii samotnej je potrebné informovanie a zapájanie dotknutej verejnosti a ich navrhovateľov.

Evaluácia

Poslednou etapou PR je vyhodnotenie. Svojim spôsobom ide o zavŕšenie participácie v najväčšej hĺbke, pretože predstavuje spoločnú diskusiu o fungovaní tohto mechanizmu. Aj táto etapa má svoje fázy a možno ich rozdeliť nasledovne:

1. Verejné stretnutie organizátorov, kde prebehne reflexia procesu organizátormi, teda v ideálnom prípade Kanceláriou pre participáciu zo strany úradu a Koordinačnou radou zo strany verejnosti.
2. Vytvorenie, distribúcia a spracovanie výsledkov z dotazníka, ktoré poskytnú vstupné údaje pre spoločnú diskusiu o tom, čo je potrebné zmeniť.
3. Deliberatívna fóra, kde sa zmeny prediskutujú a následne ukotvia v Pravidlách PR.

Dotazník by mal mať niekoľko verzií, pričom všetky môžu mať spoločné otázky, ale mal by zahŕňať aj otázky, ktoré sú špecifické pre tú ktorú skupinu respondentov. Čo sa týka skupín respondentov, máme na mysli: (1) úrad, (2) zapojenú verejnosť, ktorú môžeme ešte rozčleniť na aktívne zapojenú časť, ako sú napr. predkladatelia občianskych projektov, a časť, ktorá sa zapojila len v rozhodovacej fáze, a (3) zastupiteľstvo;

Je dobré, ak je v dotazníku priestor pre uzatvorené ale aj otvorené otázky, a ak sa pri jednotlivých témach, resp. okruhoch dajú sformulovať oba tieto typy. Mal by zahŕňať otázky v nasledujúcich okruhoch:

- samotný proces PR ako celok, teda či ľudia mali dostatok informácií o jednotlivých krokoch, ako hodnotia efektivitu a zmysel jednotlivých krokov a pod.
- realizácie – ako sú spokojní s realizáciami návrhov, kde boli problémy, čo sa podarilo a čo nie podľa predstáv;
- vzťahy medzi jednotlivými skupinami respondentov a navzájom v rámci nich, teda ako sa im spolupracovalo navzájom, s cieľovou skupinou, úradom atď.

Príklad z procesu pilotného ročníka v Prievidzi, kde Utopia plnila funkciu garanta a spolukoordinátora. Vytvorili a distribuovali sme dva dotazníky: pre úrad a predkladateľov občianskych projektov;

Dotazník pre predkladateľov projektov

Výsledky dotazníka a ich vyhodnotenie budú anonymné, preto pri jeho vyplňaní nemusíte uvádzať vaše meno.

Vek:

Pohlavie:

Meno:

Dotazník má priniesť informácie o tom, ako hodnotíte spoluprácu s Utopiou, s mestským úradom, s verejnosťou a navzájom. Zámerom je skvalitniť procesy participácie a realizácie projektov v budúcnosti.

Dotazník pozostáva zo štrnástich dvojíc otázok, pričom jedna má vždy uzavretý charakter, kde máte možnosť vybrať si na stupnici od 1 do 5, pričom 5 znamená – výborne, 4 – veľmi dobre, 3 – dobre, 2 – horšie, 1 – nedostatočné. Druhá otázka má otvorený charakter a môžete tu uviesť vlastný názor.

Spolupráca s Utopiou:

1. Mali ste dostatočné informácie o procese participácie?

V prípade nedostatku uveďte prosím detailnejšie:

2. Bol počet a formát stretnutí participatívnych komunit dostačujúci?
Čo by ste zmenili:

3. Vyhovovala Vám projektová dokumentácia?
Čo by ste zmenili:

4. Ako by ste ohodnotili celkovú spoluprácu?
Čo by ste privítali v budúcnosti:

5. Boli ste spokojní s procesom rozhodovania?
Doplnili, resp. zmenili by ste v nich niečo:

Spolupráca s mestským úradom:

6. Ako hodnotíte kooperáciu s úradom počas realizácie projektov?
Vyzdvihli by ste niečo, alebo naopak niečo Vám chýbalo:

7. Ako ste vnímali proces podpisovania zmlúv a vyúčtovania?
Navrhli by ste iné postupy:

8. Aká bola mediálna podpora zo strany mesta?
Vyzdvihli by ste niečo, alebo naopak niečo Vám chýbalo:

9. Ako hodnotíte fungovanie samosprávy na základe vašej skúsenosti s PR?
Zmenil sa váš pohľad na samosprávu? Ak áno, uveďte v čom:

Spolupráca v tíme a s verejnosťou

10. Ste spokojní s realizáciou vášho projektu?
Čo sa podarilo viac a čo menej:

11. Pomohla vášmu tímu (organizácii, združeniu, skupine) a Vám osobne účasť v PR?
Ak áno, uveďte, ako:

12. Ako hodnotíte spoluprácu a spätnú väzbu cieľovej skupiny a verejnosti?
Čo sa podarilo viac a čo menej:

13. Páčili sa Vám ostatné projekty?
Najviac a najmenej:

14. Podarilo sa Vám nadviazať spoluprácu s účastníkmi PR mimo váš projekt?
Uveďte bližšie:

Ak ešte máte potrebu niečo poznamenať, nech sa páči:

Prvé deliberatívne fórum

Primárne by malo byť určené pre ľudí a tú časť úradu, ktoré boli najintenzívnejšie zapojené do procesu a jeho výsledkom sú spoločné návrhy, ako upraviť a skvalitniť proces PR. Možno ho rozdeliť na nasledujúce časti:

1. Úvodnú časť by mala obstarat' prezentácia, ktorá zhrnie priebeh ročníka a výstupy z dotazníka so zameraním na témy s najvyššou mierou nespokojnosti a kritiky. Ak sa v dotazníku vyskytli návrhy na ich riešenie mali by byť súčasťou prezentácie.
2. Diskusia k jednotlivým bodom, pokiaľ možno v čo najmenších skupinách, v ideálnom prípade s maximálne 15 účastníkmi;
3. Prezentácia výstupov jednotlivých skupín a hľadanie zhody na navrhovaných riešeniach;
4. Záverečné zhrnutie návrhov;

Druhé deliberatívne fórum

Je určené pre zástupcov verejnosti a úradu a členov zastupiteľstva. Na úvod sa prezentujú návrhy z prvého fóra a diskusia sa zameriava na to, akým spôsobom by sa zmeny mali premietnuť v znení pravidiel PR. Úspešným výsledkom tohto stretnutia je tak zadefinovanie zmien, ktoré zúčastnení zastupitelia predložia na najbližšom zasadnutí zastupiteľstva., tak aby sa nový ročník mohol začať so schválenými zmenami. Takto sa zabezpečí to, že Pravidlá PR sa stanú živým dokumentom, ktorý patrí všetkým trom zložkám PR: ľudom, úradu a zastupiteľstvu.

Štandardnou témou druhého fóra by mala byť aj diskusia o navýšení financií v PR v prípade, že ročník prebehol úspešne. Obe fóra je možné aj spojiť, avšak je potrebné rátať s väčšou časovou dotáciou, pre ktorú sú (pod)večerné hodiny nepostačujúce. A keďže na Slovensku ešte ani zďaleka nie je štandardom, že sa ľudia stretnú počas jedného z víkendových dní, aby sa venovali otázkam samosprávy, zdá sa, že rozčlenenie do dvoch udalostí je efektívnejšie.

2. Participatívne plánovanie – kto, kedy, ako?

Jozef Veselovský

Polo: peklo živých nie je dačo, čo bude. Ak nejaké peklo existuje, potom je už tu ako peklo nášho všedného dňa, ktoré utvárame keď sme pospolu. Dvojako sa možno vyhnúť pekelnému trápeniu. Prvá cesta je schodná pre mnohých. Spočíva v tom, že človek prijme peklo a stane sa jeho súčasťou až do tej miery, že ho viac nevidí. Druhá cesta je riskantná, vyžaduje si stálu obozretnosť a učenie: treba hľadať, čo uprostred pekla nie je peklom, treba to dokázať identifikovať, postarať sa, aby to trvalo a vytvoriť tomu priestor.

Italo Calvino, Neviditeľné mestá

Globálny kontext

- Klimatická kríza, nárast mestskej populácie, sociálna nerovnosť, gentifikácia, suburbanizácia
- Odcudzenie inštitúcií, komodifikácia mesta,
- SDG 2030 - agenda cieľov udržateľného rozvoja, definuje sedemnást' hlavných strategických cieľov pre udržateľný rozvoj globálnej komunity
- choré mestá, zdravé mestá (GAPS)

Lokálny kontext

Poznáte prípady, keď:

- je územný plán regiónu, obce, alebo zóny tvorený tak, aby odzrkadľoval investičné zámery podnikateľských skupín ?
- chce „kanadský investor“ ťažiť zlato ortuťou v okolí vašej obce a tvrdí, že na to má právo?
- primátor mesta schváli odpredaj významných verejných majetkov napriek nesúhlasu verejnosti, pretože na to „má kompetencie a dôvody“?
- sú nízkopodlažné verejné stavby pre šport a kultúru nahradené vysokopodlažnými stavbami pre bývanie a administratívu v súkromnom vlastníctve ?
- zanedbanú verejnú zeleň na sútoku dvoch riek v centre mesta prenajme obec súkromnému investorovi za účelom vybudovania parkoviska, ten tu neskôr vybuduje čerpaciu stanicu pohonných hmôt a zastupiteľstvo napriek nesúhlasu obyvateľov schváli odpredaj pozemku ?
- vás súkromný investor po ukončení výstavby urbánnych blokov vysokej hustoty o podobe ktorej ste nemohli nijako rozhodovať pozve participovať na plánovaní malého parčíku, alebo detského ihriska?

V rozsahu tejto kapitoly budeme participatívne plánovanie uvažovať ako proces, v ktorom sa občan obce zúčastňuje rozhodovania orgánov samosprávy o dôležitých otázkach verejného

života vo vzťahu k verejnému priestoru a verejnému majetku obce. Tento proces môžeme chápať aj ako jednu z podôb výkonu samosprávy a realizácie „práva na mesto“.

2.1 Kto?

Participation without redistribution of power is an empty and frustrating process for the powerless. It allows the powerholders to claim that all sides were considered, but makes it possible for only some of those sides to benefit. It maintains the status quo. (Arnstein, 1969:)

Východiskovým rámcem pre identifikovanie rolí a kompetencií aktérov participatívnych procesov pri plánovaní rozvoja obcí môžu byť definície uvedené v zákone o obecnom zriadení č.

Obec

- je samostatný územný samosprávny a správny celok, ktorý združuje jej obyvateľov.
- samostatne rozhoduje a uskutočňuje úkony súvisiace so správou obce a jej majetku
- základnou úlohou obce pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov.

Obec pri výkone samosprávy zabezpečuje najmä

- výstavbu a údržbu a správu miestnych komunikácií, verejných priestranstiev, kultúrnych, športových a ďalších obecných zariadení,
- verejnoprospešné služby, najmä nakladanie s komunálnym odpadom, udržiavanie čistoty v obci, správu a údržbu verejnej zelene a osvetlenia, zásobovanie vodou, odvádzanie odpadových vôd a miestnu verejnú dopravu
- ochranu zdravého spôsobu životného prostredia, života a práce obyvateľov obce
- podmienky na zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti, vzdelávania, kultúry, osvetovej umeleckej činnosti, telesnej kultúry a športu

Obyvatel'

- Je osoba, ktorá má v obci trvalý pobyt.
- má právo voliť a byť volený do obecného zastupiteľstva
- Na samospráve obce sa podieľa a) orgánmi obce b) miestnym referendum c) zhromaždením obyvateľov.
- Orgánmi obce sú a) zastupiteľstvo b) primátor/starosta
- zhromaždenie obyvateľov obce prerokovanie vecí územnej samosprávy môže zvolať obecné zastupiteľstvo alebo starosta

Primátor / starosta

- je najvyšším výkonným orgánom a predstaviteľom obce/mesta

- zastupuje obec vo vzťahu k štátnym orgánom, k právnickým a fyzickým osobám,
- rozhoduje vo všetkých veciach správy obce, ktoré nie sú zákonom alebo štatútom obce vyhradené obecnému zastupiteľstvu.
- zvoláva a vedie zasadnutia obecného zastupiteľstva a obecnej rady a podpisuje ich uznesenia,

Mestské/miestne/obecné zastupiteľstvo

- Je zastupiteľský zbor zložený z poslancov zvolených v priamych voľbách obyvateľmi obce na štyri roky.
- Schádza sa najmenej raz za dva mesiace, jeho zasadnutie zvoláva a vedie starosta.
- rozhoduje o základných otázkach rozvoja obce, okrem iného schvaľuje územný plán obce a koncepcie rozvoja jednotlivých oblastí života obce.

Obecný úrad

- Obecný úrad je výkonným orgánom zastupiteľstva a starostu
- zabezpečuje organizačné a administratívne veci zastupiteľstva, starostu a orgánov zriadených obecným zastupiteľstvom.
- zabezpečuje odborné podklady a iné písomnosti na rokovanie obecného zastupiteľstva obecnej rady a komisií,
- vypracúva písomné vyhotovenia rozhodnutí obce,
- vykonáva nariadenia, uznesenia obecného zastupiteľstva a rozhodnutia obce.

Na výkone samosprávy sa podľa zákona môžu podieľať aj osoby, ktoré majú v obci prechodný pobyt, vlastní nehnuteľnosť a pod. Zákon však nereflektuje práva rôznych osôb a skupín, ktoré sa nemôžu k trvalému, či prechodnému pobytu z rôznych dôvodov prihlásiť. Participatívne plánovanie by malo mať inkluzívny charakter, preto budeme účastníka tohto procesu chápať ako občana (obce).

Vo všeobecnosti sú teda aktérmi participatívnych procesov :

- občania obce - jednotlivci, neformálne skupiny, spolky, občianske združenia a neziskové organizácie, ktoré sa zaoberajú strategickým plánovaním a rozvojom miesta/mesta, sú dotknuté investičnou, územnoplánovacou činnosťou obce, alebo navrhovanou verejnou politikou. Obyvatelia a užívatelia miesta/mesta poznajú jeho slabé a silné stránky, vedia definovať svoje potreby, neželané javy a aktivity v prostredí a navrhovať riešenia. V participatívnych procesoch realizujú svoje právo na mesto a môžeme ich považovať za „lokálnych expertov“. Špecifickou podskupinou verejnosti je podľa Aarhuského dohovoru „zainteresovaná verejnosť“.
- odborná verejnosť - spolupracuje so samosprávou a občanmi obce pri vypracovávaní expertných analýz, koncepcií, návrhov a projektových dokumentácií pre investičné zámery, aktivity, alebo územnoplánovaciu činnosť obce. Môže sa organizovať vo

verejnom záujme, alebo spolupracovať s verejnosťou vo verejných fórach a zhromaždeniach, odborných pracovných skupinách a pod., pričom predpokladáme, že oproti „lokálnym expertom“ majú kapacitu uvažovať v širších kontextuálnych rámcoch

- podnikateľské právnické a fyzické osoby – realizujú v priestore obce aktivity za účelom osobného zisku, v participatívnych procesoch môžu transparentne prezentovať svoje potreby a záujmy, diskutovať a konzultovať ich s občanmi obce a samosprávou.
- primátor/starosta – ako najvyšší predstaviteľ obce a vedúci pracovník úradu zodpovedá za zavedenie participatívnych procesov do výkonu samosprávy, garantuje ich dôveryhodnosť a dohliada na výkon rozhodnutí občanov obecným úradom.
- úrad a jeho oddelenia – zabezpečujú administratívu procesov, odbornú garanciu expertných činností, súlad s legislatívou a realizáciu nariadení a rozhodnutí obce a jej obyvateľov
- mestské zastupiteľstvo – navrhuje a schvaľuje verejné politiky, strategické dokumenty a investičné akcie obce. Poslanci vystupujú ako volený zástupcovia obyvateľov obce, pri výkone samosprávy teda zabezpečujú realizáciu potrieb a záujmov svojich voličov.

2.2 Kedy?

-účasť obyvateľov by mala byť zaručená pri priestorovom a strategickom plánovaní na všetkých úrovniach od (nad)národnej po lokálnu.

- územnoplánovacia činnosť, ktorej výsledkom sú územnoplánovacie podklady, dokumentácia a územné rozhodnutia a strategické plánovanie napr. v podobe KPSS, PRM

Obec ako orgán územného plánovania pri územnoplánovacej činnosti obstaráva, schvaľuje a eviduje územnoplánovacia dokumentáciu a územnoplánovacie podklady a zabezpečuje súlad vlastnej územnoplánovacej dokumentácie s nadradenou regionálnou (územný plán regiónu) a národnou (Konceptia územného rozvoja Slovenska) územnoplánovacou dokumentáciou.

Územnoplánovacie podklady sú a) urbanistická štúdia b) územná prognóza c) územný generel d)územno technické podklady

Územnoplánovacia dokumentácia je a)konceptia územného rozvoja Slovenska b)územný plán regiónu c)územný plán obce d)územný plán zóny

Základné, právne záväzné dokumenty ovplyvňujúce podobu sídel sú územné plány obcí a zón.

Územný plán obce

- je plánovací a regulačný nástroj, schvaľovaný zastupiteľstvom vo forme VZN

- definuje zásady funkčného využitia a priestorového usporiadania územia, hranice zastavaného územia obce, starostlivosti o životné prostredie, krajinu, ekologickú stabilitu, či umiestňovanie verejnoprospešných stavieb.
- v procese obstarávania územného plánu dochádza k zapájaniu verejnosti formou prerokovania a pripomienkovania jeho zadania, konceptu aj návrhu.

Územný plán zóny

- spracúva pre územie vymedzené v územnom pláne obce alebo po rozhodnutí príslušnej obce, ak sa zistí potreba jeho obstarania
- ustanovuje podrobné podmienky pre funkčné využitie jednotlivých pozemkov, umiestnenie a priestorové usporiadanie stavieb, vrátane verejnoprospešných stavieb, pre ochranu prírodných a kultúrnych hodnôt územia a urbanistického charakteru územia, pre zachovanie stavu alebo zlepšenie stavu životného prostredia a vymedzenie a využitie pozemkov.

Ide o komplexné dokumenty, ktorých obstaranie je administratívne a časovo náročným procesom. Zákon predpokladá zapájanie obyvateľov do tvorby územného plánu vo viacerých fázach jeho prípravy, no reálna účasť obyvateľov je zvyčajne nízka. Spravidla sa prerokovania a pripomienkovania zúčastňuje odborná verejnosť a jednotlivci, alebo skupiny, ktorí sa cítia navrhovanými regulatívmi/stratégiami dotknutí.

Účasť na tvorbe územnoplánovacích podkladov a dokumentov však zďaleka nevyčerpáva možnosti a potreby účasti verejnosti na rozhodovaní o správe a rozvoji miest. Samospráva by mala počítať so zapájaním obyvateľov a obyvateľiek do formovania miesta/mesta aj v ďalších prípadoch nad rámec zákona:

- pri rekonštrukciách verejných priestorov a majetkov
- významných investičných akciách vo sfére verejného priestoru a majetku
- pri tvorbe strategických dokumentov a verejných politík obce – napr. PHSR, KPSS, manuál verejných priestorov, programový rozpočet mesta

2.3 Ako?

The lack of fidelity to the citizen participation process meant that planners did not assist grassroots groups in building capacity and developing technical expertise. Limited capacity and technical expertise reduced their ability to engage in the planning process effectively. This lack of technical support led some to perceive that grassroots groups were being set up to fail.

Analýza súčasného stavu a problémov vo vzťahu samospráva-občan by si vyžadovala samostatnú kapitolu, preto v rozsahu tejto práce odkážeme na konštatovanie kolektívu autorov príručky Participatívne plánovanie na úrovni samospráv (2014):

- ...občania často sledujú svoje vlastné záujmy a neprejavujú záujem o veci verejné, na správe sa chcú podieľať vtedy, keď by malo byť niečo urobené inak ako je naplánované
- V exekutive miest stále pretrváva pocit nadradenosti, uplatňovania moci a nie filozofia služby občanovi
- Volení predstavitelia miestnej samosprávy sa často nesprávajú tak, aby hájili záujmy svojich voličov proti exekutive, ale obhajujú skupinové záujmy a spájajú sa s exekutívou proti oprávneným požiadavkám občanov

Východiskovým predpokladom participatívneho plánovania je názor, že dobre informovaní občania dokážu v participatívnych procesoch (spolu)rozhodovať zodpovedne aj v expertných otázkach a vo vhodných podmienkach sú schopní a ochotní dosahovať konsenzus za účelom verejného blaha. Podmienkou je dôveryhodný, komplexný a spravodlivý proces, ktorý nie je len formálnou iniciatívou na potvrdenie zámerov samosprávy, alebo súkromného investora, ale reálnym budovaním (odborných) kapacít verejnosti a delegovaním rozhodovacej moci do rúk občanov.

Úspešné participatívne procesy napomáhajú formovaniu občianskej spoločnosti a prehlbovaniu jej účasti na správe vecí verejných, neúspešné naopak prehlbujú nedôveru vo verejné inštitúcie a frustráciu obyvateľstva.

Zásadným parametrom participatívnych procesov je miera účasti občanov, ktorú môžeme chápať aj ako „hĺbku“ participácie. Ako prvá štrukturovala participatívne procesy Sherry Arnstein (1969):

(A) ne-participácia	(1) manipulácia (2) terapia
(B) tokenizmus	(3) informovanie (4) konzultácie (5) vyjednávanie
(C) participácia	(6) partnerstvo (7) delegovaná moc (8) občianska kontrola

Štandardne citovaný dokument Medzinárodnej asociácie pre participáciu verejnosti IAP2 vychádza z Arnsteinovej práce, neuvažuje s úrovňami ne-participácie a k jednotlivým úrovňam pripája krátke komentáre rámujúce vzťah samospráva-občan:

- 1) Informovanie
Samospráva informuje obyvateľov o plánoch a rozhodnutiach zrozumiteľnou formou.
Forma: oznam, noviny, webstránka, infostánok, letáky
- 2) Pripomienkovanie

Samospráva predkladá informovaným obyvateľom analýzy a návrhy za účelom pripomienkovania a zapracováva ich spätnú väzbu.

Forma: verejné prerokovanie, dotazníkový prieskum, rozhovory s vybranými aktérmi

3) Zapojenie

Samospráva pripravuje analýzy a konzultuje zámery spolu s informovanými obyvateľmi, ktorých oboznámi so spôsobmi zapracovania ich podnetov

Forma – workshop, pracovná skupina

4) Spolupráca

Samospráva pripravuje analýzy a konzultuje zámery v partnerstve s informovanými obyvateľmi, ktorí sa následne podieľajú aj na rozhodovacom procese.

Forma: deliberatívne fórum,

5) Zmocnenie

Rozhodovacie procesy sú plne v rukách občanov, samospráva sa môže podieľať na vykonávaní ich rozhodnutí.

Forma:

Takýto model vnáša do vzťahu občan-samospráva nerovnováhu, pretože vytvára dojem, že miesto emancipačného procesu ide o nástroj samosprávy, ktorá disponuje mocou a podľa vlastného uváženia ju môže distribuovať medzi občanov

Kritickou alternatívou je obrat, v ktorom sa participatívny proces uvažuje z pohľadu komunity (cit.):

(1) Zmocnenie

Komunita identifikuje svoje potreby a realizuje aktivity vedúce k ich naplneniu

(2) Spolupráca

Komunita v prípade nevyhnutnosti nadviaže spoluprácu so samosprávou, ktorá jej poskytuje podporu, poradenstvo a zdroje

(3) Zapojenie

Komunita zapája samosprávu tak, aby jej garantovala plnenie jej požiadaviek

(4) Pripomienkovanie

Komunita konzultuje svoje zámery so samosprávou a informuje ju o tom ako zapracovala jej požiadavky

(5) Informovanie

Komunita informuje samosprávu o svojich aktivitách

Súhlasíme s názorom, že o participácii môžeme hovoriť až od momentu, kedy je vzťah samosprávy a občana vzťahom rovnocenných partnerov. Základnými parametrami tohto vzťahu by mali byť:

(1) dôvera, (2) prístup k informáciám, (3) otvorená obojstranná komunikácia (4) schopnosť počúvať, (5) vzájomná tolerancia (6) podpora diverzity a (7) vôľa dosahovať konsenzus.

Participatívny proces je spravidla súborom formálnych techník a neformálnej medziľudskej interakcie.

Participatívne plánovanie môže byť izolovaným procesom spojeným s konkrétnou investičnou akciou, no v ideálnom prípade by malo ísť o kontinuálny multilóg premenlivého počtu účastníkov vo veci správy, údržby, obnovy a tvorby miesta/mesta.

Participatívny proces všeobecne delíme (0) predprípravnú, (1) prípravnú, (2) realizačnú, (3) evaluačnú fázu. V predprípravnej fáze vytvárame štruktúru procesu, identifikujeme role, kompetencie, stanovujeme harmonogram a náklady na proces. V prípravnej fáze ide hlavne o zhromažďovanie relevantných dát, technicko-organizačné zabezpečenie a informovanie účastníkov. Samotná realizácia procesu môže mať rôzne podoby v závislosti od charakteru predmetu plánovania, zúčastnených aktérov, miery a nástrojov participácie.

Príklad štruktúry procesu plánovania verejného priestranstva:

(0) Predpríprava

- a. Rozhodnutie o realizácii participatívneho procesu,
- b. obsadenie pozície koordinátora procesu
- c. identifikácia cieľov a očakávaných výstupov,
- d. identifikácia aktérov, stakeholderov, dotknutej verejnosti, a iných účastníkov procesu,
- e. návrh fáz procesu a vhodných nástrojov participácie,
- f. tvorba časového harmonogramu, rozpočtu pre jednotlivé fázy a zabezpečenie financovania procesu,
- g. informačná stratégia a nástroje

(1) príprava

- a. analýza súčasného stavu vo vzťahu k územnoplánovacej dokumentácií, strategickým dokumentom, verejným politikám a nariadeniam obce
- b. vstupné rozhovory s vybranými aktérmi
- c. urbanistická, architektonická, sociologická, resp. iná potrebná analýza, ktorá bude slúžiť ako informačný podklad pre realizačnú fázu procesu
- d. tvorba pracovných podkladov – príprava dotazníkov, mapových podkladov a vyjadrení dotknutých orgánov verejnej správy a samosprávy
- e. informačné kanály a kampaň

(2) realizácia

- a. verejné stretnutie - potreby, možnosti, napätia, konflikty,
- b. odborné prerokovanie
- c. spracovanie zadania
- d. spracovanie konceptu
- e. verejné stretnutie a prerokovanie
- f. odborné prerokovanie
- g. zapracovanie podnetov a pripomienok, spracovanie návrhu
- h. verejná prezentácia a prerokovanie návrhu
- i. odborné prerokovanie
- j. spracovanie projektovej dokumentácie
- k. priebežné stretnutia pracovnej skupiny
- l. zverejnenie projektovej dokumentácie
- m. priebežné stretnutia pracovnej skupiny počas realizácie zámeru/stavby

(3) evaluácia

- a. zhodnotenie plánovacieho procesu
- b. zhodnotenie výsledkov procesu
- c. priebežné zhodnocovanie správy, údržby a užívateľskej skúsenosti v dlhšom časovom horizonte

2.4 Príklady

MČ Bratislava – Nové Mesto

- americká-račianska – ako proces malej rekonštrukcie vnútrobloku iniciovaný občanmi
- stromoradie račianska – partnerstvo samospráva-občan

Utopia

- SAV – harmonogram procesu

Hlohovec

- pripravenosť a previazanosť územnoplánovacej dokumentácie a strategických dokumentov samosprávy

- vnútroblok sihoť – príklad procesu realizácie – výstupy z verejného stretnutia, dotazník, prerokovanie, projekt, investičná akcia

2.5 Zdroje

Plichtová, Šestáková, Filozofické a pojmové ukotvenie participácie.

Kolektív autorov, Participatívne plánovanie na úrovni samospráv (2014)

Arnstein, Sherry R. "A Ladder of Citizen Participation," JAIP, Vol. 35, No. 4, July 1969, pp. 216-224

Silverman, Robert & Taylor, H. & Yin, Li. (2019). Are we still going through the empty ritual of participation.

<http://www.citizenshandbook.org>

www.iap2.org – Medzinárodná asociácia pre občiansku participáciu

3. Samospráva, ľudia a otvorené dáta

Peter Hanečák

Otvorené údaje sa týkajú tak samosprávy, ako aj štátnej správy, no samozrejme sa môžu riešiť aj v komerčnej sfére. Typickým príkladom sú cenníky rôznych firiem. Sú to údaje, ktoré sa môžu úplne voľne zdieľať, lebo zvyčajne asi nie je konkurenčnou výhodou, aby nebolo jasné, čo sa za koľko predáva. Ak už ste boli na nejakom porovnávacom portáli, tak ste asi zistil, na čo je dobré mať údaje od firiem a vedieť si porovnať, kto má najnižšiu cenu a kto má najvyššiu kvalitu. Niečo podobné by sa dalo uplatniť aj v samospráve. Nevravím, že sa budem hneď sťahovať len preto, že zistím, že vedľajšia mestská časť má o 0,01% lepšiu metriku v nejakej oblasti. Ale predsa len, je dobré vedieť nakuknúť pod kapotu toho, ako funguje moja samospráva a vedieť si to **porovnať** s inou samosprávou. Možno zistíme, že tam niečo funguje lepšie, zistíme čo v tom asi môže byť a následne ako to potom prípadne zlepšiť u nás. To je pointa, prečo by sme sa mohli vedieť a chcieť vítať v údajoch našich samospráv.

Ak pán starosta niečo sľúbil, napríklad, že zvýši množstvo triedeného odpadu, tak jednotlivé merania, ktoré sa môžu robiť pravidelne - povedzme každý mesiac, sa môžu zverejňovať prostredníctvom dashboardu (inteligentný prehľad dát, najčastejšie v grafickej forme). Následne môžu občania vidieť ako to pán starosta plní, či sa k sľubu vôbec blížime alebo sa od neho vzdáľujeme. Nie všetkých možno zaujímajú čísla. Určite sa však v každej obci nájdu ľudia, ktorí majú radi konkrétny prísľub, a tým pádom sa potešia, ak môžu **kontrolovať** jeho plnenie. Otvorené údaje sú jedným zo spôsobov, ako to dosiahnuť.

Ďalším aspektom otvorených údajov je nutnosť **informovať** ľudí, ak chceme, aby participovali na živote obce. Typicky, ak napríklad občan navrhne výsadbu zelene, ale jediná informácia akú o zeleni má, je, že v Baumaxe videl, koľko stojí stromček, ale netuší za koľko stromčeky kupuje obec, lebo tieto informácie nie sú k dispozícii. Potom samozrejme nevie navrhnúť zmysluplný alebo realizovateľný projekt na zazelenenie, lebo mu prinajmenšom nevychádzajú cenové kalkulácie. To je jeden z reálnych problémov, ktorý sa dá vyriešiť práve tým, že sa poriadne zverejní rozpočet obce tak, aby ho ľudia vedeli spracovať alebo ho mohli aspoň vidieť a pochopiť.

V nasledovných kapitolách nájdete odpovede na otázky **prečo zverejňovať otvorené údaje, čo zverejňovať a ako zverejňovať**. Prax je síce trochu zložitejšia, ale je to zvládnuteľné. Treba používať len zdravý rozum a trochu si upratať informačné systémy. Že sa to dá, prerozpráva vo svojom príbehu Mariana Hurná, správkyňa informačného systému mesta **Prešov**. Prešov síce naďalej zostáva lídrom na Slovensku vo zverejňovaní otvorených dát, no medzičasom sa mu priblížili aj rôzne iné mestá, napríklad **Hlohovec**. Ďalšie neustále pribúdajú.

Dúfame, že dobrá správa o tom, že sa to dá a nie je to až také ťažké, sa bude šíriť ďalej.

3.1 Prečo by samosprávy mali zverejňovať dáta?

Kvôli sebe samej, aj obciam ostatným

Po prvé, ak máme v obci o niečom rozhodovať, je dôležité mať dáta. Ak s nimi chceme efektívne narábať, je dôležité mať ich v počítači, čiže úplná informatizácia a inventarizácia. A ak toto celé máme, až potom môžeme začať riešiť Open Data, ktoré by mali byť zverejňované jednoducho, ak už máme všetko v počítači.

Typicky sú prípady, kedy sa napríklad ani mestský kontrolór nevie dostať k údajom. Takže Open Data aj pre neho môžu byť cestou, ako sa dostať k číslam a vedieť niečo odkontrolovať. Ak sa chce starosta rozhodnúť, ale nemá k tomu žiadne čísla, potom aké môže byť to rozhodnutie? Ak naopak čísla má, potom ich môže poskytnúť aj občanom a máme vybavené dve muchy jednou ranou. A keď už dáta poskytol občanom, tak tie isté dáta môže poskytnúť aj ministerstvu alebo inej obci.

Po druhé, je taký slogan „*Open Data ako informačná platforma*“, pretože mnoho digitalizačných procesov v štáte alebo na obciach už prebehlo. Neskôr sa prišlo na to, že jedna vec súvisí s druhou, druhá s treťou. Avšak jedna vec je v jednom informačnom systéme a druhá v inom. Potrebovali sa vymyslieť integrácie. To sú tie API (Application Program Interface) medzi nimi. Ak jeden chce niečo od druhého, musia si dohodnúť rozhranie. Na začiatku sa všetko robilo cez drahé komplikované riešenia, aby to bolo robustné, odolné, výkonné a zároveň aby to veľa stálo a dalo sa to vyfakturovať. Výsledok je taký, že minimalistická integrácia stojí od 30 000 EUR. Často to z triviálneho projektu robí projekt financovaný eurofondami na 5 rokov. Open Data by mali byť postavené na tom, že veci treba udržiavať čo najjednoduchšie - jednoduché formáty, protokoly a zbytočne to nekomplikovať licenčnými podmienkami. A keď to uplatníme na integráciu medzi informačnými systémami, tie isté technické riešenia, ktoré sa uplatnili v Open Data, sa dajú uplatniť aj pri integrácii. Namiesto 30 000 EUR sa to dá spraviť za 3 000 EUR. Preto sme vymysleli slogan „*Open Data ako informačná platforma*“. Týmto sa dajú napríklad krásne uľahčiť situácie, keď si chcú obce pomáhať - môžu si navzájom zdieľať údaje. **Pointa Open Dát je, využiť keď už nie to isté riešenie za tie isté náklady, tak aspoň podobné riešenie za podobné náklady na výmenu údajov v rámci verejnej správy.**

Kvôli občanom

Ak občania nemajú informácie, potom sa veľmi ťažko vyjadria k čomukoľvek, čo sa v obci deje. Ak chce napríklad občan riešiť starostlivosť o zeleň vo svojej obci, často sa stáva, že obec nemá spravenú pasportizáciu zelene. Ak ju aj má spravenú, nevie dať občanovi tieto údaje v zrozumiteľnej podobe. Občan sa veľmi ťažko dohaduje s úradníkmi, pretože nevie, ako stromy označujú. Tým pádom sa nevedia dohodnúť, ktoré stromy treba ošetriť, lebo každý z nich má iné súradnice. Ak obec údaje zverejní a je z nich jasné, ako sa stromy

označujú, potom občan vie povedať, že tento strom, v tomto datasete s takýmto označením je suchý a treba ho poliať. Obaja majú presnú identifikáciu.

Kvôli firmám

Veľa firiem začína a pôsobí lokálne. Samospráva svojimi zverejnenými údajmi dokáže podporiť lokálne firmy, dokáže zlepšiť podnikateľské prostredie, priniesť spoluprácu s firmami tým, že s nimi zdieľa dáta a priniesť tak nové služby občanom, ktoré by čisto v réžii obce neboli možné. Typickým príkladom je doprava, kde je nevyhnutné kombinovať dáta od súkromných spoločností, ktoré prevádzkujú taxi služby, s poloverejnými spoločnosťami, ktoré fungujú vo verejnom záujme a poskytujú MHD, i s tými, ktoré sú nad obcou – tzn. prímestská doprava, železnice. Efektívna aplikácia môže vzniknúť len tak, že spojíme všetky tieto dáta. Ak chce samospráva zlepšiť dopravu vo svojej obci, musí spolupracovať so štátom, so súkromníkmi a tí keď dostanú dáta, mnohokrát vedia urobiť oveľa lepšie aplikácie než akákoľvek samospráva alebo štát.

Zoberme si príklad parkovacích miest vo Viedni, kde sú niektoré parkovacie miesta spoplatnené a niektoré nie. Spoplatnené ulice sa menia z mesiaca na mesiac. Firma na to vymyslela aplikáciu, ktorá mapuje aktuálne spoplatnené miesta a užívateľovi umožní zistiť, či sa nachádza v spoplatnenej oblasti. Ak sa nachádza, prepočíta parkovné. Všetci sú spokojní. Mesto musí len udržiavať aktuálny dataset so zoznamom spoplatnených ulíc. Firma na tom zarába z poplatkov. Občan nemusí vybehnúť z auta a skontrolovať všetky značky, len sa pozrie do aplikácie a môže pohodlne zaparkovať. Ak by takúto aplikáciu chcelo urobiť mesto, tak to niečo stojí a nie vždy je jasné, čo vlastne ľudia chcú. Firmy chcú zarobiť, tak si sami spravujú prieskum. Univerzita vo Viedni robila výskum aplikácií a zistila, zverejňovaním dát mesto ušetrí až 500 000 000 EUR. To je hodnota aplikácií, ktoré vo Viedni a pre Viedeň vznikli, ktoré občania využívajú, ale nemuselo ich financovať mesto samotné.

Kvôli zákonu

Posledný, alibistický dôvod zverejňovania dát, je zákon. Máme tu *Zákon č. 211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov*, ktorý je veľmi špecifický slovenský. Jednou z jeho častí je tzv. paragraf o opakovanom prístupe k informáciám, čo nie je nič iné ako staršie pomenovanie pre otvorené údaje. Ďalší veľký dôvod je tzv. *PSI smernica (Smernica 2013/37/ES, ktorou sa mení smernica 2003/98/ES o opakovanom použití informácií verejného sektora)*, ktorá už bola dokonca dvakrát novelizovaná a platí pre celú Európsku úniu. Aj zákon, aj smernica, hovoria v zásade to, že na čokoľvek, čo je v držbe štátu (v zmysle nejakého dátového statku), má občan nárok, aby to dostal. Jednou výnimkou sú osobné údaje a druhou utajované skutočnosti, teda veci, ktoré sa týkajú armády, informačných služieb, atď.. Ani jedno, ani druhé však nie je samo o sebe výhovorkou na to, že neposkytneme nič. Vždy sa treba zamyslieť nad tým, že niečo z tých

údajov predsa len treba poskytnúť. Napríklad, ak má obec naťahaných 200 rúr v zemi a 1 z nich je utajovaná, to neznamená, že nedáme údaje o ostatných 199 rúrach.

Inšpirácie

Openspending.gov - aplikácia, špecializovaná na vizualizovanie rozpočtov. Typický rozpočet mesta vyzerá ako pekná, farebná tabuľka, s ktorou sa nedá nič robiť, len sa na ňu pozeráť. Ak sa rozpočet naopak zverejní v otvorenom formáte, vieme ho naliať do aplikácie a vyskočia nám pekné grafy, s ktorými možno ďalej pracovať.

Otvorené súdy – aplikácia vytvorená študentami Slovenskej technickej univerzity. Na tomto príklade možno výborne porovnať ako funguje vyhľadávanie v súdnych rozhodnutiach, ktoré robil dodávateľ štátnej zákazky a ako vyzeralo vyhľadávanie v databáze, ktorú robili študenti.

Mapy hazardu – projekt z Brna, ktorého pointou je dodržiavať všeobecne záväzné vyhlášky. Ustanovenie hovorí, že herňa musí byť vzdialená viac ako jeden kilometer od školy. Potrebné bolo získať dáta lokácie herní a škôl a následne už bolo vytvorenie mapy cez softvér ľahké. Hneď bolo jasné, ktoré herne je potrebné riešiť.

Vizualizácia skládok Slovenka – evidencia nahlásených skládok. Zčať je potrebné tak, že ak niekto nahlási skládku, mali by sme ju zaevidovať. Ak máme evidenciu, vieme si skládky zobrazit' na mape. Keď je to na mape, môžeme sa tým začať zaoberať a plochy čistiť alebo tiež identifikovať kritické miesta a predchádzať vzniku a narastaniu skládok, napríklad povolaním policajta na prístupovú cestu.

Otvorené zmluvy – ponúka možnosť skontrolovať a okomentovať všetky zmluvy z verejných tendrov a nákupov. Prehľadne zobrazuje údaje o tom, kto objednáva, kto dodáva, a umožňuje vyhľadávať aj v textoch zmlúv.

Mapa zločinu – policajti v Londýne požadovali analytické aplikácie, ktoré by im pomohli identifikovať problematické miesta. Najskôr vytvorili aplikáciu, ktorá bola veľmi drahá, až neskôr zverejnili dáta kriminality. Reakciou na zverejnené dáta bola nová aplikácia z tretej strany, ktorú začali používať aj londýnski policajti, pretože bola lepšia ako pôvodná.

Finstat – najúspešnejší Open Data startup, ktorý vznikol na báze registra účtovných závierok. Pomáha sprehľadňovať podnikateľské prostredie. Podnikateľ si môže pozrieť firmu, s ktorou ide spolupracovať, aby vedel, či je daná firma dôveryhodný partner.

Na záver nezostáva nič iné, len skonštatovať, že **čím viac dát bude dostupných, tým viac aplikácií môže v budúcnosti vzniknúť**. Výhodou samospráv je, že ak napríklad niekto urobí vizualizáciu rozpočtu jedného mesta, potom v druhej samospráve sa dá použiť presne rovnaká aplikácia.

3.2 Čo zverejňovať?

Existuje určitá korelácia medzi tým, čo požadujú zverejniť firmy a tým, čo chcú ľudia. V konečnom dôsledku, firmy zarábajú tým, že poskytujú ľuďom určité služby. Okruhy požadovaných informácií, na ktorých sa zhodujú, sú informácie o voľbách, financiách, mapách, informácie o doprave, zoznamy, rôzne štatistiky a archívy.

Základná teória je taká, že by mala platiť téza, **čo nie je tajné, je verejné**. A čo nie je vo výnimkovom režime, to je verejné. Samozrejme, prax je taká, že nemôžeme zverejniť všetko okamžite len preto, že platia zákony. Musíme si to najskôr prioritizovať a rozložiť.

Nižšie uvádzame príklady údajov, ktorými sa na začiatok môžete inšpirovať:

Rozpočet. S možnosťou občanov navrhovať projekty sa často stáva, že majú zbytočne veľké oči. Občania si myslia, že obce hospodária s obrovskými rozpočtami a zvyknú navrhovať megalomanské projekty, len preto, že nevedia, že jej rozpočet je rádovo 4 milióny EUR. Nevedia, že tretina rozpočtu ide len na základnú údržbu ulíc. To som nevedel ani ja, pokým som to nemal v grafoch.

Mapy, územné plány. Ak sú dáta zverejnené, mal by som vedieť, kde sa môže stavať a kde sa stavať nemôže. V stavebnom konaní by som sa mal včas dozvedieť, čo sa ide diať v mojom okolí. Tieto informácie je dôležité mať dostupné na webe a zabezpečiť, aby boli nie len viditeľné, ale aj spracovateľné. Keď si budem vedieť pozrieť stav pred pol rokom a dnes, potom si budem vedieť spraviť aj analýzu aktivity.

Adresné body, kataster. Ak sa dozviem, že na Páričkovej ulici č. 1 sa má stavať a ja tuším, že je to súkromný pozemok, tak sa pre istotu idem pozrieť do katastra, aby som vedel, či sa do toho mám starať alebo nie.

Doprava. Stáva sa, že obec niekedy nevie dopravný problém sama vyriešiť, ale zato môže benefitovať zo zverejnenia dát. Bežná vec, hlavne vo väčších mestách, ale v zásade aj v tých menších. Dopravné aplikácie, ktoré vznikajú (napr. taxi aplikácie alebo navigačné aplikácie), fungujú tým lepšie, čím viac dát majú k dispozícii. Ak je v meste zverejnená len MHD, aplikácia vie navigovať len podľa MHD. Ak máme viacero dát - napríklad zastávky, cestovný poriadok, aktuálne meškanie, informácie od železníc, informácie od taxikárov, viem ich všetky pospájať do aplikácie. Ako občana ma zaujíma ako sa dostať na cieľové miesto lacno a rýchlo. Aplikácia sa pozrie, aké sú možnosti, vyhodnotí a odporučí druh dopravy. Pridanou hodnotou je, že dáta nie sú dostupné len od mesta, ale aj od iných subjektov, ktoré sa rozhodnú dáta zdieľať.

Zoznam majetku, budovy. Opakovaným problémom býva, že v meste existujú záujmové združenia, ktoré by mesto mohlo podporiť poskytnutím priestorov, ale nikto nevie, aký má obec nevyužívaný majetok. Nepozná jeho stav, ani obsadenosť. Tým, že sa zoznam nevyužívaného majetku zverejní, poskytne sa príležitosť občanom vymyslieť lepší účel využitia daných nehnuteľností.

Kompetencie a plnenie úloh. Je potrebné mať prehľad a jasno v tom, čo rieši starosta a čo riešia mestskí poslanci. Ich agenda musí byť zverejnená na webe. Nie však vo forme naskenovaných PDF dokumentov, ale vo forme zoznamov na stiahnutie. Zoznam zasadnutí, zoznam poslancov, kto, ako, kedy hlasoval... potom si viem urobiť štatistiky, kto z poslancov vôbec chodí do práce, kto hlasuje a kto nie. Ak však niekto cíti, že by mu zverejňovanie takýchto údajov stupilo na otlak, bude robiť prieky.

Verejné toalety. Zmapovanie a zverejnenie všetkých verejných toaliet v meste, je vo Viedni najúspešnejšou aplikáciou. Mesto sa teší, pretože turisti nevykonávajú potrebu hocikde, ale najbližšiu verejnú toaletu si vyhľadajú.

Archívy, knižnice. Je dobré zverejniť informáciu, že máme knižnicu, ktorá síce nie je zdigitalizovaná, ale sú tam väčšinou knihy z 15. storočia. Bežnému občanovi je to možno na nič, tým pádom na ňu netreba míňať veľa peňazí, ale vybranej skupine ľudí sa môže verejne dostupná informácia, že knižnica v danej obci existuje, zísť.

3.3 Ako zverejňovať?

Pri zverejňovaní údajov netreba čakať na to, že o ne najskôr niekto požiada. Dáta sa nebojte **zverejňovať proaktívne**. Keď spolu ITčkari sedia na pive a sú veľmi kreatívni, za jeden večer dokážu vytvoriť prototyp aplikácie, za predpokladu že dokážu stiahnuť dáta. Ak však dáta nie sú dostupné, je potrebné poslať kompetentným žiadosť a čakať. Nápad je síce fajn, ale prototyp za večer nevznikne. Nezverejňovanie dát brzdí kreativitu.

Ak nechceme, aby nám chodila žiadosť o poskytnutie informácii každý týždeň, je veľmi dobré vybaviť takúto žiadosť tým, že zariadime zverejňovanie tejto informácie automatizovane. Zavesím dáta na web a od toho momentu nám už nebudú chodiť žiadosti o informácie, pretože ľudia budú chodiť na web a sťahovať si ich sami. Vo výsledku to ušetrí peniaze a čas tak občanom, ako aj samospráve.

Proaktívne publikovanie má však aj špecifické aspekty. Po vražde novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice sa objavila informácia, že ak niekto pošle infožiadosť, uvádza v nej svoje meno a adresu. Vzniklo podozrenie, že otázky, na ktoré sa pýtal Ján Kuciak, mohli uniknúť spolu s jeho menom. Ak by boli tieto dáta verejne prístupné, novinári by mohli robiť svoju prácu efektívnejšie, rýchlejšie a menej by riskovali. Pri proaktívnom zverejňovaní údajov si dajte pozor na obmedzenia v zákone na ochranu osobných údajov.

Ďalšou dôležitou vecou sú takzvané **otvorené formáty**. Ide o to, aby sa nepoužívali také formáty a také súbory, ktoré potom od ľudí vyžadujú, aby si kúpili drahý softvér. Otvorené formáty nie sú zaťažené žiadnymi poplatkami, patentami a je k nim dostupných viacero nástrojov, aby sme si mohli vybrať.

Zverejňované dáta by mali byť **strojovo spracovateľné**. To znamená, aby sme nedostali len dashboard, kde vidíme nejaké grafy a čiary, ale mohli si zrátať sumy, priemery alebo nejaké

historické atribúty. Je dôležité vedieť si dáta stiahnuť v takej forme, aby sme ich v počítači vedeli spracovať, prerátať, zanalyzovať a urobiť si vlastné grafy.

Otvorené údaje by mali byť **bez obmedzení**, čo znamená dať tomu jasnú otvorenú licenciu, ktorá nekladie prekážky ani pre komerčné, ani pre nekomerčné použitie. V zásade teda platí, že otvorené údaje môže použiť hocikto a na hocičo.

Praktické tipy

1. Ak informáciu nemáte, nebudete ju zverejňovať.
2. Zverejňujete len to, čo máte a len ako to máte.
3. Ak neriešite danú agendu, nemusíte poskytovať údaje. Napríklad, príde žiadosť na informáciu o svrčkoch v meste, ale vy v meste so svrčkami nerobíte.
4. Komunikujte s ľuďmi po zverejnení informácie. Napríklad, môže sa stať, že zverejníte informáciu a občan sa ozve, že sú v nej nejasnosti. Mali by ste sa tým zaoberať. Vždy je potrebné uviesť živý kontakt.
5. Nesnažte sa o dokonalý výsledok. Ak budete chcieť zverejniť dáta úplne čisté, nepriestrelné bude vám to trvať 10 rokov. Radšej to spravte možno trochu chybové, možno nepresné, ale rýchlo a za menej peňazí. Môže sa stať, že zverejním niečo, po čom nie je veľký dopyt, tak sa s tým nebudem dlho trápiť. Naopak, ak zverejníte údaje, ktorých sa ľudia chytia, môžete investovať ďalší čas a peniaze, aby ste zverejnené údaje vylepšili.

3.4 Publikačné minimum vo vzťahu k samospráve

Publikačné minimum si treba predstaviť ako **zoznam datasetov** (pre jednoduchosť 1 dataset = 1 tabuľka s údajmi), ktorý obsahuje:

- **názov a popis datasetu**, aby sme si vedeli predstaviť aké údaje v ňom nájdeme,
- **štruktúru datasetu**, teda jednotlivé stĺpčeky, ktoré v ňom sú. Napríklad, ak máme dataset zelene, tak popíšeme, že v ňom máme stĺpček, ktorý identifikuje zeleň, potom stĺpček, ktorý popisuje konkrétny kus zelene a prípadne ďalšie stĺpčeky s polohou zelene a podobne.

Ako dataset v praxi vyzerá, záleží od toho, kto danú agendu rieši, ale aj ako si ju vedie. Niektorí si poznačia napríklad len slovenský názov danej zelene, niektorí aj latinský a niektorí ďalší by si pridali aj GPS koordináty.

Pointou publikačného minima je zabezpečiť minimálny súlad. Čiže ak to každý robí inak, ale dohodneme sa na tom, že budeme poskytovať informácie o zeleni ako otvorené údaje, tak hľadáme takú minimálnu sadu, ktorú by mali všetci robiť rovnako. Ak sa

dohodneme, že tam bude latinský názov, tak sa asi nepotešia všetci, ktorí latinské názvy nemajú. Môžeme sa teda dohodnúť, že tam latinské názvy nebudú. Na druhej strane, ak odborníci tvrdia, že latinské názvy sú nevyhnutné, napriek tomu by tam mali byť.

Keď už máme takýto zoznam, jeho **účelom** by malo byť:

- **dať občanom návod** k tomu, **čo by mohli požadovať od samosprávy**. Robili sme prieskum o tom, aké údaje a datasey by mali byť dôležité. Veľmi často sa opakovala otázka od ľudí, či si môžu z niečoho vybrať. Občan často krát netuší, aké údaje by mohol chcieť od samosprávy alebo od štátu, lebo nevie, čo všetko v ich počítačoch je. Máme teda základ na debatu s občanmi o tom, čo je a čo nie je dôležité.
- **byť návodom pre samosprávu alebo štát**, podľa toho komu je publikačné minimum určené, k tomu, **čo má zverejňovať**. A keďže v ňom popíšeme aj stĺpčky, je to zároveň návod **ako zverejňovať**, aby si to nevymýšľal každý po svojom a nerobil každý inak. Štandardizácia uľahčí publikovanie, lebo nikto nemusí vymýšľať štruktúru svojho datasetu, ale dostane ju na papieri. Výhoda pre používateľov je, že ak to každá obec bude robiť rovnako, tak ja, ako tvorca aplikácie, viem spojiť dáta omnoho jednoduchšie dokopy. Budem mať aplikáciu s prehľadom napríklad spomínanej zelene v každej obci a budem môcť medzi nimi ľahšie porovnávať.

V prvej fáze bude publikačné minimum zatiaľ **odporúčaním**, draftovým dokumentom, ktorý nebude nikým schválený a odobrený. S postupujúcou deliberáciou a participatívnym procesom to neskôr môže skončiť ako **norma**, dokonca **zákonná norma**. V konečnom dôsledku sa plánujeme odpichnúť od toho, aké zákony vôbec máme. Ak to podchytíme správne, tak zároveň budeme mať v publikačnom minime možno vymenované aj všetky zákony, ktoré hovoria o tom, čo všetko sa má zverejňovať.

A ako to chceme dosiahnuť? **Konsenzom**. Na Slovensku veľmi dobre beží štandardizácia informačného systému verejnej správy. Beží to na Úrade podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu, ale do pracovných skupín môžu nominovať svojich zástupcov aj neziskové organizácie a dokonca aj firemné alebo záujmové združenia. Chodia tam napríklad ľudia, ktorí sú v združení IT firiem, z ktorých časť dokonca dodáva štátu. Ja ako člen spoločnosti pre informačné technológie tam takisto chodím a dávam pozor na to, aby nám štát neštandardizoval nejaký formát, ktorý len za to, aby sme otvorili, musíme platiť veľké peniaze. Sú tam ľudia z firiem, sú tam ľudia z úradov, z neziskových organizácií a debatujeme, ako tie štandardy dosiahnuť. Pointa je dosiahnuť ich konsenzom. Ak sa to nedá, tak hlasovaním. Aspoň väčšina ľudí niečo odhlasuje a nie sú to len úradníci alebo ľudia z ministerstva. A to je to, čo chceme dosiahnuť. Aby sa k publikačnému minimu mohol vyjadriť každý a aby sa doň nedostalo niečo, čo narobí veľa problémov.

Inšpiráciou zo zahraničia je nápad prebratý z Českej republiky, kde už takýchto zoznamov majú vypracovaných viacero. Majú vypracovaný publikačný program pre kraj, pre obec s rozšírenou pôsobnosťou, ktorého pointa je, že určité väčšie obce vykonávajú nejakú činnosť pre menšie obce, a tým pádom majú špeciálny publikačný plán, lebo mali by publikovať niečo navyše. A potom je publikačný plán pre ostatné obce.

Na záver, celá participácia súvisí s takzvaným OGP (Open Government Partnership), čo je medzinárodná **Iniciatíva pre otvorené vládnutie**, ktorá by mala zvýšiť transparentnosť a zapojenie občanov do toho, ako funguje ich krajina, ich región, ich mesto. Slovensko sa k nej prihlásilo v roku 2011. Vyplýva z toho, že pravidelne, každých 5 rokov, si Vláda SR sama sebe dá nejakú úlohu. Úlohy vyplývajú z plánu, ktorý sa robí participatívne, s ľuďmi zvonka, s neziskovými organizáciami, s občanmi. Keď je plán hotový, Vláda SR schváli sama sebe tieto úlohy na vykonanie. Aj keď, nenazýval by som to rovno úloha, je to skôr odporúčanie, keďže OGP neplatí príkazovo pre samosprávu. Vláda nemôže takýmto spôsobom samosprávu úkolovať. Napriek tomu je tam to odporúčanie, že niekto z Úradu podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu a niekto z Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti si dali za úlohu, že sa budú snažiť dosiahnuť vytvorenie takéhoto publikačného minima. Okrem toho, že je to chcené a užitočné, máme zároveň aj krytie v tom, že Vláda a tieto dva úrady sľúbili, že na tom tiež popracujú.

3.5 Príklady z praxe

3.5.1 Mesto Prešov a otvorené dáta

Mesto Prešov bolo prvým mestom na Slovensku, ktoré sa pustilo do zverejňovania otvorených údajov. Neskôr sa k nemu pripojili ďalšie mestá, no Prešov naďalej zostáva lídrom objemu aj kvality zverejnených otvorených údajov. V tejto kapitole si môžete prečítať príbeh Mariany Hurnej, ktorá je správkyňou informačného systému krajského mesta Prešov.

Moje meno ja Mariana Hurná, pracujem 23 rokov na samospráve. Nemám vyštudovanú informatiku, som ekonómka, no celý život robím v oblasti informačných technológií. Keď som začala pracovať pre mesto Prešov, postupne som si všimla, že úradníci v rámci výkonu svojej agendy pracujú s obrovským množstvom kvalitných údajov. Prečo sa o ne nepodeliť? Túto otázku som v sebe nosila vždy, až do roku, kedy nám zo zákona vznikla povinnosť zverejňovať zmluvy, faktúry a objednávky.

Keď sa to celé spustilo, mali sme iného primátora. Nebola to jeho pohnútkou, ale chcel, aby mesto bolo lídrom v nejakej oblasti. Keď sme sa identifikovali, že vo zverejňovaní dát vieme byť prvý, najlepší, lebo nikto pred nami ešte nebol, tak sa tejto témy chytil a podporoval ju. Ja som dostala mandát urobiť čokoľvek, čo by mohlo mesto prezentovať ako dobrú vec. Pán primátor je mediálne známy a vedel to ešte podporiť svojou osobnosťou. Postupne sa to rozbehlo a čoraz viac bolo jasné, že aj keby sa vedenie zmenilo, toto už sa zastaviť nedá, lebo na tom žije verejnosť.

Zverejňovanie dát samozrejme nie je prioritnou záležitosťou pre chod samosprávy. V meste musí predovšetkým fungovať osvetlenie, čistota, školstvo, údržba chodníkov, ciest, a tak ďalej. Otvorené dáta sú nad týmto všetkým. To, čo sa nám podarilo v meste Prešov, nie je záležitosťou jedného - dvoch rokov alebo volebného obdobia, ale výsledok práce za 8 rokov. Prvý krok bol povinné zverejňovanie zmlúv, faktúr a objednávok. Na začiatku sme to pol roka robili manuálne. Brigádnik dokumenty skenoval a nahrával ich na mestský web, ale prišli sme na to, že to nie je udržateľné. Mesto je veľké a nemalo to efekt. Tým, že máme ekonomickú agendu vo vnútri systému, kde sú štruktúrované dáta, ťaháme si tie údaje sami.

V roku 2015 sme urobili katalóg otvorených dát, kde bolo prvých 12 datasetov a s tým sme išli na ITAPU. Tam sa to v podstate chytilo. Netreba mať obavu hovoriť o dobrých veciach, ktoré robíte, aj na všetkých súťažiacich, konferenciách a podobne.

V roku 2016 som dostala podnet od občana, že mu nestačia formáty, v ktorých sme dáta publikovali. Rozanalyzovali sme túto požiadavku a požadovaný formát dorobili.

Písal sa rok 2017. Vedela som, že máme perfektné dáta vo vnútri úradu a tie sa dajú publikovať ako geodáta. Napísala som to do projektu na ITAPU a porota rozhodla, že nám dá ocenenie. Povedali mi, že je to síce maličká vec, ale udelili nám ocenenie s myšlienkou, že Prešov by mal byť inšpiráciou pre kataster. Keď to vie urobiť Prešov, mal by to otvoriť aj kataster. Na základe tohto ocenenia sme začali aj s pani primátorkou rozmýšľať, kam túto tému ďalej posunieme a vznikla myšlienka urobiť súťaž programátorov na otvorených mestských dátach.

Mesto je poskytovateľom dát, ale nepozná svojich konzumentov. Hovorí sa, že ak nad vašimi otvorenými dátami dlhšiu dobu nič nevznikne, buď sú zlé, alebo ich nikto v skutočnosti nepotrebuje. Preto sme usporiadali v roku 2018 prvý Šarišský hackathon na mestských dátach a na dátach vyššieho územného celku. Je to jedna z oblastí smart riešení efektívnej verejnej správy, otvorenosti, transparentnosti, komunikácie s verejnosťou. To je to smart, nie je to len o čipových technológiách. Pri tejto príležitosti sme urobili zásadnú vec, ktorá sa ťahala 2 roky. Jedna maličká startupová firma v Prešove vyťažila web dopravného podniku mesta Prešov, bez udelenej licencie. Nastali súdne spory a ťahanice, lebo dobré dáta sú ropa dnešného storočia. Dopravný podnik mesta Prešov dáta nechcel pustiť, no nakoniec im to pani primátorka nakázala, keďže je to akciová spoločnosť so 100%-nou účasťou mesta. My sme vedeli, že tie dáta tam sú, aj v dobrej forme, lebo v každom autobuse a trolejbuse máte palubný počítač. Tie dáta sa zhromažďujú pre dispečing. My sme chceli, aby to bolo zverejnené. Podarilo sa to pri príležitosti prvého Šarišského hackathonu. Licencia je dnes zadarmo a pre všetkých. V tej dobe sa zároveň menilo vedenie na Prešovskom samosprávnom kraji, tak sme oslovili aj ich, či by sa nedalo z niektorých zverejňovaných zoznamov urobiť nejaké datasety, ktoré by boli zaujímavé pre občanov. Vtedy to bola prvá takáto aktivita zo strany vyššieho územného celku. Na hackathon prišlo viac ako 40 ľudí rôzneho veku, od 16 rokov až po zrelý vek. Vytvorilo sa 11 pracovných tímov. Bola tam veľmi pekná, priateľská, komunitná atmosféra. Výsledkom hackathonu bolo 11 projektov a ideí. Pre mesto mala prínos najmä mobilná aplikácia na MHD, ktorá mi okrem iného hovorí aj to, ako dlho mi mešká autobus. Druhá vec je úradná tabuľa. Nad jej dátami vznikla aplikácia, v ktorej si môžete v googli vyklikáť záujmové územie mesta a potom vám na mail chodia vyhlášky z úradnej

tabule, ktoré sa týkajú práve tohto územia. Autor tejto aplikácie povedal, že by chcel mať v danom datasete aj link, ktorý odkazuje na konkrétny PDF dokument, aby ho nemusel manuálne sťahovať. Čiže my sme dataset na úrade rozšírili ešte o jeden stĺpec, kde sa nachádza celý link, ktorý odkazuje na daný dokument.

Chceli by sme robiť druhý ročník, uvidíme, ako sa nám to podarí.

Aké dáta má mesto Prešov zverejnené?

1) Zoznamy, tabuľky

Všetky tabuľkové evidencie sú ako datasety štruktúrované a linkované dáta. Nejde teda o sťahovanie tabuliek k sebe na disk, ale je to link, na ktorom stále visia sťahovače.

2) Mestská mapa

V mestskej mape sa nachádzajú údaje zvnútra mestského úradu, ktoré sa publikujú von (napr. z katastra, ohlasovne trvalých pobytov, evidencia priestupkov, dane a miestne poplatky, evidencia psov, evidencia podnetov od občanov atď.). Niektoré z nich sa poskytujú ako otvorené geodatasety. Nie sú aktualizované na permanentnej báze, ale dvakrát do roka, jednak kvôli nedostatku financií, no zároveň programovacích kapacít dodávateľa.

Základnou výhodou zverejňovania údajov je, že nie je potrebné mať na úrade človeka, ktorý zbiera dáta a spracováva ich v rámci zákona o slobodnom prístupe k informáciám. Záujemcov o informácie stačí odkázať na web. Mesto Prešov zhromažďuje a zverejňuje údaje zo šesťdesiatich oblastí verejného života, napríklad:

- *Domový kataster – evidencia súpisných a orientačných čísiel domov. Každý kto staval dom vie, že musí pred zápisom do katastra dostať rozhodnutie alebo nejaký papier o tom, že mu bolo pridelené súpisné a orientačné číslo.*
- *Sieť ulíc - ak sa mesto rozširuje, vznikajú nové ulice. Názov ulice a verejného priestranstva schvaľujú poslanci v mestskom zastupiteľstve na návrh komisie a vydaním VZN. Aby boli údaje čo najaktuálnejšie, zbierame dáta v backoffice a automaticky sa ťahajú do Siete ulíc.*
- *Prihlasovanie na trvalé a prechodné pobyty – ak máme evidenciu adries a adresných bodov a ak máme vizualizáciu početnosti na danej adrese, máme urobenú mapu demografie. Výborná vec pre územných architektov na plánovanie činnosti v meste.*
- *Mapa priestupkov - v mape mesta môžeme zobrazit' lukratívnosť lokality z pohľadu priestupkov na základe údajov, ktoré zapisujú mestský policajti.*
- *Elektronická úradná tabuľa – rôzne vyhlášky, dražby, výruby stromov, zrušenie trvalých pobytov. Nad týmto práve vznikla skvelá aplikácia na hackathone.*
- *Komunikácia s občanom, podnety – sťažnosti na nepokosený trávnik, neodhrnutý sneh a pod. Máme na to vstupný formulár, kde človek môže zadať svoju sťažnosť a ide to rovno do backoffice, ale máme aj takú možnosť, že ľudia napíšu a vhadia do schránky.*

Tieto podnety a podnety z výborov mestských častí sa spracovávajú a zapisujú do štruktúrovanej formy. Potom nad tým vidno štatistiky - koľko podnetov bolo riešených v akej lehote, proces a štádium riešenia podnetu. Je to podobné ako Odkaz pre starostu. Myslím si, že podnetov by mohlo byť aj menej, keby malo mesto lepšie spracovanú komunikačnú stratégiu mesta, poslancov voči občanom, ak by bolo viac verejných stretnutí, kde sa občanom vysvetlí, čo územný plán dovoľuje a čo nie.

- *Územný plán – jeden z najdôležitejších dokumentov mesta, ktorý určuje, čo na danom území môže byť. Z neho potom môžeme vytiahnuť jednotlivé vrstvy, ktoré nás zaujímajú – napr. územie ohrozené povodňami a zosuvom svahov. Keď si pod to podložím katastrálnu mapu, viem presne, ktorý pozemok si určite nekúpim, lebo ma tam vytopí.*
- *Mapa významných bodov – napríklad ihriská, pieskoviská. Môže to slúžiť na aplikáciu pre rodičov, starých rodičov, kde sa môžu ísť so svojimi deťmi hrať okrem ihrísk, ktoré už poznajú. Mapovanie robíme na meste, vieme si to riadiť. Postupne to rozširujeme, máme niekoľko kategórií. V rámci témy klimatickej zmeny a separácia odpadu, ma napadlo, či by nestálo za to zakresliť stojiská na separovaný odpad do mapy. Začala som to robiť na svojom sídlisku, urobila som okolo 50 bodov do mapy, ale videla som, že sama na to nestačím. Stalo sa však to, že prišla požiadavka na mesto od študentky geoinformatiky, ktorá potrebovala absolvovať odbornú prax v rámci štúdia a chcela ju robiť u nás na meste. Ona mi tu spadla z neba. Ukázala som jej, ako zaznačiť do mobilu body, pochodila celé mesto a všetko zakreslila do mapy. Teraz dokončujeme dataset s 330 stojiskami, kde sa dá separovať odpad.*

Ako vyťažiť údaje z backoffice?

- kvalitný mestský informačný systém, najlepšie nad jednou databázou, aby ste nemuseli riešiť integračné rozhrania a komplikácie medzi jednotlivými dodávateľmi
- ochotní, nadšení a pracovití úradníci
- fantázia a inšpirácia, čerpaná napríklad z workshopov, konferencií, súťaží, spolupráce s univerzitami

Na záver už len jedna dobrá rada. Vždy začnite tým, čo už máte. Čo viete, že je dobré a máte k tomu kvalitné dáta. Stavajte na tom a nevymýšľajte nové veci. A čo z toho bude mať úrad? Benefity navyše. Keby som bola primátorkou, chcela by som, aby môj úrad v očiach verejnosti ako transparentné miesto, kde sa dobre pracuje. Nehovoriac o tom, že sa zlepšia procesy na úrade, keď sú dáta čistejšie. Pre zamestnancov a úradníkov je to motivujúce. Pretože nepoviem len – robím na úrade – ale môžem na webe ukázať prácu, ktorá za mnou je. Je vidno, čo ten úradník robí. Aj navonok.

Stojí za to sa zasadiť o otvorenú verejnú správu s múdrosťou a odvahou?

Ak to neurobíme, potom sme súčasťou korupcie.

3.5.2 Mesto Hlohovec a otvorené dáta

Ešte predtým ako sa mesto Hlohovec pustilo do zverejňovania otvorených údajov, pristúpilo k redizajnu stránky egov.hlohovec.sk, na ktorej sa všetky dáta zhromažďujú, aby bola stránka viac prehľadná a priateľská k jej užívateľom. Rovnako ako v prípade mesta Prešov, samotné zverejňovanie údajov v meste Hlohovec započalo plánom, ktorého súčasťou bolo spustenie katalógu otvorených dát.

Otvorené dáta sú na stránke egov.hlohovec.sk zverejnené v ľahko dostupnej forme, zrozumiteľnej nielen pre človeka, ale aj pre bežné počítačové programy. Informácie z konkrétnych oblastí činnosti a kompetencií samosprávy sú zhromažďované v ucelených a samostatne použiteľných skupinách dát (datasetoch) s použitím otvorených štandardov (textový súbor v štruktúre jazyka XML). Zverejňované sú aj metadáta (t.j. popis dát, význam jednotlivých stĺpcov v tabuľke či okienok vo formulári) v tabuľkovej forme. Aktualizácia datasetov je automatizovaná (pravidelnou replikáciou z back-end systému) a jej perióda je 24 hodín.

V období október 2017 – august 2019 bolo zverejnených 24 kategórii dát vo formátoch XML, PDF, XLSX, JSON, XML.NET. Konkrétne ide o nasledovné kategórie dát: zmluvy, dodávateľské faktúry, odberateľské faktúry, objednávky, verejné obstarávanie, rozdiel príjmov a výdavkov rozpočtov po rokoch, prehľad príjmov rozpočtu, prehľad výdavkov rozpočtu, programový rozpočet, dotácie, počty občanov v jednotlivých rokoch, prírastky a úbytky občanov za jednotlivé roky, počet občanov podľa ulíc, počet občanov podľa veku, počet občanov podľa krstných mien, počet občanov podľa priezvisk, počet občanov podľa dňa narodenia, ulice, adresy, významné objekty, počet psov podľa ulíc, počet psov podľa adresy, počet psov podľa plemena a zoznam daňových dlžníkov.

Ukážka: Prehľad zverejnených datasetov na stránke egov.hlohovec.sk

Open data			
<p>Mesto Hlohovec je otvorená samospráva, ktorá sprístupňuje čo najviac informácií o svojej činnosti, rozhodnutiach, pravidlách a tokoch verejných financií. Na tento účel používa aj otvorené dáta (open data), ktoré sú pre každého voľne dostupné na internete a dajú sa vyhľadať bežnými nástrojmi informačnej a komunikačnej technológie.</p> <p>Otvorené dáta sú zverejnené v maximálnom možnom rozsahu a v ľahko dostupnej forme, zrozumiteľnej nielen pre človeka, ale aj pre bežné počítačové programy. Informácie z konkrétnych oblastí činnosti a kompetencií samosprávy sú zhromažďované v ucelených a samostatne použiteľných skupinách dát (datasetoch) s použitím otvorených štandardov (textový súbor v štruktúre jazyka XML – viac vo vysvetlení dole pod poznamom).</p> <p>Zverejňované sú aj metadáta (t. j. popis dát, význam jednotlivých stĺpcov v tabuľke či okienok vo formulári) v tabuľkovej forme.</p> <p>Datasety sú prístupné online, perióda aktualizácie je 24 hodín.</p>			
1. Zmluvy	<p>Formát xml</p> <p>Platnosť Od 14.1.2011</p> <p>Licencie Povinne zverejňované dáta</p>	<p>Formát xml</p> <p>Platnosť Od 2.1.2011</p> <p>Licencie Povinne zverejňované dáta</p>	<p>Formát xml</p> <p>Platnosť Od 4.1.2011</p> <p>Licencie Povinne zverejňované dáta</p>
	<p>Zdrojové dáta</p> <p>XML PDF XLSX JSON XML.NET</p>	<p>Popis atribútov</p> <p>PDF</p>	<p>Validačná schéma</p> <p>XSD</p>
2. Dodávateľské faktúry	<p>Formát xml</p> <p>Platnosť Od 2.1.2011</p> <p>Licencie Povinne zverejňované dáta</p>	<p>Formát xml</p> <p>Platnosť Od 4.1.2011</p> <p>Licencie Povinne zverejňované dáta</p>	<p>Formát xml</p> <p>Platnosť Od 4.1.2011</p> <p>Licencie Povinne zverejňované dáta</p>
	<p>Zdrojové dáta</p> <p>XML PDF XLSX JSON XML.NET</p>	<p>Popis atribútov</p> <p>PDF</p>	<p>Validačná schéma</p> <p>XSD</p>
3. Odberateľské faktúry	<p>Formát xml</p> <p>Platnosť Od 4.1.2011</p> <p>Licencie Povinne zverejňované dáta</p>	<p>Formát xml</p> <p>Platnosť Od 4.1.2011</p> <p>Licencie Povinne zverejňované dáta</p>	<p>Formát xml</p> <p>Platnosť Od 4.1.2011</p> <p>Licencie Povinne zverejňované dáta</p>
	<p>Zdrojové dáta</p> <p>XML PDF XLSX JSON XML.NET</p>	<p>Popis atribútov</p> <p>PDF</p>	<p>Validačná schéma</p> <p>XSD</p>
4. Objednávky	<p>Formát xml</p> <p>Platnosť Od 4.1.2011</p> <p>Licencie Povinne zverejňované dáta</p>	<p>Formát xml</p> <p>Platnosť Od 4.1.2011</p> <p>Licencie Povinne zverejňované dáta</p>	<p>Formát xml</p> <p>Platnosť Od 4.1.2011</p> <p>Licencie Povinne zverejňované dáta</p>
	<p>Zdrojové dáta</p> <p>XML PDF XLSX JSON XML.NET</p>	<p>Popis atribútov</p> <p>PDF</p>	<p>Validačná schéma</p> <p>XSD</p>

5. Verejné obstarávanie	Formát xml	Platnosť Od 9.7.2013	Licencie Povinne zverejňované dáta
	Zdrojové dáta XML PDF XLSX JSON XML.NET	Popis atribútov PDF	Validačná schéma XSD
6. Rozdiel príjmov a výdavkov rozpočtov po rokoch	Formát xml	Platnosť Aktuálne platný zoznam	Licencie Povinne zverejňované dáta
	Zdrojové dáta XML PDF XLSX JSON XML.NET	Popis atribútov PDF	Validačná schéma XSD
7. Prehľad príjmov rozpočtu (Podiel na celkových príjmoch)	Formát xml	Platnosť Aktuálne platný zoznam	Licencie Povinne zverejňované dáta
	Zdrojové dáta XML PDF XLSX JSON XML.NET	Popis atribútov PDF	Validačná schéma XSD
8. Prehľad výdavkov rozpočtu (Podiel na celkových príjmoch)	Formát xml	Platnosť Aktuálne platný zoznam	Licencie Povinne zverejňované dáta
	Zdrojové dáta XML PDF XLSX JSON XML.NET	Popis atribútov PDF	Validačná schéma XSD
9. Programový rozpočet	Formát xml	Platnosť Aktuálne platný zoznam	Licencie Povinne zverejňované dáta
	Zdrojové dáta XML PDF XLSX JSON XML.NET	Popis atribútov PDF	Validačná schéma XSD
10. Dotácie	Formát xml	Platnosť Aktuálne platný zoznam	Licencie Creative Commons Attribution
	Zdrojové dáta XML PDF XLSX JSON XML.NET	Popis atribútov PDF	Validačná schéma XSD
11. Počty občanov v jednotlivých rokoch	Formát xml	Platnosť Aktuálne platný zoznam	Licencie Creative Commons Attribution
	Zdrojové dáta XML PDF XLSX JSON XML.NET	Popis atribútov PDF	Validačná schéma XSD
12. Prírastky a úbytky občanov za jednotlivé roky	Formát xml	Platnosť Aktuálne platný zoznam	Licencie Creative Commons Attribution
	Zdrojové dáta XML PDF XLSX JSON XML.NET	Popis atribútov PDF	Validačná schéma XSD
13. Počet občanov podľa ulíc	Formát xml	Platnosť Aktuálne platný zoznam	Licencie Creative Commons Attribution
	Zdrojové dáta XML PDF XLSX JSON XML.NET	Popis atribútov PDF	Validačná schéma XSD
14. Počet občanov podľa veku	Formát xml	Platnosť Aktuálne platný zoznam	Licencie Creative Commons Attribution
	Zdrojové dáta XML PDF XLSX JSON XML.NET	Popis atribútov PDF	Validačná schéma XSD
15. Počet občanov podľa kresťanských mien	Formát xml	Platnosť Aktuálne platný zoznam	Licencie Creative Commons Attribution
	Zdrojové dáta XML PDF XLSX JSON XML.NET	Popis atribútov PDF	Validačná schéma XSD
16. Počet občanov podľa priezvisk	Formát xml	Platnosť Aktuálne platný zoznam	Licencie Creative Commons Attribution
	Zdrojové dáta XML PDF XLSX JSON XML.NET	Popis atribútov PDF	Validačná schéma XSD
17. Počet občanov podľa dňa narodenia	Formát xml	Platnosť Aktuálne platný zoznam	Licencie Creative Commons Attribution
	Zdrojové dáta XML PDF XLSX JSON XML.NET	Popis atribútov PDF	Validačná schéma XSD
18. Ulice	Formát xml	Platnosť Aktuálne platný zoznam	Licencie Creative Commons Attribution
	Zdrojové dáta XML PDF XLSX JSON XML.NET	Popis atribútov PDF	Validačná schéma XSD
19. Adresy	Formát xml	Platnosť Aktuálne platný zoznam	Licencie Creative Commons Attribution
	Zdrojové dáta XML PDF XLSX JSON XML.NET	Popis atribútov PDF	Validačná schéma XSD

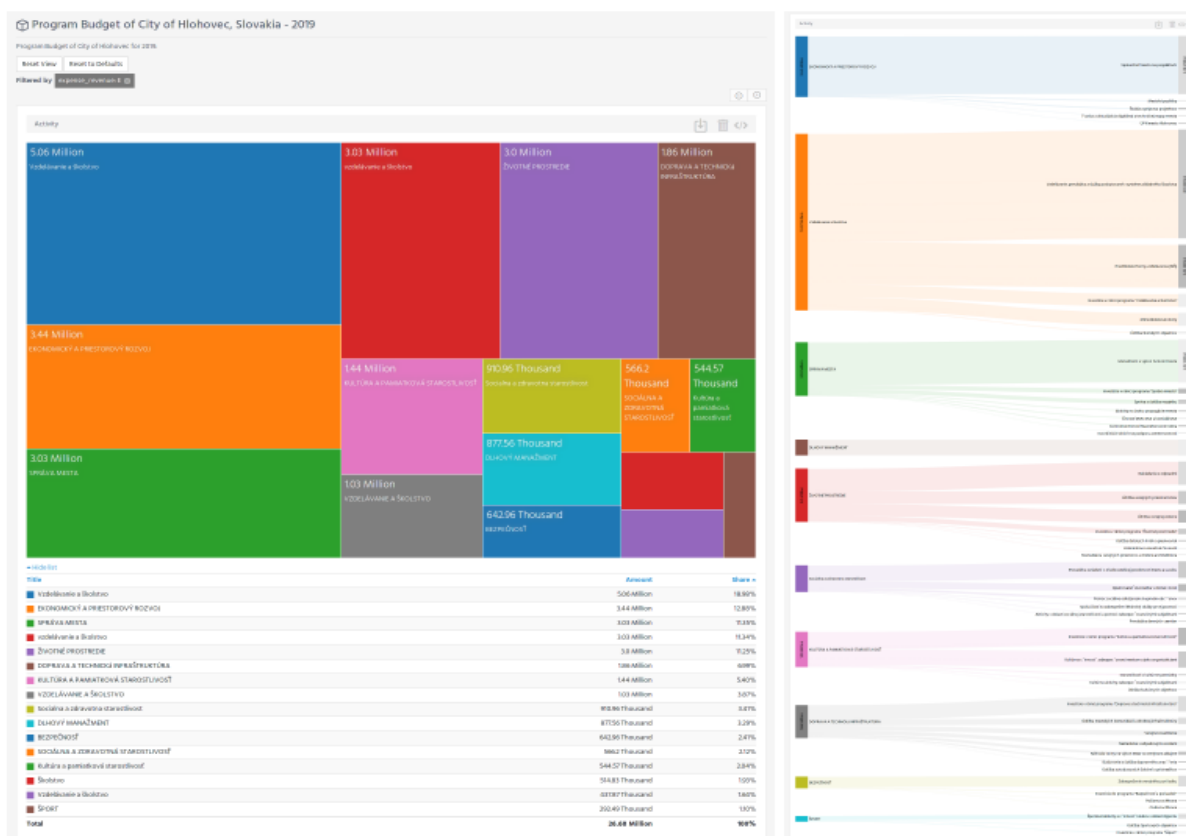
Medzi zverejnenými údajmi, ktoré popisuje predchádzajúca kapitola, bol aj programový rozpočet mesta Hlohovec, keďže je dôležitým vstupom pre participáciu občanov. Údaje z egov.hlohovec.sk boli nahraté na platformu Open Spending, vďaka čomu je k dispozícii základná vizualizácia programových rozpočtov jednotlivcov za roky 2016 - 2019, ako aj základná analytika k nim: <https://openspending.org/s/?q=hlohovec>. Open Spending je určený pre bežnú verejnosť, na základné pochopenie a prácu s rozpočtom. Neposkytuje teda pokročilé analytické funkcie.

Open Spending ponúka okrem základných vizualizácií aj možnosť rozpočet:

a) trochu "objavovať", t.j. ísť hlbšie v prípade, že použijeme kategorizáciu s viacerými úrovňami, napr. ekonomická klasifikácia

b) trochu analyzovať, t.j. kombináciou rôznych filtrov, kategórií a vnárania možno nájsť hlbšie pochopenie a súvislosti

Pre základný prehľad rozpočtu sú plánované výdavky mesta Hlohovec zoskupené podľa aktivity formou rozklikávacieho rozpočtu alebo tzv. "sankey diagramu":

Podľa použitej klasifikácie je možné jednotlivé položky rozpočtu rozkliknúť do nižšej úrovne a získať tak prehľad o tom, ako sa celkový rozpočet "rozmieňa" na menšie časti. Pre zvolený pohľad je potom možné aj stiahnuť údaje vo formáte CSV. (Pozor, toto sú sumárne údaje pre práve zobrazenú vizualizáciu. Po získaní základného prehľadu sa potom občan môže "vrhnúť" aj na úplne presné dáta stiahnuté rovno z portálu mesta, kde sú údaje s presnosťou na

konkrétne položky.) Okrem klasifikácie podľa aktivity sú k dispozícii aj rôzne ďalšie, napr. ekonomická klasifikácia, stačí si vybrať v menu.

Pár technických detailov na záver:

- na vizualizáciu je použitá služba OpenSpending.org
- údaje mesta vo formáte JSON sú skriptom sťahované, rozdelené po rokoch a konvertované do formátu Fiscal Data Package (CSV so samotnými údajmi a JSON s metaúdajmi a mapovaním)
- po importe sú pripravené základné vizualizácie - každý si však môže dáta preklikat' "po svojom" a pripraviť aj iné typy vizualizácií
- vytvorené vizualizácie je potom možné aj ďalej zdieľať či vkladať do ďalších stránok

A čo ďalej? Určite udržiavať vizualizácie aktuálne a prípadne priniesť viac. Napríklad, využiť to, že programové rozpočty už zverejňuje viac obcí a teda spustiť klon služby CityVizor.cz (open source) aj pre Slovensko.

Prílohy

*Príloha č. 1
k Príručke participatívneho rozpočtovania*

Harmonogram stretnutia

Úvodná prezentácia (10 min)
Predstavní účastníkov stretnutia (10 min)
Rozpracovávanie konceptu projektu (10 min)
Prezentácia/diskusia (1 hod.)
Záver

Čo je participatívny rozpočet?

- je to mechanizmus (proces) pomocou ktorého obyvateľstvo rozhoduje, alebo sa podieľa na rozhodovaní o tom, kam smerujú všetky alebo časť dostupných verejných zdrojov.

Občianske projekty

- sú nízkonákladové intervencie, ktoré realizujú samotní občania v spolupráci so samosprávou

Mali by:

1. vytvárať nové verejné služby alebo inovovať existujúce;
2. stimulovať alebo rozvíjať komunitné a susedské vzťahy
3. revitalizovať verejné priestranstvo

Harmonogram PR 2020

1. Verejné stretnutie koordinátorov a koordinátoriek projektov /dátum/
2. Verejné stretnutie koordinátorov a koordinátoriek projektov /dátum/
3. Verejné stretnutie koordinátorov a koordinátoriek projektov /dátum/

Finálne odovzdanie projektových formulárov /dátum/

Verejná prezentácia projektov /dátum/

Deliberácia (verejné zvažovanie) /dátum/

Verejné hlasovanie /dátum/

Realizácia /termín – po schválení rozpočtu/

KTO? /Kto je nositeľom projektu/

ČO? /Čo je cieľom projektu/

PRE KOHO? /Cieľová skupina/

KDE? /Miesto realizácie/

AKO? /Potrebné aktivity k realizácii projektu zo strany nositeľa projektu, zo strany úradu/mesta/

Príloha č. 2

k Príručke participatívneho rozpočtovania

Projektový formulár Participatívny rozpočet Bratislava Nové Mesto 2020

Názov projektu

Suma, ktorú žiadate na uskutočnenie projektu v €

Anotácia (krátky opis projektu, cca 1000 znakov)

Popis súčasnej situácie (popíšte súčasný stav, prípadne problém, ktorý chcete riešiť)

Riešenie (opíšte riešenie problému a akým spôsobom ho napĺňa predkladaný projekt)

Predkladateľ a realizátori projektu (Opíšte konkrétne personálne obsadenie pri projektových aktivitách, skúsenosti, know – how jednotlivých participantov, určte projektových koordinátorov)

Aktivity (Podrobne opíšte jednotlivé aktivity, ich časový rámeč a konkrétny spôsob realizácie)

Cieľ a výstupy projektu (zadefinujte zmeny, ktoré sa projektom dosiahnu, aké výsledky a výstupy očakávate)

Cieľová skupina (Definujte pre aké skupiny občanov je projekt prioritne určený, kto a akým spôsobom bude môcť výsledky projektu využívať)

Pokračovanie projektu (Opíšte ako sa výsledky projektu budú udržiavať a ďalej rozvíjať v budúcnosti.)

--

Rozpočet (Podrobne rozpíšte jednotlivé položky a spôsob využitia finančných prostriedkov)

Položka	Suma
SPOLU:	

Kontakt (email, tel.č.):

--

Príloha č. 3

k Príručke participatívneho rozpočtovania

HLASOVANIE

PARTICIPATÍVNY

ROZPOČET 2020

Milé Novomešťanky, milí Novomešťania.

Už siedmy rok máte možnosť podporiť niektoré z občianskych projektov, ktoré vznikli na základe podnetov vašich spoluobčanov a spoluobčianok. Venovali svoj čas a energiu, aby vytvorili pre svoje mesto či komunitu niečo nové a obohacujúce.

V minulých ročníkoch sa vďaka spolupráci mestskej časti s občanmi a občiankami podarilo zrealizovať desiatky projektov, ktoré dodnes prispievajú k vyššej kvalite verejných priestorov a služieb v Novom Meste. Pripomeňme si napríklad obnovenie delostreleckej kavery na Kamzíku, otvorenie komunitnej Cyklodiely na Pionierskej ulici alebo vydanie almanachu s tvorbou novomestských autorov a autoriek – Novomestské poklady.

Aj v tomto roku na výzvu a možnosť zapojiť sa do participatívneho rozpočtu zareagovali desiatky ľudí, ktorí prišli s nápadom ako skvalitniť život v našom meste, či už revitalizáciou verejného priestranstva, vytvorením novej verejnej služby, alebo novými aktivitami komunitného charakteru.

Nápady sme počas uplynulých štyroch mesiacov spoločne rozpracovávali na verejných pracovných stretnutiach. Výsledkom je štrnásť občianskych projektov, ktorých zoznam a stručný opis nájdete v tomto infomateriáli. Detailnejšie informácie, vrátane vyplnených projektových formulárov, informácie o participatívnom rozpočte, rozhodovaní a možnosti zapojiť sa, nájdete na stránke pr.banm.sk.

Aj v tomto ročníku participatívneho rozpočtu sa medzi víťazné projekty rozdelí suma vo výške 40-tisíc eur. Práve vy máte teraz možnosť spolurozhodovať o tom, ako bude využitá časť našich spoločných peňazí, teda ktoré z navrhovaných projektov budú podporené z rozpočtu mestskej časti v roku 2020.

Každý váš hlas je dôležitý. Tešíme sa na vašu účasť a netrpezlivo očakávame výsledok hlasovania. Nezabudnite, že na budúci rok sa so svojim nápadom do participatívneho rozpočtu môžete zapojiť aj vy.

Tím Kancelárie pre participáciu verejnosti
Bratislava-Nové Mesto

07.09 – 23.09.2019

**PARTICIPATÍVNY
ROZPOČET**

**KONTAKT:
PARTICIPACIA@BANM.SK**

**0950 355 506
02/49 253 317**

AKO PREBIEHA HLASOVANIE

V tomto materiáli sú vložené 2 hlasovacie lístky pre dvoch členov každej novomestskej domácnosti. V prípade potreby nájdete ďalšie kópie hlasovacích lístkov priamo na hlasovacích miestach, kde ich môžete vyplniť a odovzdať. Hlasovať môže každý obyvateľ mestskej časti, ktorý dovŕšil vek 15 rokov. Hlasovacie lístky môžete odovzdať v časoch otváracích hodín na Miestnom úrade Bratislava Nové Mesto na Junáckej ulici 1, vo všetkých novomestských knižniciach, denných centrách seniorov a materských

škôľach. V prípade, že tieto miesta pre vás nie sú dostupné, môžete hlasovať aj cez internet na stránke prbanm.hlasobcanov.sk.

Hlas odovzdaný fyzicky má väčšiu váhu (60%), než hlas odovzdaný online (10%). Zvyšných 30% z percentuálnej váhy rozhodovania tvorí verejné zvažovanie predkladateľov a predkladateľiek občianskych projektov, ktoré je neodmysliteľnou súčasťou rozhodovacích procesov v participatívnych rozpočtoch.

HLASOVACIE MIESTA

MIESTNY ÚRAD

PONDELOK – PIATOK

8.00 – 19.00

KNIŽNICE

Centrálne knižnice

Pionierska 12	Stromová 18	Kutuzovova 15/A	Jeséniova 43	Nobelova 30
PON 13.00 – 19.00	PON 12.00 – 18.00	PON 12.00 – 18.00	PON 09.00 – 12.00	PON 12.00 – 18.00
UTO 13.00 – 16.30	UTO 13.00 – 16.30	UTO 13.00 – 16.30	13.00 – 17.00	UTO 13.00 – 16.30
STR 13.00 – 19.00	STR 12.00 – 18.00	STR 12.00 – 18.00	STR 09.00 – 12.00	STR 09.00 – 12.00
ŠTV 13.00 – 19.00	ŠTV 12.00 – 18.00	ŠTV 12.00 – 18.00	13.00 – 17.00	13.00 – 17.00
PIA 09.00 – 16.30	PIA 09.00 – 12.00	PIA 09.00 – 12.00	ŠTV 10.00 – 12.00	ŠTV 12.00 – 18.00
	13.00 – 16.30	13.00 – 16.30	13.00 – 18.00	PIA 09.00 – 12.00
				13.00 – 16.30

Kabinet pomalosti

Nová Cvernovka

Račianska 78

UTO 09.00 – 12.00

13.00 – 17.00

STR 09.00 – 12.00

13.00 – 17.00

ŠTV 09.00 – 12.00

13.00 – 17.00

DENNÉ CENTRÁ SENIOROV

Domovinka

Nobelova 30

PONDELOK – PIATOK

13.00 – 17.00

Stromová 18

PONDELOK – PIATOK

13.00 – 17.00

Zlatý dážď

Račianska 89

PONDELOK – PIATOK

13.00 – 17.00

Chemická 1

PONDELOK – PIATOK

13.00 – 17.00

Športová 1

PONDELOK – PIATOK

13.00 – 17.00

Vajnorská 51

PONDELOK – PIATOK

13.00 – 17.00

Sibírska 31

PONDELOK – PIATOK

13.00 – 17.00

MATERSKÉ ŠKOLY

Cádrova 15

PONDELOK – PIATOK

07.00 – 17.00

Na Revine 14

PONDELOK – PIATOK

07.00 – 17.00

Osadná 5

PONDELOK – PIATOK

06.30 – 17.00

Rešetkova 6

PONDELOK – PIATOK

06.30 – 17.00

Jeséniova 61

PONDELOK – PIATOK

07.00 – 17.00

Odborárska 2

PONDELOK – PIATOK

06.30 – 17.00

Letná 7

PONDELOK – PIATOK

07.00 – 17.00

Teplická 5

PONDELOK – PIATOK

06.30 – 17.00

Légerského 18

PONDELOK – PIATOK

06.45 – 17.00

Šuňavcova 13

PONDELOK – PIATOK

06.30 – 17.00

Šancova 65

PONDELOK – PIATOK

06.30 – 17.00

Pionierska 12/A

PONDELOK – PIATOK

07.00 – 17.00

Kalinčiakova 12

PONDELOK – PIATOK

06.30 – 17.00

**PARTICIPATÍVNY
ROZPOČET**

**KONTAKT:
PARTICIPACIA@BANM.SK**

**0950 355 506
02/49 253 317**

Príloha č. 4 k Príručke participatívneho rozpočtovania

PARTICIPATÍVNY ROZPOČET	HLASOVACÍ LÍSTOK	ZOZNAM PROJEKTOV
<p>MENO A PRIEZVISKO</p> <input type="text"/>	<p>Označte maximálne osem (8), minimálne tri (3) projekty, ktoré považujete za dôležité a chcete, aby boli podporené z Participatívneho rozpočtu.</p> <ul style="list-style-type: none">☐ 1. BRÁNA DO KARPATSKÝCH VINÍC, Zuzana Kačírová, 4570 EUR☐ 2. HRAVÉ IHRISKO, Mária Dolnáková, 5000 EUR☐ 3. CHRÁŇME JEDLÉ GAŠTANY V GAŠTANICI, Jana Slezáková, 1000 EUR☐ 4. KLUB ANGLICKÝCH RIEKANIEK V KNIŽNICI NA PIONIERSKEJ – NURSERY RHYMES CLUB, Bohuslava Markušová, 2700 EUR☐ 5. KOMUNITNÝ PARK PRE PSOV NA KRAMÁROCH, Zuzana Beller, Alena Stoláriková, 3000 EUR☐ 6. LEGIONÁRSKE MEDZI-DVORKY, Ľubica Sobihardová, 1205 EUR☐ 7. LEPŠIA CYKLODOPRAVA PRE NOVÉ MESTO, Simona Jurenková, 4900 EUR☐ 8. REVITALIZÁCIA POVRCHU IHRISKA V MŠ CÁDROVA, Lucia Žalondeková, 5000 EUR☐ 9. STROMORADIE NA RAČIANSKEJ ULICI, Ľubica Križanová, 5000 EUR☐ 10. T3 – KULTÚRNY PROSTRIEDOK: SKULTÚRNE NIE OKOLIA A TECHNICKÁ VYBAVENOSŤ, Samuel Veis, Alžbeta Masnicová, 5000 EUR☐ 11. VINOHRADY A MOBILNÁ ZÁHRADA PRE VŠETKÝCH, Ján Pallo, 5000 EUR☐ 12. VONKAJŠIE UČEBNE TELESNEJ VÝCHOVY A PESTOVATELSKÝCH PRÁČ MŠ NA REVÍNE, Silvia Al Zafari, 5000 EUR☐ 13. WORKOUTOVÉ IHRISKO – PARK NA RAČIANSKOM MÝTE, Peter Andrišik, 5000 EUR☐ 14. ZÁHRADNÝ DVOR, Veronika Gežik, 5000 EUR	
<p>ULICA, ČÍSLO, PSČ</p> <input type="text"/>		
<p>TEL. ČÍSLO</p> <input type="text"/>		
<p>E-MAIL</p> <input type="text"/>		
<p>Súhlas so spracovaním osobných údajov:</p> <p>Týmto ako dotknutá osoba udeľujem prevádzkovateľovi Mestská časť Bratislava-Nové Mesto, so sídlom Junácka 1, 832 91 Bratislava, IČO: 00603317, súhlas so spracovaním svojich osobných údajov v rozsahu: meno a priezvisko, adresa, trvalého bydliska, telefónne číslo a emailová adresa, na účel vyhodnotenia hlasovania o návrhoch na realizáciu projektov, a to na dobu, ktorá je nevyhnutná na naplnenie účelu spracovania, najviac však na dobu 1 mesiaca odo dňa vyhodnotenia hlasovania o návrhoch na realizáciu projektov.</p> <p>Potvrďujem, že som ako dotknutá osoba bola informovaná prevádzkovateľom o mojom práve tento súhlas kedykoľvek odvolať, a to zaslaním žiadosti podpísanej zaručeným elektronickým podpisom na e-mailovú adresu prevádzkovateľa: podatelna@banm.sk alebo participacia@banm.sk alebo písomnej žiadosti na adresu sídla prevádzkovateľa: Mestská časť Bratislava-Nové Mesto, Junácka 1, 832 91 Bratislava, resp. jej podaním priamo na podateľni Miestneho úradu mestskej časti Bratislava-Nové Mesto v sídle prevádzkovateľa.</p> <p>Podmienky prevádzkovateľa týkajúce sa spracovania osobných údajov sú sprístupnené dotknutým osobám na webovom sídle prevádzkovateľa: bit.ly/2IrpY0</p>		
<p>V Bratislave, dňa</p> <input type="text"/>	<p>Podpis vyjadrujúci súhlas so spracovaním osobných údajov:</p> <input type="text"/>	
<p>***zoznam projektov na druhej strane</p>		

*Príloha č. 5
k Príručke participatívneho rozpočtovania*

Informácie o žiadateľovi finančného príspevku

Názov projektu:
Názov žiadateľa:
Ulica a súpisné číslo:
Obec:
PSČ:
IČO:
Bankové spojenie:
Telefónny kontakt:
E-mail:

Osoba zodpovedná za realizáciu projektu:

Meno a priezvisko:
Telefónny kontakt / Mobil:
E-mail:

Rozpočet projektu:

Vec	Požadovaná suma	Vlastné alebo iné zdroje	Spolu
Rámcový rozpočet	0,00 €	0,00 €	0,00 €

Položka			
			0,00 €

	Požadovaná suma	Vlastné alebo iné zdroje	Spolu
Spolu	0,00 €	0,00 €	0,00 €

Údaje o projekte

Stručná anotácia projektu:
Upresnite miesto realizácie projektu:
Približný termín realizácie:
Harmonogram projektu:
Cieľ projektu:

Cieľová skupina:

Súhlas

Súhlas

X Týmto ako dotknutá osoba udeľujem prevádzkovateľovi mestská časť Bratislava-Nové Mesto, so sídlom Junácka 1, 832 91 Bratislava, IČO: 00603317, súhlas so spracúvaním mojich osobných údajov v rozsahu titul, meno a priezvisko na účel medializácie projektu participatívneho rozpočtu, ktorého som iniciátorom, na webových stránkach prevádzkovateľa a na kontách sociálnych sietí spravovaných prevádzkovateľom, a to na dobu 5 rokov odo dňa udelenia tohto súhlasu. Potvrdzujem, že som ako dotknutá osoba bol/a informovaný/á prevádzkovateľom o mojom práve tento súhlas kedykoľvek odvolať, pričom jeho odvolanie nemá vplyv na zákonnosť spracúvania pred jeho odvolaním, a to zaslaním žiadosti na e-mailovú adresu prevádzkovateľa: participacia@banm.sk alebo zodpovednaosoba@banm.sk, alebo písomnej žiadosti na adresu sídla prevádzkovateľa: Mestská časť Bratislava-Nové Mesto, Junácka 1, 832 91 Bratislava, resp. jej podaním priamo na podateľni Miestneho úradu mestskej časti Bratislava-Nové Mesto v sídle prevádzkovateľa. Informácie o spracúvaní osobných údajov dotknutých osôb mestskou časťou Bratislava-Nové Mesto sú dotknutým osobám sprístupnené tu: https://www.banm.sk/data/files/12334_oznamovacia-povinnost_clanok-13-a-14-gdpr_klienti.pdf.

Miesto a dátum podpisu

Dátum a miesto podpisu
žiadosti: V Bratislave, dňa

Meno a priezvisko štatutárneho
zástupcu:

Podpis štatutárneho zástupcu:

Prílohy

K žiadosti prosím priložiť nasledovné dokumenty vo formáte PDF:

- Kópiu dokladu o registrácii organizácie žiadateľa (stanovy), alebo iného dokladu osvedčujúceho právnu subjektivitu žiadateľa - v prípade mimovládnych organizácií je to najmä kópia stanov, resp. štatútu organizácie opatrené pečiatkou MV SR; v prípade inej právnickej osoby, resp. v prípade fyzickej osoby – podnikateľa príslušná fotokópia výpisu z obchodného registra, resp. kópia dokladu o právnej subjektivite alebo dokladu preukazujúceho vznik právnickej osoby a jej stanov alebo kópia dokladu preukazujúceho živnostenské oprávnenie
- doklad o menovaní štatutárneho zástupcu organizácie,
- kópiu potvrdenia o pridelení daňového identifikačného čísla organizácie (IČO a DIČ),
- Kópiu dokladu o založení účtu žiadateľa
- čestné vyhlásenie žiadateľa

ZÚČTOVANIE FINANČNÉHO PRÍSPEVKU POSKYTNUTÉHO Z ROZPOČTU MČ Bratislava – Nové Mesto

Názov organizácie:

	Suma poskytnutých finančných prostriedkov v roku	Suma skutočne použitých finančných prostriedkov k	Rozdiel stĺpec 1-2	Dátum vrátenia
a	1	2	3	4
Poskytnutý finančný príspevok z rozpočtu mesta na podporu projektu: (uviesť názov projektu):				
číslo zmluvy:				
SPOLU:				

Meno a priezvisko štatutárneho zástupcu:

Podpis a pečiatka:

Vypracoval:

Dátum:

Tel. kontakt:

E-mail:

Prílohy k zúčtovaniu projektu (prípájajú sa v kópiách, musia byť čitateľné):

1. účtovné doklady:

- a) faktúry – k nim výpisy z účtu organizácie (príjemcu dotácie) vystavené bankovou inštitúciou
- b) výdavkové a príjmové pokladničné doklady opatrené povinnými náležitosťami v zmysle tlačiva
- c) bločky od nákupov pri platbách v hotovosti
- d) objednávky
- e) dodacie listy
- f) zmluvy, dohody (napr. prenájmy, o vykonaní činnosti ...)
- g) v prípade poštovného či platby dobierky potvrdenie pošty o vykonanej platbe resp. úhrade dobierky a pod.
- h) iné ...

2. pri zúčtovávaní pohonných hmôt - cestovné príkazy s výpočtom spotreby paliva, doklady o nákupe pohonných hmôt, technický preukaz motorového vozidla použitého pre účely v zmysle žiadosti o grant s vyznačením spotreby, atď'....

3. pri platbách v zmysle uzavretých zmlúv alebo dohôd (napr. nájomné zmluvy) – zmluvy, dohody a pod.

4. pri vyplácaní finančných odmien – dohody, doklady o číslach účtov príjemcov odmien pri zasielaní odmien na účet, pri preberaní hotovostných odmien príjmové a výdavkové pokladničné doklady, resp. iná forma dokladovania prevzatia finančnej odmeny

5. pri nákupe tovaru v hotovosti – bločky od nákupov

6. iné doklady preukazujúce využitie dotácie v zmysle zmluvy

7. **dokumentáciu o prezentácii** MČ Bratislava – Bratislava – Nové Mesto ako prispievateľa dotácie na realizáciu projektu (použitie loga MČ Bratislava – Bratislava – Nové Mesto na pozvánkach, plagátoch, vstupenkách, billboardoch, www.stránkach, v bulletinoch, príspevky v časopisoch a pod.)

Dokladujú sa tie položky projektu, na ktoré žiadateľ prijal finančný príspevok od MČ Bratislava – Nové Mesto